

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra genderových studií

Ing. Tomáš Pavlas

**Antifeministická mužská identita
Kritická analýza mužské kritiky feministů**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Hana Havelková, Ph.D**

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 18. února 2009

Tomáš Pavlas

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí práce PhDr. Haně Havelkové, Ph.D za trpělivé vedení při hledání vhodného způsobu, jak téma uchopit a inspiraci získanou během konzultací při realizaci výzkumu a tvorbě textu.

Obsah

Abstrakt	6
1. Úvod	7
2. Definice základních pojmů	9
2.1. Koncept gender	9
2.2. Feminismus	10
2.3. Kritická mužská studia	12
2.4. Patriarchát	14
2.5. Mužská krize	15
2.6. Antifeminismus	15
2.7. Feminista	18
3. Teoretická část	18
3.1. Teoretická východiska a přístupy	18
3.1.1. Konstruktivismus	18
3.1.2. Diskurzivní analýza	19
3.1.3. Kritická diskurzivní analýza	20
3.2. Mužský antifeminismus	24
3.2.1. Antifeministé a maskulinita	24
3.2.2. Čeští antifeministé a maskulinita	28
4. Výzkumná část	31
4.1. Metodologie	31
4.1.1. Vytvoření vzorku – souboru textů	32
4.1.2. Struktura vzorku – souboru textů	35
4.2. Analytická část	37
4.2.1. Sémantická analýza	37
4.2.1.1. Obrazy feministů a jejich kontradikce	38
4.2.1.2. Obrazy antifeministů a jejich kontradikce	41
4.2.1.3. Strategie: já jsem feminista	42
4.2.1.4. Strategie: já nejsem feminista	45

4.2.2.	Kritická diskurzivní analýza vybraného textu	51
4.2.2.1.	Text	51
4.2.2.2.	Diskurzivní praktiky	54
4.2.2.3.	Sociální praktiky	58
5.	Má vlastní pozice - pozice autora	59
6.	Interpretativní část	60
6.1.	Kritická reflexe mužských antifeministických konstrukcí	60
6.1.1.	Koncept gender	60
6.1.2.	Feminismus	66
6.1.3.	Maskulinita	74
6.1.4.	Feminita	83
6.2.	Kritická reflexe způsobů konstruování	84
6.2.1.	Uzavřenost – otevřenost	84
6.2.2.	Systémové – osobní	85
6.2.3.	Infantilita – dospělost	87
6.2.4.	Totalita – demokracie	88
6.2.5.	Denunciace – racionalita	90
6.3.	Závěr: Antifeministická mužská identita	96
7.	Diskuse možných odpovědí na Kohákovu otázku	105
7.1.	Infantilní patriarchy jako systémová „krize“ mužství	105
7.2.	Politika patriarchální identity s mužským právem veta	110
8.	Poznámky	115
9.	Literatura	123
10.	Přílohy	130
10.1.	Příloha 1: Obrazy feministů	130
10.2.	Příloha 2: Obrazy antifeministů	136
10.3.	Příloha 3: Mirek Vodrážka	140
10.4.	Příloha 4: Václav Šneberger (2008). <i>Proč nejsem českým ...</i>	144
10.5.	Příloha 5: Liga otevřených mužů o.s.	145
10.6.	Příloha 6: Seznam analyzovaných textů	148
10.7.	Příloha 7: CD s texty analyzovaných článků	153

Abstrakt

Rámcovou otázkou diplomové práce je slučitelnost našich představ o mužství s demokracií. Předmětné pole vlastního výzkumu zužuji na antifeministickou mužskou identitu. Mapuji různé proudy antifeministického mužského hnutí. Metodologii výzkumu stavím na sémantické a kritické diskurzivní analýze. Identitu mužů antifeministů nestuduji osamoceně, ale prostřednictvím analýzy jejich konstrukce vlastního vztahu k mužům feministům. Analyzovaný materiál sestává z textů, v nichž muži kriticky hodnotí muže feministy. Ukazují, pomocí jakých diskurzivních praktik antifeministé vytváří různé obrazy feministů, obrazy sebe sama a jejich vzájemné vztahy. Značnou pozornost následně věnuji kritické analýze uvedených konstrukcí z perspektivy genderových a mužských studií. V této fázi z explicitně představené pozice kriticky reflektuji objevené obrazy, jejich vztahy a též způsoby a mechanismy jejich konstrukce. Představuji soubor sociálních praktik, kterými antifeministé přispívají ke konstrukci „reality“. Analyzovaný případ antifeministické mužské identity zasazuje do obecnějších kontextů české společnosti a tak se snažím nabídnout dílčí odpovědi na rámcovou výchozí otázku.

Abstract

The general question of this diploma thesis is the compatibility of present ideas of masculinity with democracy. The thesis narrows down the field of study onto men's antifeminist identity and maps out the variety within men's antifeminist movement. The methodology of the presented research is based on semantic and discursive analyses. The identity of antifeminist men is not studied independently, but by the means of a critical analysis of the antifeminist men's construction of their relationship to feminist men. The analyzed material consists of texts in which men are critical of feminist men. The thesis shows in what ways antifeminist men use diverse discursive techniques to construct various images of feminist men, images of themselves, and images of their mutual relationships. Great attention is also paid to a critical analysis of such constructions delivered from the perspective of gender studies and men's studies; the position of the author of this thesis is also explicitly acknowledged as a departure point for a critical reflection of the discussed images, their relationships and mechanisms of their construction. Further, a collection of social practices by means of which antifeminist men contribute to the construction of "reality" are introduced. The studied case of antifeminist identity is put within the general context of the Czech society offering thus possible answers to the general research question.

1. Úvod

Na otázku v anketě Lidových novin¹: „Je muž na prahu třetího tisíciletí připraven na život s emancipovanou ženou?“, položenou deseti významným mužům, odpověděl filosof Erazim Kohák jinak než ostatní oslovení² : „Nevím, co znamená emancipovaná žena. Ne, vážně. Otázka zní, zda jsou naše představy mužství slučitelné se základními principy demokracie, a tedy s rovnoprávností.“ Kohák svou reakcí otočil perspektivu nastolenou anketní otázkou, neboť odmítl diskurz krize mužů a vyšel z diskurzu kritických mužských studií. Kohákova perspektiva mne oslovuje, osobně se mne dotýká a tento text je motivován hledáním odpovědi na jeho otázku. Kohák položil zásadní, ale zároveň velmi širokou otázku. Uvědomuji si komplexnost načrtnutého tématu, která vylučuje jednoduché odpovědi a realisticky si nekladu za cíl komplexně Kohákovu otázku zodpovědět³. Důležitější je pro mě rovina kritických mužských studií jako taková, na té se chci výlučně pohybovat a zároveň budu hledat velmi dílčí odpovědi vztažené navíc k českému kontextu.

Na co však výzkum zaměřit, aby se dalo doufat, že se úsilí do něj vložené vrátí tak, jak jsem právě popsal? To pro mě nebylo jednoduché hledání, a až postupně vykryštovalo v záměr prozkoumat identitu mužů antifeministů. Vycházím z předpokladu, že charakteristika české společnosti jako společnosti patriarchální je stále odůvodněná⁴, a proto mi analýza zvoleného tématu umožní postihnout jádro problému formulovaného Kohákem. Zúžení předmětného pole umožnilo naplánovat výzkumný záměr, vybrat metodologické postupy a zrealizovat je. To opět nebylo jednoduché, neboť trvalo, než jsem si uvědomil, že antifeminismus je především reakcí na feminismus a bude výhodné, respektive nutné, zkoumat antifeministy ve vztahu s feministy. Vztah jsem mohl pojmout širěji jako vztah antifeministů k feminizmu, feministkám. Omezil jsem ho záměrně v souladu s Morganovým⁵ doporučením a koncipoval jako mužské téma, neboť vedle toho, že mne antifeministé zajímají jako antifeministé, zajímají mne také jako muži. „Materiálem“, který analyzuji jsou texty obsahující kritiku mužů feministů napsané muži. Shromáždil jsem 74 různých textů⁶, které vyšly v letech 1992 – 2008 v českém jazyce⁷. Metodologie výzkumu staví na dvou typech analýz. Nejprve provádím sémantickou analýzu všech textů, jejímž výstupem jsou v textech nalezené konstrukce feministů a antifeministů. Jeden vybraný článek analyzuji detailně pomocí kritické diskurzivní analýzy. Konstrukce feministů mne však zajímá především jako prostředek analýzy antifeministů.

Analyzují-li antifeministé ve vztahu k feministům, mohou ukázat, co antifeministé do feministů projektují. Mohou poodhalit proces, jak to dělají, jehož interpretace si může klást za cíl, odpovídat na otázky, proč to dělají. Text píše v první osobě, abych zdůraznil, že si nečiním nárok na univerzální promluvu. Mluvím z parciální - vlastní pozice, která mi dovoluje zkoumanou problematiku nahlédnout z určitých úhlů, ale jiné zase znemožňuje. Výstupy mých syntéz a závěry nechápu jako univerzální, jde o mé vlastní interpretace. Teoretická příprava konceptů pro výzkum a vlastní výzkum antifeministické mužské identity je v textu organizován do čtyř hlavních oddílů:

- V teoretické části nejprve představím obecné teoretické východisko (paradigma) práce a jeho uchopení. Navazují popisem metodologie kritické diskurzivní analýzy, kterou chápu jako vhodný způsob, jak v rámci zvoleného paradigmatu analyzovat texty. Na konec teoretické části popisují diskurzy, hnutí a organizace související s mužským antifeminismem, nejprve obecně a posléze specificky v českém kontextu.
- V části výzkumné představím celkový projekt výzkumu včetně sémantické analýzy, následně se věnuji sestavení a struktuře vzorku-souboru textů a obě analýzy zrealizují.
- Po výzkumné části a před částí interpretativní specifikuji z různých hledisek vlastní pozici, ze které výzkum provádím.
- V interpretativní části antifeministickou mužskou identitu a proces její konstituce kriticky reflektuji. Vytvářím svou vlastní interpretaci této identity.

Dotážený výzkum antifeministické mužské identity si lze představit jako oblouk, který mne na závěr vrací k výchozí Kohákově otázce. Snažím se na ni odpovídat tak, že v jejím světle interpretuji závěry výzkumu. Výzkum v tento okamžik chápu jako „případovou studii“⁸, detailní rozbor i zachycení celistvosti konkrétního případu (vztahu antifeministé - feministé), které umožňuje poukázat na obecnější souvislosti.

2. Definice pojmů

V úvodu jsem užil pojmů jako krize mužů, kritická mužská studia, feminismus, antifeminismus, které potřebují okomentovat z hlediska jejich uchopení v toto textu. A stejně tak zde učiním v případě dalších⁹ důležitých pojmů, které se budou v práci průběžně vyskytovat. Začít bych měl od centrálního pojmu gender.

2.1. Koncept gender

Gender to jsou všechny sociální a kulturní vlivy formující odlišně konstrukty mužství a ženství v dané společnosti. Renzetti a Curran (2005) definují gender jako společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské. Pojem gender zdůrazňuje, že mnoho z toho, co odvozujeme od biologického pohlaví, je dáno sociálně, kulturně, strukturálně. Ann Oakley (1972) definovala gender právě jako to, co souvisí s pohlavím, ale není to dané biologicky. Gender však není možné chápat redukovane jako sociální pohlaví, jak často různí autoři a autorky činí. Vodochodský (1999) mluví v souvislosti s genderem o striktním rozlišení mezi pohlavím a rodem. A navrhuje dohodu trvale spojovat v českém prostředí termíny ženský, mužský s biologickým pohlavím a termíny femininní a maskulinní s genderem. Avšak konceptualizace genderu jako sociálního pohlaví je nedostatečná, neboť stále lokalizuje gender v jedinci, byť sociálně utvářený. Slovy Gjuričové (1999) jde ve smyslu lokalizace v jedinci stále o esencialistický přístup, neboť konstruktivismus je zaměňován za genderovou socializaci asi takovým způsobem jako je často esencialismus zaměňován za biologický determinismus. Autorka vysvětluje, že prohlášení o sociální konstrukci genderu neznamená jen prohlášení o enviromentálním původu genderových vlastností, ale jak zdůrazňuje: „Argument zní, že gender není vůbec rysem jednotlivce, ale konstruktem, který vymezuje určité transakce přiměřené pouze pro jedno pohlaví. Pokud definujeme gender takto, gender existuje v interakcích, které jsou sociálně konstruované jako genderové.“ (Gjuričová 1999:78) Také Vodrážka (2001) kritizuje redukováný koncept sociálního pohlaví. Problém není dle Vodrážky v zanedbávání sociálního aspektu genderu, myšleno toho nad pohlavím, ale v determinismu (biologickém i sociálním) samotném. Nejde o kvalitativní posun, neboť binarita muž versus žena je nahrazena novou binaritou maskulinita versus feminita. Koncept genderu jako sociálního pohlaví a Vodochodského striktní oddělení pohlaví a rodu

znamená odmítnutí sociální konstrukce těla, na které naopak staví svůj koncept performativního genderu Judith Butler (1990). Butler rod chápe jako konstruovaný prostřednictvím performativních vyjádření. Nikoliv tak, že vyjádření odrážejí vnitřní esenci rodu, ale naopak, že představa rodu je vytvářena diskurzivními vyjádřeními, která musí být neustále obnovována. „Butler tvrdí, že opakující se tělesná signifikace v podobě gest, činů, slov a výrazů tužeb produkuje ideu vnitřního jádra, které je však fantazijně představováno jako zdroj a pořádající princip této signifikace. Povrch a gesta těla jsou pochopeny jako výraz či manifestace předchůdné esence. Butler odmítá tuto expresivistickou iluzi a nazývá naopak akty rodové či pohlavní signifikace „performativními“, neboť podle ní teprve ustavují identitu, kterou domněle vyjadřují či manifestují.“ (Barša 2002:274) Právě prostřednictvím těla je dle Butler reprodukován patriarchální řád úzce provázaný s heteronormativitou. Příkladem heterosexuální konstrukce těla, neboli stanovení hranic konstruujících, co to znamená být tělem, je zapovězení análního styku mezi muži a nikoliv mezi mužem a ženou. Navíc, jak podotýká Fausto-Sterling (1996), biologie je věda, je součástí kultury v širším slova smyslu a na tělo se díváme skrze biologii. Biologie staví na kulturních předsudcích ohledně těl. Butler ani tělo nevyjímá z politického vyjednávání jako něco předdiskurzivního, čím se dostávám k důležitému propojení genderu a moci. Joan Scott definovala gender ve dvou rovinách: 1. Gender je konstituční element sociálních vztahů založený na vnímání pohlavních rozdílů. 2. Gender je primárním způsobem projevu moci. (Scott 1986:167 překlad autor). V sociologii je gender používán jako analytický koncept pro studium postavení žen, muž, gayů, leseb, atd. ve společnosti a pro studium společnosti jako takové podobným způsobem jako sociologie pracuje s konceptem rasy či třídy. Pokud jde o pojmy ženský a femininní používám je v tomto textu jako synonyma, stejně tak jako mužský a maskulinní.

2.2. Feminismus

Ženy se aktivně účastnily Velké francouzské revoluce, ale vydobytá občanská práva je minula, tento okamžik lze interpretovat jako počátek konstituce organizovaného feministického hnutí. Nastupující modernizace naopak diskriminaci na základě pohlaví více vyostřila. Podle Havelkové (2004) již postavení člověka tolik neurčovala dřívější stavovská příslušnost (feudál, úředník, voják, nevolník), roli zásadního dělítko převzalo pohlaví. Vznikající měšťanská společnost se rozdělila do veřejné a domácí sféry a na muže a ženy. Významným tvůrcem ideologie dvou odlišných bytostí byl francouzský filosof Jean

Jacques Rousseau. V porevoluční době plné obav o budoucnost francouzský filosof přidává k „přirozené“ ženské roli péči o muže a zamyká ji v domácnosti. Na nesplněná očekávání reaguje zhruba v polovině 19. století první feministická vlna požadavkem stejných občanských a politických práv. Její protagonistky věřily, že spolu s volebním právem, právem na vzdělání a majetek se stanou stejně svobodnými a autonomními osobami jako muži. Tyto sufražetky¹⁰ byly podle Sokačové (2004) ze středních vrstev a později se k nim přidaly i dělnické ženy. První vlna vycházela z humanismu jejím cílem bylo zahrnutí ženy pod humanistický ideál člověka.

Při vzpamatovávání se z válečných hrůz druhé světové války muži opět potřebovali domácí oporu. Ačkoliv požadovaných práv bylo dosaženo, ženy si uvědomují, že svobodnými autonomními osobami nejsou. Je mezi nimi již dost vysokoškolaček, o to je zklamání trpčí. Druhá vlna nahlédla humanistický ideál jako mužský projekt, odmítla jej a přišla s projektem vlastním: rekonstrukce ženy - projektem reprezentace žen mající ambice změnit pozitivně společnost. Hana Havelková (2004) upozorňuje na význam psycholožky, spisovatelky a pozdější zakladatelky Národní organizace žen Američanka Betty Friedan. Ta v knize *Ženská mystika* pojmenovává *problém beze jména*. Je jím právě ženská mystika – ideologie stavící ženu do role pasivní hospodyňky. Friedan vysvětluje ženám, proč nejsou šťastné, když jim přeci „nic nechybí“. V šedesátých letech se *problém jménem žena* začíná zkoumat na akademické půdě - začíná druhá feministická vlna. Cílem druhé vlny není „stát se muži“. Cílem je objevit ženu a vzít její zkušenost v potaz při vytváření tradic, kultury a etických norem. Žena je zkoumána z různých úhlů pohledů, kterým odpovídají i navrhovaná řešení a pozdější feministické proudy. K feminismu liberálnímu se přidává radikální feminismus, který se zaměřuje na samotné kořeny patriarchátu. Marxistický zdůrazňuje podobnost vykořisťování dělnické třídy a ženy. Psychoanalytické feministky se zaměřují na rozdílnou socializaci v ženu a muže během dětství a dospívání. Kritizují Freuda z vyvyšování vztahu otec-syn nad ostatní vztahy v rodině. Lesbické ženy kritizují heterosexuální základ patriarchátu. Ekofeminismus poukazuje na podobnosti panského přístupu k přírodě a k ženě.

Aktuální třetí vlna začala akademickou kritikou druhé vlny zhruba v polovině osmdesátých let. Třetí vlna odmítla existenci čehokoliv předdiskurzivního. Odmítla existenci čistých předpolitických faktů. Ani naše tělo nejsme schopni zakoušet jako čistý fakt, vždy jej již interpretujeme v rámci s ním spojených diskurzů. Třetí vlna odmítla transcendentálně

zakotvenou kategorii žena a ze stejného důvodu odmítla i ústřední kategorii první vlny – člověka. Politika druhé vlny často pracovala s rozdílností žen a mužů jako faktem, byť za účelem dodat podhodnocované ženě hodnotu. Jedno z jejích hesel znělo rovnost v rozdílnosti. Například ekofeminismus zdůrazňováním větší blízkosti ženy k přírodě, ženské empatie atd. prezentuje ženy a muže jako odlišné bytosti. Přitom právě představa odlišnosti pohlaví je tím, co umožňuje diskriminaci. Hana Havelková (2004) upozorňuje, že samotný pojem diskriminace neznamena nic má a nic víc než *činění rozdílů*.

Žena „byla zpochybněna“ nejen teoretičkami, ale i aktivistkami. Černé ženy, ženy z chudých rozvojových zemí, lesbické ženy a další se necítily být součástí západním feminismem prezentované ženy. Cítily jiné problémy. Kritizovaly západní feministky, že nemluví za ženy, ale za bílou, heterosexuálu, příslušnici střední třídy. A vzkazují jim, nemluvte za nás, mluvte s námi. Třetí vlna se na ženu dívá jako na v jazyce vytvořenou kategorii. S ženou je spojována síť slov (rodina, péče, dítě, cit, slabost, příroda, ...), která jí dává její význam. Svou síť má i pojem muž (práce, obživa, profese, rozum, agresivita, kultura, ...). Problém je v diskurzivních tlacích, které drží sítě oddělené. Podstatou třetí vlny již není odbourávání útlaku identity, zaměřuje se na samotný útlak identitou. Představitelka třetí vlny Judith Butler nebojuje proti mužství za ženství, ale proti samotné dichotomii muž/žena, neboli ne za emancipaci identity, ale za emancipaci z identity (Butler 1990) Metoda třetí vlny spočívá v neustálém zpochybňování rodové rozdílnosti. Třetí vlna více než druhá opět zpřístupňuje feministické myšlení mužům. Ani muži nejsou všichni stejní, ti správní (racionální, aktivní, ...) profitují z patriarchálního řádu nejvíce. Vypadnou-li z „tradiční“ role, jako nesprávní mohou být oceňováni méně než správné (empatické, pasivní, ...) ženy. Například gayové nebo bezdomovci.

2.3. Kritická mužská studia

Mužská studia vznikají koncem 70. let minulého století na amerických, britských univerzitách včetně Austrálie. Je to doba tak zvaného jazykového obratu¹¹ v sociálněvědních vědách, který také ovlivnil feminismus. Ne náhodou právě v této době vzniká koncept gender, tak jak jsem jej popsal výše. Končící druhá vlna feminismu znamenala hlubokou kritiku mužství opřenu o kritickou analýzu patriarchátu a prostřednictvím určitých feministických směrů (například ekofeminismu) také o idealizaci ženství. Následně ženy začínají kategorii žena problematizovat v reakci na to, že prožívání

ženství různými ženami bylo natolik rozdílné, že je jednotná kategorie nedokázala zastřešit. Žena už není udržitelná jako homogenní kategorie. Procesu pomáhá fakt, že zmíněný jazykový obrat byl obratem směrem od esencialismu¹². Popsané hluboké procesy nemohly zůstat bez vlivu na muže. Jedním z jejich důsledků je právě vznik kritických mužských studií, která staví na kritické reflexi mužství a jsou pozitivní reakcí na feministické apely.

I mužská studia se zabývají konceptualizací objevené diferenciací kategorie muž. Klasický je rozbor Roberta W. Connella (1995) ústící do určité typologizace, kterou ale autor oslabuje zdůrazňováním fluidnosti hranic a celkovou dynamickou nikoliv statickou charakteristikou.

Connell hovoří o hegemonickém mužství, které je vyjádřením dominance mužů nad ženami. Zároveň jde o mužství ve společnosti nejvíce akceptované, které legitimizuje patriarchát jako něco neproblematického. Hegemonické mužství nemusí být nutně svázáno s reálnými muži, může fungovat jako vzor umístěný do literární postavy, archetypu, mediální produkce. To jsou všechno projevy hegemonického mužství jako diskurzu. Connell dále mluví o podřízeném mužství a má na mysli situaci kdy je jedna skupina mužů podřízena jiné, například menšina homosexuálních mužů mužům heterosexuálním. Do podřízeného mužství také hegemonní mužství vytěsňuje vše, co se s hegemonním mužstvím nesluší a nehodí spojovat. Další rozměr mužství reflektuje Connell ve spoluúčasti, jako něčem co muže spojuje prostřednictvím komplicitví a spoluviny. Mužská solidarita v patriarchální společnosti odráží i fakt, že do jisté míry platí: i ten poslední z mužů je výše než nejlepší z žen. Mužství těžce podřízené autor nazývá marginalizované a naopak mužství jaksí aktivně hegemonické nazývá zmocňovacím mužstvím. Názorný příklad uvádí Vodochodský: každý z mužů je někdy v roli spoluúčasti, jen menšina mužů skutečně prožívá roli hegemonické mužství a příkladem umocňovatelů jsou politici, kteří aktivně udržují patriarchát.

Connell je v souladu s dalším významným teoretikem mužských studií Michaellem Kimmlem v jehož definici mužství se odráží charakteristiky Connellových typů. To je v pořádku, protože Connell netvrdí, že by jeden muž nemohl mít více charakteristik, které se v něm různě proměňují, právě naopak. Kimmel (1999) akceptuje „ženskou“ interpretaci mužství jako touhu po moci, ale ukazuje, že v základu mužství je také strach. Kimmelovo mužství si můžeme představit jako mezimužský tvrdý zápas, ve kterém si muži dokazují, že nejsou ženy. Dle Kimmela je v základu mužství homofonie. Bourdieho studie *Nadvláda*

mužů (2000) je analýzou hegemonní maskulinity. Bourdieu analyzuje hegemonní maskulinitu ze strukturálního hlediska. Ilustruje její sociální – diskurzivní konstruovanost a způsoby její legitimizace. Legitimizace je dle autora dosahováno prostřednictvím *naturalizace*, kterou popisuje jako obrácení kauzality, tak že pro kulturou vytvořené pojmy a vztahy následně hledáme legitimizaci v přírodě. Neplatí implikace falus => symbol síly, naopak nesymetrické rozdělení na rody produkuje implikaci symbol síly => falus. Muž svou nadvládu legitimizuje její „přirozeností“, která je ve skutečnosti jen naturalizovanou sociální konstrukcí. Aby se nadvláda mohla udržet, musí přejít do těl, veškeré argumenty totiž končí na hranici těla, které je chápáno jako předdiskurzivní etalon přirozenosti. Argumenty přešlé do těl jsou argumenty zviditelněné (stále na očích), což je významně dále legitimizuje. Tento proces, který z našich těl vytváří jakési chodící billboardy propagující konzervativní koncept přirozenosti, Bourdieu nazývá *somatizace*. Kimmelovu mezimužskou soutěž Bourdieu doplňuje konceptem *ekonomie symbolických statků*, ve které ženy fungují jako oběživo. Ženy jsou objekty, které si muži mezi sebou směňují a získané bohatství odpovídá jejich statutu, směna má symbolickou i ekonomickou rovinu. Budu-li dále v této kritické práci mluvit o mužství bez dalšího upřesnění budu mít na mysli Connellovo hegemonické mužství.

2.4. Patriarchát

Tento pojem je spojován se dvěma významy, které se prolínají a liší zároveň. Patriarchát jako *vláda otce* a patriarchát jako *nadvláda mužů*. Vláda otce nad celou rodinou byla vládou otce nad ženami i ostatními muži a byla s ní spojená odpovědnost za celou rodinu. Feministické autorky/ři patriarchátem rozumí především nadvládu mužů nad ženami, kterou Lerner charakterizuje jako: „projev a institucionalizaci mužské nadvlády nad ženami a dětmi v rodině a rozšíření mužské dominance nad ženami ve společnosti obecně“ (in Vodochodský 2007:9). Vodochodský upřesňuje, že muži jsou držiteli moci ve všech důležitých institucích společnosti a ženy jsou zbaveny přístupu k této moci, ale neznamená to, že by ženy byly zcela bezmocné a totálně zbavené všech práv, veškerého vlivu a zdrojů. Také budu vycházet a používat pojem patriarchát jako nadvládu mužů nad ženami, pokud učiním výjimku, upřesním ji komentářem.

2.5. Mužská krize

Situace vztahů mezi muži a ženami na konci 70. let nevyústila pouze v profeministická kritická mužská studia, více různých reakcí naopak spojuje odpor k feministickým apelům. Jejich společným jmenovatelem je uchopení tématu krize mužů, byť v různých případech různě. Téma krize mužů je spojováno s tématem krize otců, tj. nepřítomnosti otcovské role v rodině. Šířeji pak také s tématem krize tradiční rodiny. Krize mužů je také spojována se vzestupem sociálně patologického chování¹³ mladistvých mužů, kteří nemají ve starších mužích odpovídající potřebné tradiční vzory.

Antifeministickým reakcím se budu věnovat ve speciálním oddíle, zde ještě představím koncept mužské krize francouzské historičky Elisabeth Badinter (2004). Ta muže v krizi nazývá *zmrzačeným mužem*. Zmrzačení koncipuje jako popis jeho dvou extrémů: tvrdého a měkkého muže. Tvrdý muž vůbec vnitřně nepřijal femininní hodnoty. Buďto neprožil jednotu s matkou, nebo je tato zkušenost velmi trýznivá. Dá se říci, že se v důsledku toho nestal lidským. Je souborem nejhorších maskulinních stereotypů: agresivita, emoční imploze, atd. Je posedlý výkonností. O měkkém muži autorka říká, že je důsledkem hrůz druhé světové války a války ve Vietnamu, po kterých se ženy začaly dožadovat jiného muže. Muži zareagovali, výsledkem je převlek tvrdého muže za muže měkkého. Charakterizuje ho nedostatek vitality. Velmi často jde o muže příliš a přespříliš dlouho upnutého na matku, o muže pasivního.

2.6. Antifeminismus

Antifeminismem rozumím negativní vyhraňování se proti feministickému sociálnímu hnutí a feminismu jako myšlenkovému proudu. Jelikož existuje mnoho feministických myšlenkových proudů, existují i různé antifeministické reakce. Na stejný problém upozorňuje Jaroslava Mildorfová (2007:1) v jedné z nemnoha prací zkoumajících primárně český antifeminismus:

Během koncipování projektu výzkumu jsem narážela na mnoho metodologických i epistemologických problémů, které v práci postupně nastíním. Prvním problémem je otázka definic a chápání antifeminismu i samotného feminismu. Vzhledem k fundamentálnímu znaku feminismu, jeho pluralitě, je formulace jednoduché definice značně komplikovaná. Pluralita zároveň umožňuje širokou škálu názorů, postojů a pochopení jak feminismu, tak antifeminismu.

Sokolová (2004:211) o spojovacím prvku různých feminismů říká: „Je jím poznání, že marginalizovaná či nějakým způsobem znevýhodněná pozice jedince (nebo skupiny) poskytuje vhodnou výchozí pozici pro pochopení, analýzu a kritiku společenských vztahů a organizace společnosti.“ Podle Jiřiny Šiklové (1999:14) je feminismus „[...] schopnost a ochota přijmout možnost i jiné interpretace a vidění reality, než na jakou jsme byli až doposud zvyklí.“ To nejsou definice slučitelné s antifeministickými interpretacemi feminismu, které v českém kontextu naopak zdůrazňují jeho totalitářské rysy. Antifeminismus a feminismus se utváří ve vzájemném vztahu, přičemž antifeminismus je takřka vyčerpávajícím způsobem vyjádřen právě formou a formováním svého vztahu k feminismu. Jádrem antifeminismu je hledání takových interpretací feminismu, které by snížily jeho důvěryhodnost. Nedostatek výzkumných prací o antifeminismu z pera feministických autorek/rů zdá se poukazuje na to, že feminismus má „vlastní agendu“ bez ohledu na antifeminismus. Soustředí se na témata jako zastoupení žen v politice, domácí násilí, rozdíl v platovém ohodnocení či literární kritiku, politickou filozofii atd.

Ota Ulč¹⁴ (2000) mluví o feminismu jako o hnutí, které se samo zdiskreditovalo a to i v očích většiny žen. Ženy se dle autora sami stále více ozývají s kritikou feminismu a distancují se od něj, neboť jim vadí stereotypní pohled na ženu, která je stále v ohrožení. Ulčova antifeministická promluva je příkladem jevu, který Susan Faludi (1992) nazývá *backlash*. Faludi analyzuje radikální posun v přijímání feminismu v USA na přelomu 70. a 80. let. Jestliže v předcházející dekádě byl feminismus považován za prospěšné hnutí, v 80. letech se dle Faludi naopak začínají ve stále větší míře objevovat promluvy odsuzující feminismus a to i od žen. Dochází k zpětnému převypravování příběhu o feminismu jako o chybném vývoji. Koncept *backlash* názorně ukazuje, jak je možné prostřednictvím médií a odkazů na „vědecky“ doložené poznatky například o snížených šancích vysokoškoláček na manželství či snížené plodnosti žen vykonávajících odborně náročné profese, provést subverzi diskurzu o feminismu. Zatímco pozitivní efekty feminismu na životy žen jsou zneviditelňovány, vzniká mytologie o jeho zhoubných a nebezpečných účincích. Reinterpretace ženské emancipace jako „přestřelených“ nároků v ženách vyvolává pocit viny, který umožňuje zařadit v procesu ženské emancipace zpětný chod. Faludi prostřednictvím konceptu gender ukazuje, že v jádru antifeminismu je strach z ženské emancipace.

Vodrážka (1993) se vyjadřuje zdrženlivě k existenci českého antifeminismu, neboť zkráceně říká, že tam, kde neprobíhá feminismus, nemůže být ani antifeminismus. Příčiny české umírněnosti feminismu shledává Vodrážka v masarykovském zdůrazňování otázky obecně lidské s předpokladem implicitního zahrnutí otázky ženské. Vodrážka kritizuje ignorování specifčnosti ženské otázky. V souladu s Vodrážkou promlouvá též Barša (2002), když druhou feministickou vlnu interpretuje jako odmítnutí zásadního konceptu první vlny - humanismu pro jeho androcentický charakter. Dle Barši je pro druhou vlnu významný přechod od kategorie člověk ke kategorii žena, tedy právě akcentace ženské otázky. Druhá vlna však v nesvobodném totalitním Československu neprobíhala. Vodrážka (1993) propojuje dále feministický a národní diskurz. Masarykovský přístup je dle autora zásadně provázán s diskurzem české národní identity a tak zaměření pozornosti na ženu a její specifické problémy ve společnosti brání obava o konzistenci národní identity. Mildorfová upozorňuje, že je třeba vzít v úvahu, změnu českého kontextu od roku 1993, kdy Vodrážka svůj text *Před velkým exodem, Kořen českého antifeminismu* psal.

Mildorfová dále upozorňuje na důležitý argument polské feministické teoretičky Beaty Kozak (1995). Ta považuje za příčinu značné části antifeministické kritiky prostou neznalost a pozastavuje se nad skutečností, že mnohým antifeministickým projevům je společná absence vysvětlení toho, co se vlastně snaží popřít, tedy alespoň nějaká snaha o pochopení feminismu. Dle mého názoru antifeministé feminismus objektivizují podobně jako je v patriarchální společnosti objektivizována žena. Z čehož vyplývá, že v jejich promluvách nejde o feminismus, jeho legitimitu, cíle, motivace, rozpory atd. Antifeministé vystupují proti feminismu kvůli sobě, vytváří si vlastně nový¹⁵ mužský diskurz v rámci něhož se mohou sebekonstituovat jako hegemonní muži. Poznámka o irelevanci obsahu feminismu pro antifeministické reakce klade otázku, co by tedy mohlo být jejich příčinou? Zdá se, že antifeministé by mohli reagovat nikoliv na feminismus, ale na zvyšující se legitimitu feminismu. Jinými slovy, že antifeministé nebojují za například pluralitnější feminismus, ale bojují proti jakékoliv existenci feminismu.

Ve svém dalším textu nazvaném *Esej o politickém harémismu* z roku 1999 Vodrážka také shledává, že ženská otázka ještě nebyla otevřena: „Strategie tohoto politického herémismu spočívá v dozorovém režimu, v němž je ženská otázka permanentně izolována, střežena, zakrývána a zahalována před zraky veřejnosti. Pojem politické feminity musí být zahalen nebo uzavřen před veřejným světem jak ženské tělo ve společnosti ovládané islámským

fundamentalismem.“ (Vodrážka 1999:36) Vodrážkovu prohlášení o neexistenci českého antifeminismu lze porozumět právě prostřednictvím jeho konceptu harémismu. Ten představuje specifický druh antifeminismu, který není reakcí na feminismus, ale systémem držícím feminismus „pod pokličkou“, aby se vůbec nemohl projevat.

2.7. Feminista

Z mé strany s pojmem feminista pracuji jako s mužem, který studuje feministické myšlení, podporuje feminismus jako sociální hnutí a hlásí se k jeho třetí vlně. Autoři analyzovaných textů přistupují k pojmu feminista mnoha různými způsoby.

3. Teoretická část

3.1. Teoretická východiska a přístupy

3.1.1. Konstruktivismus

Výzkum koncipuji v rámci konstruktivistického paradigmatu. Analyzuji konstruování vztahu antifeministů k feministům. Zkoumám, jak antifeministé konstruují sami sebe ve vlastních textech. Objasnění konstruktivistického přístupu je čitelné z vyjádření Martina Fafejty:

Tím vším se zabývá sociologický přístup, kterému říkáme konstruktivismus – někdy též nazývaný sociální či kulturní konstruktivismus. Svět, ve kterém žijeme je vytvářen lidmi. To, co považujeme za přírodní nebo mimolidské, vnímáme v rámci určitých představ, kategorií a terminů, které jsou vytvářeny lidmi v rámci sociálního jednání. Konstruktivismus nepopírá existenci přírodního, mimolidského, přirozeného. Chce zdůraznit, že to, jak přirozené vnímáme, je významně ovlivněno kulturou a společností. Neřeší, můžeme-li mít s přírodou a přirozeností bezprostřední kontakt. Zdůrazňuje, že chceme-li o tomto kontaktu s někým mluvit, chceme-li se s druhými podělit o svou zkušenost a své pocity, musíme tak nakonec učinit skrze prostředky, které nám k tomu nabízí společnost. Tedy skrze jazyk. Ten není jen otázkou slov, jde i o gesta, mimiku, tón hlasu apod. – i ty vnímáme skrze sociální zkušenost. Jsou mnohé věci a jevy, které by existovaly, i kdyby žádná společnost nebyla, nebo existují mimo vůli člověka. Ovšem to, jak člověk vnímá a předkládá ostatním, je do značné míry dáno sociálně. Ať už jde o lásku, orgasmus nebo přijímání energie ze stromů. A

navíc, to jak člověk tyhle procesy vnímá a jak mu o nich povídají druzí, zmíněné jevy zpětně ovlivňuje. (Fafejta 2004:9)

V rámci paradigmatu naturalismu¹⁶ a determinismu¹⁷, pokud existují dva rozdílné popisy reality, jeden z nich nebo oba musí být nepravdivé, neboť existuje pouze jedna realita a jeden jí odpovídající popis. V rámci paradigmatu konstruktivismu jsou obě představy reality jejími relevantními interpretacemi. Neexistuje jedna skutečná realita, ale existuje bezpočet interpretací reality, které odpovídají určitému diskurzu o realitě.

3.1.2. Diskurzivní analýza

Diskurzivní analýza staví na konstruktivistickém pojetí světa, ve kterém se realita a jazyk vzájemně ovlivňují. Jazyk v tomto pojetí není pasivním popisovačem jedné jediné reality, ale tvořivým nástrojem pomocí něhož „realitu“ neustále konstruujeme. Chceme-li se o „realitě“ něco dozvědět, účinnější způsob než snaha o její postupné „objektivní“ odhalování představuje právě zkoumání jazyka ve vztahu k „realitě“. Panuje všeobecná shoda, že diskurzivní analýza není konkrétním metodologickým postupem, ale je spíše přístupem k sociální realitě vůbec. Pokusím se nyní popsat, jak v této práci zmíněný přístup interpretuji.

„Ranný“ Foucault chápe diskurz značně abstraktně jako vědění o určitém tématu, přesněji určitý diskurz odpovídá systému pravidel, která dovnitř i vně vymezuje pro tvorbu konkrétních promluv. (Vávra 2008) Jde tedy o verbalizované a sdílené vědění. „Ranný“ Foucault a s ním i Butler chápou diskurz spíše „strukturalisticky“ jako něco, co se sebekonstituce týče, nezávislého na subjektivitě jedinců. Foucault, říká že diskurz na nás leží, tíží nás. Nebo je doslova násilím páchaným na bezbranných lidech:

Foucault, který je v archeologickém období blízký jazykovému strukturalismu, sumu diskurzů charakterizuje v podstatě stejně, jako Saussure jazyk - je to nástroj, skrze který vnášíme řád do chaotického světa. Proto také používá výrazy jako „hmotnost diskurzu“ nebo „materializace diskurzu“. Diskurz je skutečně hmotný tím, že na nás uplatňuje svůj utlačivý vliv, neboť vymezuje to, co je možné o světě říci, i to, jak v něm lze smysluplně jednat. (Vávra 2008:60)

3.1.3. Kritická diskurzivní analýza

Kritičnost této metody je opřená o předpoklad, že jazyk je prostředím v němž se vytvářejí a udržují ideologické zájmy a dochází v něm řečeno s Habermasem k legitimizaci dominance a moci. Kritická diskurzivní analýza (dále KDA) vychází z předpokladu nerovného přístupu ke zdrojům moci a právě prostřednictvím textové analýzy se snaží ukázat, jakými mechanismy a manipulacemi je nerovnosti dosahováno. Cílem KDA je vedle analýzy „reality“ i snaha přispět k její změně, snaží se nastolit řečeno s Vávrou rovnější komunikační prostředí, pluralizaci diskurzů a jejich odideologizování.

Norman Fairclough pojem diskurzu upřesňuje vzhledem ke specifčnosti vlastního typu diskurzivní analýzy, které dává právě přívlastek kritická. Fairclough zaměřuje svoji kritickou diskurzivní analýzu praktičtěji na rozdíl od Foucaulta, posouvá ji kromě analýzy myšlení směrem k analýze jednání. Diskurzem rozumí sociální praxi, kterou chápe jako množinu výroků, symbolů a pravidel jejich používání. Praxi proto, protože pro Fairclougha jsou dle Štíglitzové (2008) podstatné skutečné situace, při kterých lidé něco dělají, říkají či píší. Kritická diskurzivní analýza se navíc oproti Foucaultově diskurzivní analýze ve svém prvním kroku detailněji soustředí na lingvistický rozbor textu a ve svém třetím kroku se detailně soustředí na sociální kontext. Faircloughův diskurz je proces se třemi rovinami (Fairclough 1993):

1. Text (popis) – popis formálních vlastností samotného textu
2. Diskurzivní praktiky - Interakce (interpretace) – způsoby produkce (z jakých diskurzivních zdrojů text čerpá) a interpretace (jak jsou diskurzivní zdroje uchopovány a využívány) textu
3. Sociální praktiky - Kontext (výklad) – výklad vztahů nalezených způsobů produkce a interpretace a sociálního prostředí, zejména zaměřený na podmínky umožňující vznik těchto způsobů a jejich sociální důsledky.

Ačkoliv tedy jsme všichni konstruováni v jazyce a sami se v jazyce konstruujeme a na identitu člověka je možné se dívat jako na soubor textů, pokud člověk tento socializační proces nereflektuje, probíhá na nevědomé rovině, jako by „nebyl“. Proces ale probíhá a člověk si internalizuje jeho efekty. Kritická diskurzivní analýza je analytická metoda

založená na poznání této praxe, která nabízí prostředky, jak člověku popsaný proces zviditelnit (Fairclough 1993). Štíglitzová (2008) upozorňuje, že tuto schopnost KDA Fairclough chápe jako tzv. *skrytý jednací program*. Dle autorky si lidé běžně neuvědomují, že žijí v rámci určitých ideologií, že jejich jednání má širší význam v rámci reprodukce těchto ideologií. KDA má potenciál vztáhnout k sobě obecné socio-kulturní změny a ustálení a podoby, kterých změny nabývají, či ustálení a praxi každého z nás. Tím může zviditelnit lidem ony jejich skryté jednací programy.

Všechno, co zkoumá KDA během svého druhého kroku má své skutečné dopady na sociální realitu. V tom právě spočívá epistemická síla KDA jako způsobu poznávání světa, neboť dopady na sociální realitu, o kterých tato metoda dokáže podat zprávu, včetně jejich produkce, jsou skutečné, byť jimi konstruovaná realita je „jen“ jedním z mnoha konstruktů reality.

Cílem analýzy je propracovat se k diagnostikování a interpretaci sociálních procesů jejich souvislostí s textem v rámci něž jsou konstruovány významy. Na rozdíl od Foucaultova přístupu pro CDA neexistuje diskurz jako plně autonomní fakt¹⁸, jako artikulace nějaké jiné reality. Koncepce diskurzu v KDA mu přiznává jen částečnou autonomii, diskurz konstruuje, ale je i konstruován, jeho podoba je ovlivněna tím, co je mu vnější, zejména podobou společenského uspořádání. Diskurz je vždy součástí širšího sociálního světa, který zahrnuje i nediskurzivní realitu. Roviny diskurzivních praktik a sociálních praktik se vzájemně ovlivňují, jsou v dialektickém stavu. Zatímco Foucault předpokládá jen jednosměrné ovlivňování ze strany diskurzivní. „Kritická diskurzivní analýza vidí oba významy jako navzájem spjaté aspekty jednoho fenoménu, kdy každá diskurzivní formace musí být produkována a reprodukována skrze praxi a chce oba tyto aspekty zkoumat současně.“ (Vávra 2008:54)

Právě z popsaného rozdílu mezi diskurzivní (Foucaultovou) analýzou a KDA je možné pochopit kritiku směřovanou na Butler. A sice, že její teorie performativního rodu je podobně odosobněná jako Foucaultova diskurzivní analýza a vzdává se možnosti, jak nerovnou situaci řešit, které naopak přináší KDA. Butler na jednu stranu mluví o možnosti svobodného jednání subjektu, neboť diskurzivní významy jsou nesené neustálým opakováním, které může subjekt ovlivňovat včetně možnosti parodovat a tak částečně diskurzy ovlivňovat. Na druhou stranu, ale konstruuje subjekt jako úplně prázdný, jako plně diskurzivně konstituovaný, dle mnohých feministických autorek¹⁹ jako bezmocný, byť řečeno s Baršou (2002) proto, aby nedala „šanci“ konstituci subjektu postavené na vydělení

vnitřku a vnějšku a následovaného iluzí vnitřně ukotvené rodové identity v předem dané esenci – ať již pojaté jako psychické nitro, nebo jako biologická danost. Barša zdůrazňuje, že butlerovské pojetí rodu neznamena volné pojetí, neboť performativita rodu se: „[...] rozvíjí vždy zevnitř etablovaného rámce, který si nevolí. Vzhledem k odkázanosti tohoto systému na neustálé opakování performativních praktik se ho však může pokoušet přeznačkovávat.“ (Barša 2002:178)

Fairclough (1993) odmítá kritiku KDA jako ideologické metody, která vykračuje příliš za rámec textu. Argumentuje, že je-li vše ideologické, nemůže být KDA obviňována za to, že tento fakt nezastírá, ale naopak z něj vychází a analyzuje jej. Každá analýza provedená podle této metody, ale musí být také chápána jako specifická interpretace „reality“, která si nemůže činit nárok marginalizovat jiné interpretace odůvodním své pozice jako epistemicky dokonalejší.

Kontext

Čím je menší pluralita diskurzů, je jich méně a jsou dominantnější, tím méně existuje ve společnosti sociálních skupin a jsou homogennější, protože skupiny jsou vytvářeny diskurzivními tlaky a rozmanitostí tlaků odpovídá rozmanitost sociálních skupin. Extrém nastane, když jeden hegemonní diskurz ovládne a zastíní všechny ostatní. Odpovídá mu homogenní totalitní společnost, společnost jedné skupiny. Totalitní společnost je charakteristická plochostí a omezeností množství povolených-dostupných diskurzů.

Co to znamená, když například řekneme, že o feminismu je třeba mluvit vzhledem k českému kontextu? Kontext je vlastně diskurzem specifikujícím aktuálním nastavení ostatních pro společnost charakteristických a důležitých diskurzů. Je-li například diskurz o politice nastaven tak, že vylučuje občanskou veřejnost, jistě to bude mít vliv na formování diskurzu feminismu v dané společnosti. Prostřednictvím interdiskurzivity jeden každý diskurz ovlivňuje všechny ostatní.

Identita

Z hlediska poststrukturalismu²⁰ je subjekt plně konstruován v jazyce, dle Barkera (2006:74) mají identity diskurzivně performativní charakter. Identitu lze tedy nejpřesněji popsat jako diskurzivní praktiku, která to,

co pojmenovává, současně i produkuje, a to s pomocí odkazů na normy či konvence a jejich opakování. Tato definice je v souladu s definicí identity dle Butler. Barker pokračuje tak, že koncept identity se dále používá k propojení emocionálního „nitra“ člověka s diskurzivním „vnějškem“. Identita tedy představuje procesy, jimiž jsou diskurzivně zkonstruované představy subjektu přebírány do fantazijních identifikací či emocionálních spojů konkrétních lidí (nebo z nich vytlačovány). Pokud pro Butler je identita diskurzivní praktikou, pro Bergera s Luckmannem (1999) je identita sociální praktikou. Slovy autorů se člověk tzv. externalizuje prostřednictvím své činnosti, neboť většinu činností vykonává opakovaně, ty jsou typizovány, člověk už nad nimi nepřemýšlí (habitualizace). Vzniklé ustálené lidské činnosti jsou zakotveny jako instituce (například mateřství). Tím jsou objektivizovány vně člověka v „objektivní realitě“ sociálního světa. Následně lidé například v další generaci tuto „objektivitu“ internalizují. Procesy externalizace plus objektivizace lze interpretovat jako spoluvytváření diskurzu a proces internalizace naopak jako druhou větev dialektického vztahu vedoucí od diskurzu k sociální realitě. V obou případech jazyk a sociálně kooperují, v prvním však je primárním a určujícím jazyk, v druhém případě naopak sociálně. Rosi Braidotti (2006) inspirovaná Gillesem Deleuzem hovoří o identitě a snaží se překonat rozpor daný faktem, že užíváme společný jazyk a zároveň jsme odděleni jeden od druhého v našich tělech. Nazývá ji identitou nomádského subjektu, ačkoliv též vychází z poststrukturalismu, na rozdíl od Butler neleží subjekt mimo její zájem, což jí umožňuje rozpracovat Butlerové zmínky o možnostech subjektu ovlivňovat diskurzy v jakýsi potenciální vědomý plán, na němž Nomád staví svou existenci. Nomád je rozptýlen, je otevřeným subjektem, ví že je součástí struktury, jejíž elementy i jeho utváří. Má svůj projekt kam jít. Liší se, ale ví proč se liší, ví kde je zrovna teď jeho teritorium, v čase ho však stále mění. Vytváří svět udržitelných spojení, resp. je částí udržitelného světa. Nomádský subjekt je křížovatkou externích sil. Sil, které ho vytváří, poskládávají. Rozpoznat je (uvědomit si je) to je věcí znalosti geografie: orientace, znalost vstupů a výstupů, stále rozloženosti (otevřenosti). V souvislosti s identitou Braidotti zdůrazňuje proces neustálého *stávání se* vystavěný z prvků podobnosti a odlišnosti. *Stávání se* je neustálou transformací, v této souvislosti autorka zdůrazňuje na rozdíl od Butler i význam transformace negativního v pozitivní a zdůrazňuje nutnost věnovat pozornost udržitelnosti

stávání se. Braidotti vychází z identity podle Butler, ale hledá způsoby jak koncipovat subjekt jako méně bezmocný.

3.2. Mužský antifeminismus

3.2.1. Antifeministé a maskulinita

Jak již bylo řečeno výše profeministická kritická mužská studia představují ojedinělý typ reakce na feminismus, ostatní reakce jsou v určité míře charakterizovatelné jako reakce antifeministické. Jestliže profeministickým prostředím byly univerzity a logicky obor mužských studií, antifeministické reakce mají formu sociálních hnutí. Důležité dělítko se vztahuje ke zmíněnému jazykovému obratu, profeministé (konstruktivci) na něm staví, antifeministé (esencialisté) se proti němu vymezují.

Vodochodský (1999) mluví o těchto antifeministických mužských reakcích. Mýtopoetickém mužském hnutí, křesťanských mužských hnutích a hnutích za mužská/otcovská práva. Stejně dělení potvrzuje i Jan Václav (2007).

Nyní se pokusím v souladu s primárním zaměřením mé práce na kritickou analýzu maskulinity antifeministů rozčlenit antifeministy s přihlédnutím k jejich vztahu k maskulinitě. Pak je možné rozeznat dvě hlavní skupiny antifeministů. Maskulinisty, jejich antifeminismus je odvozen od obavy o maskulinitu jako takovou. A androcentristy, ochránce mužských práv, pro jejichž identitu je více než jejich maskulinita důležitý pocit diskriminace na základě mužského pohlaví. Nejde o žádné objektivní dělení, samozřejmě, že maskulinisté artikulují také diskriminaci mužů a pro ochránce mužských práv je jejich maskulinita důležité téma. Přesto si myslím, že těžiště důrazu jedněch a druhých leží jinde a naznačené dělení má smysl provést a zamyslet se nad ním.

Maskulinisté

Pro maskulinisty je zásadní mužství, resp. esence mužství. Je jim velmi drahá. Maskulinisté kritizují feministické myšlení, protože se cítí znejistěni ženskou emancipací, separují se a snaží se objevovat mužskou identitu v rámci mužských skupin. Jestliže je feminismus hnutím proti negativní diskriminaci žen, pak maskulinismus je naopak hnutím proti negativní diskriminaci mužů:

Slovy Petry Štastné Kimmel a Kaufman (1994) maskulinisty definují takto: „Maskulinisté, na rozdíl buď od profeministů nebo uvědomělých antifeministů, se spíše zabývají tím, co označují za feminizaci mužů než feminismem žen. V reakci na tento strach z feminizace se snaží si proklestit homosociální prostředí jak ve veřejné, tak v soukromé sféře, aby mohli oslavovat mužská spojenectví a vysněné představy o útěku od žen.“ (in Štasná 1999:19)

Maskulinisté ignorují feministické myšlení a se ženami nevedou otevřenou diskusi. Zaměřují se jednostranně na stereotypy, které omezují jejich volnost a spokojenost. Nepátrají už ale dále, jak je jejich počínáním ovlivňována volnost a spokojenost žen. Maskulinisté se snaží emancipovat od příliš těsné vazby muž – živitel, zkoumají proč muži páchají více dokončených sebevražd, proč jsou závislí na alkoholu či pornografii. Dokazují své zanícení pro otcovství, které soudy ignorují při přidělování dětí po rozvodu především matkám. Denisa Kera (2001) v článku mapujícím mužská hnutí na internetu s názvem *Internet s chromozomem Y* cituje z manifestu *Jednoho dne, když muži budou konečně svobodní...* (*One day, when men are finally free.....*) <http://www.ozemail.com.au/~irgeo/mascul.htm> Říká, že tento manifest vysvětluje, proč je nutné se zbavit stereotypů muže jako živitele, ochránce žen a podobně. Nejen, že to ženy drze zneužívají, ale ani mužům to fyzicky a psychicky neprospívá, což je na některých místech vyjádřeno velmi legračně: „Díky maskulinismu, tvoje žena bude muset večer vstávat a kontrolovat, zda to není náhodou zloděj, když doma uslyšíte podivné zvuky“ nebo „Díky maskulinismu nebudeš muset bojovat s ženou, která spí s tvým nadřízeným, abys ve firmě získal lepší pozici“...“

Maskulinisté, pro něž je mužství něčím až mýtickým, jsou tak zvaní mýtopoetičtí muži. Tito muži hledají v sobě svého vnitřního muže, pracují s Jungovskými mužskými archetypy²¹ (animus, divý muž, král, kouzelník, milovník, válečník, ...). Toto mužské hnutí bývá někdy také dle Kery označováno jako expresivní mužské hnutí. Za jeho zakladatele a neoficiálního guru je považován americký básník Robert Blye, autor knihy *Železný Jan*. Bly (2005) svým textem inicioval vznik mýtopoetického hnutí a oslovil mnoho citlivých

mužů. Slovy Petry Štastné je Bly kritizován feministickými teoretičkami/ky za snahu o návrat k tradičnímu mužství, neboť: „Bly dává nevitálního měkkého muže do kontrastu se "silnými nebo život-dávajícími ženami, které prošly 60. léty". Přestože Bly říká, že nechce vystupovat proti ženám, bývá pro svůj ambivalentní postoj k ženám a k feminizmu sociálními teoretiky kritizován za to, že "připravuje podmínky pro další kolo obviňování žen²² za problémy mužů v jejich životech“ (Štastná 1999:15) *Železný Jan* je prastarým příběh bratří Grimů a Blyova kniha se příběh snaží interpretovat jako proces zasvěcení v muže-nalezení esence mužství. Ústředními postavami jsou malý princ, divý muž, král, princezna. Malý princ odchází ze zámku pryč od rodičů v doprovodu divého muže do lesa. Divý muž je mu rádcem i kritikem, princ podstupuje různé zkoušky, během kterých poznává své mužství, ať už je to v klidu zahrady či vřavě bitvy. Po poslední zkoušce s stává zralým, bere si za ženu princeznu a stává se představitelem království. Zjednodušeně řečeno divý muž uvádí muže do patriarchálního světa a tak se z chlapce stává muž. Ne náhodou se nakonec ukáže, že divý muž je ve skutečnosti také král, jen byl zakletý.

Dalším guru mýtopoetického mužského hnutí je františkánský mnich Richard Rohr. Svou pozornost Rohr zaměřuje na motivování mužů, aby naplno prožívali křesťanství. Působí jako kazatel a založil komunitu Nový Jeruzalém a později centrum pro akci a kontemplaci v Albuquerque ve státě New Mexico, USA. Za své prvotní povolání považuje šíření evangelia a k tomuto cíli používá mnoha prostředků: integraci akce a kontemplace, tvorbu komunit, záležitosti míru a spravedlnosti, mužskou spiritualitu, ekologickou spiritualitu a další. Je autorem řady knih o mužské spiritualitě, iniciaci a kontemplativní modlitbě: *Stát se moudrým mužem* či *Hledání svatého grálu*. Richard Rohr je též spoluautorem knihy *Cesta divokého muže*. Rohrův *divoký muž* má mnoho společného s Blyovým *divým mužem*. Rohr káže o zrání divokého muže a vypomáhá si podobně jako Blye mužskými archetypy král, kouzelník, milovník a válečník.

Denisa Kera hovoří o dalších křesťansky orientovaných skupinách mužů. Například organizaci <http://www.emale.org/>, která učí muže meditovat a jak se modlit za to, abyste se stali lepším otcem a manželem. Velmi známá je organizace <http://www.promisekeepers.org/> zaměřená na kurzy mužského sebepoznání, tu zmiňuje i Vodochodský (1999) a charakterizuje ji jako evangelické hnutí vedené Billem McCarthym. Hnutí má asi 1 milion členů. Vzorem mužství je pro členy Ježíš Kristus a snaží se především obnovu tradičních rodinných hodnot, spolupráce, odpovědnosti a otevřenosti vůči menšinám jako jsou homosexuálové.

Androcentristé – ochránci mužských práv

Aktivita ochránců mužských práv jsou odvozené od přesvědčení o diskriminaci mužů. Lze rozlišit dvě motivace vedoucí muže k tomuto typu aktivity. Hovořit zde o směrech, či organizovaných proudech, není možné, jde o velmi propojené fenomény, kterým lze často porozumět jen jako konkrétnímu případu. Nicméně první z motivací se opírá o jistou legitimitu vyplývající z faktu, že genderové stereotypy dopadají i na hlavy mužů. Kera (2001) hovoří o boji za práva otců, týraných mužů či křivě obviněných mužů. Ovšem rozlišování z pohledu předmětu zájmu dle mého názoru není podstatné, neboť ke každému případu bychom našli případ bez legitimní motivace ústící do sexistického či dokonce misogynního²³ postoje. Kera hovoří o mužských šovinistech, viristech, macho, zastáncích patriarchátu. Vodochodský zmíněné dvě rovny motivací nerozlišuje a hovoří o hnutí za mužská/otcovská práva. Jan Václav překvapivě v souvislosti s legitimní motivací hovoří o hnutí za osvobození mužů: „Je to vlastně liberálnější varianta antisexistického hnutí“ a v případě sporné motivace o hnutí za mužská a otcovská práva: „Je to svým způsobem rigidní hnutí, které požaduje návrat tradiční maskulinity [...] Za skutečné oběti ve společnosti považují muže, nikoli ženy“ (Václav 2007:15) Přitom právě otázky spojené s otcovstvím jsou zřetelně v určitých případech legitimními otázkami. Denisa Kera otcovství charakterizuje jako nejcitlivější téma. Existuje široká řada mužských organizací hájících mužská rodičovská práva vídat se s dětmi a moci se o ně starat. Na povrch se dostávají témata muži jinak spíše zneviditelňovaná jako je otcovství, ke kterému došlo po znásilnění muže ženou, atd.

Šovinisté také artikuluji řadu témat ochránců mužských práv, charakteristický pro ně však není obsah jejich promluv, ale jejich forma. Míra jejich misogynity je větší než u výše jmenovaných mužských organizací a je explicitně vyjadřovaná. Podobně specificky akcentují šovinisté antifeminismus. Petra Štastná (1999) mužský šovinismus charakterizuje *jako zhruba vše, co vadí feministické mysli na mužích*. Potvrzuje tak již zmíněné téměř úplné vystižení *antifeminismu jako reakce na feminismus*. Z toho plyne, že identita mužského šoviny je plně odvozena od feminismu. Současnou společnost šovinisté interpretují jako ženám na úkor mužů stranící a feministky obviňují jako koordinátory této nespravedlivé změny a garanty současného stavu. Jako první v souvislosti s šovinisty Denisa Kera zmiňuje stránky http://www.ilovewhitefolks.com/c_corner/index.html, slovy autorky stránky přesvědčují čtenáře/ky, že „mužský šovinista“ není urážka: „Tento

„Šovinistický koutek pro skutečné muže“ (The chauvenist corner for real men) tvrdí, že je „nejlepším lékem proti macho fobii“ a že je místem, kde se používá nikoli politicky korektní, ale tradicionalisticky korektní slovník. Hlavním nepřítelem jsou feministky, které autoři viní například za rozvody, ale i za všechna ostatní zla na světě.“ (Kera 2001)

3.2.2. Čeští antifeministé a maskulinita

První vlna feminismu živě probíhala též v Československu, z důležitých osobností jmenuje Sokačová (2004) například M. D. Rettigovou, Elišku Krásnohorskou, Františku Plamínkovou, Karolínu Světlou, Vojtu Náprstka . Díky prezidentovi T. G. Masarykovi jsme jako vůbec první stát zakotvili volební právo žen v ústavě. Za druhé světové války a následně i po jejím skončení byl ale diskusím o ženské otázce konec. Nacistickou totalitu vystřídala totalita komunistická. Jakékoliv svobodomyšlné chování bylo podezřelé a trestané, o kritické reflexi společnosti ani nemluvě. Komunistický režim často ženou argumentoval, když potřeboval zvýšit produktivitu pomocí vyšší zaměstnanosti. Kdyby se však ženy sešly na náměstí a diskutovaly o politických poměrech v zemi, byly by ihned pozatýkány. Listopadová revoluce přinesla svobodu a zároveň otřásla mnoha jistotami, reakcí byl opět konzervativní tlak. Tomuto specifickému feministickému kontextu odpovídá specifický antifeministický kontext. Mužské antifeministické aktivity a organizace v České republice kopírují obdobné zahraniční aktivity a specifickými akcenty reagují na specifický národní kontext. Charakteristické je, že většina mužských antifeministických aktivit vznikla v nedávné době, tj. začátkem dvacátého prvního století zvláště pak v posledních několika málo letech. S výjimkou v roce 1988 založené Unie otců všechny mužské organizace vznikly až po svržení totalitního režimu. Obdobu Men's Defense Association založené roku 1971 v našem prostředí nenalezneme.

Čeští maskulinisté

Rysy maskulinistické organizace naplňuje Liga otevřených mužů (dále LOM), která vznikla nedávno, v roce 2006. Ředitel LOMu Martin Jára (2008) pozici organizace charakterizuje: „Aby bylo jasno nebo aspoň jasněji: LOM neví, jací by dnes muži měli nebo neměli být, nevlastníme návod na „správného muže“ a ani o něj neusilujeme. Prostě podporujeme muže, aby o sobě přemýšleli. Z toho, věříme, může vzejít osobní nebo i společenská změna.“ Ačkoliv Jára zdůrazňuje, že LOM nevlastní a neusiluje o návod na

„správného muže“, právě pozice LOMu důsledně koncipovaná jako univerzální mužská vyjadřuje potřebu reprezentovat esenci mužství. Důsledné, pro maskulinismy typické, ignorování feministického myšlení a kauz, distancování se od feminismu také koresponduje s maskulinistickým rázem LOMu. LOM pokrývá celé spektrum maskulinistických témat a staví na mýtopoetickém hnutí. Polovinu z knih LOMem mužům doporučeným tvoří právě mýtopoetické knihy²⁴, nenajdeme mezi nimi knihu z oblasti kritických mužských studií²⁵.

Na českém internetu nalezneme také stránky www.chlapi.cz, které jsou věnované mužské spiritualitě. Existují už od roku 2001, kdy Českou republiku poprvé navštívil Richard Rohr. Muži sdružení kolem tohoto serveru se soustředí sami na sebe a nesnaží se na rozdíl od LOMu o veřejné vystupování.

Čeští androcentristé - ochránci mužských práv

Ve sféře mužských aktivit motivovaných prožívanou diskriminací muže je spektrum organizací pestřejší. Nejviditelnější organizací je v roce 2004 založený Český svaz mužů, který se staví do pozice mluvčího bílých heterosexuálních mužů. Český svaz mužů má značně šovinistický charakter a snaží se vyjadřovat k celému spektru témat spojovaných antifeministy s diskriminací mužů. V roce 2007 si Svaz mužů nárokoval zastoupení v *Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů*. Obhajobou otcovských práv se zabývá hned několik českých mužských organizací. Historicky nejstarší je Unie otců založená v roce 1988. Jde o sdružení mužů, kteří nejsou spokojeni se svěřením vlastních dětí po rozvodu do péče matky. Podávají soudní žaloby na Českou republiku u mezinárodních soudů a navzájem si vypomáhají. Unie otců, která explicitně nevyjadřuje antifeministický postoj, také ignoruje feministickou kritiku společnosti, s níž má v oblasti rodičovství své styčné body. Obdobnou organizací je K213, klub za vypuštění paragrafu 213 – trestní odpovědnost neplatičů výživného – ze současného trestního zákona. Dále organizace Spravedlnost dětem – sdružení pro ochranu práv dětí, rodičů a prarodičů a obdobné občanské sdružení Zákon 94.

Mužský šovinismus v České republice reprezentují především knihy Josef Hausmanna: *Základy mužského šovinismu* (1996), *Nahota feminismu* (2002) a *Mužský šovinismus pro pokročilé* (2005). Mildorfová si povšimla nápadné kontradikce v interpretaci českého feminismu mezi Vodrážkou, který upozorňuje na umírněnost až neviditelnost českého feminismu a Husmanovou interpretací hovořící o mocné lobby ovládající českou politiku:

„Na rozdíl od všech [feministických] autorek a autorů, [...], Hausmann překvapivě popisuje současné feministické hnutí v české společnosti za velmi silné a úspěšné ve svých záměrech. Možná právě proto, že sleduje situaci z druhé strany, zastává názor, že feministky ovládají média a diktují (sic!) zákonodárcům zákony.“ (Mildorfová 2007:12)

Další antifeministickou „institucí“ jsou internetové stránky www.chlapivakci.cz, které používají šovinisticky přímou chlapskou mluvu: „Informujeme tě na těchto stránkách JAKO CHLAPA! Žádný ochcávky, žádný jinotaje, žádný "možná, kdyby, pakliže"! Jasný téma, jasný info, jasná mluva!“ Chlapy v akci se zaměřují na reprodukční práva (rubrika: Je to dítě fakt tvoje nebo Partnerka chce dítě), na bojkot otcovských práv (rubrika: odloučený od dětí). Další hlavní rubriky mají názvy: Rozvod! Chlape!! Bacha!!!, Past na chlapy, jménem „domácí násilí“, Jde na tebe ženění?, Nemáš na alimenty?, Skutečný teror proti mužům, Feminismus – totalita 21. století.

Ojedinělý pokus o typologii mužských reakcí na feministickou interpretaci postavení žen podnikl Jiří Ryba (2003). Upozorňuje však, že vychází pouze ze svého zúčastněného pozorování a nikoliv regulérního sociologického výzkumu a navrhuje svou typologii považovat za sociologickou fabulaci. Pokud jde o antifeministické identity Ryba mluví o *chameleonech, skrytých feministech a mužích bojovnících*. Autor vychází z premisy, že pod vlivem feministické proměny sociálních kontextů si dnes každý muž již musí: „[...] nějakým způsobem vyřešit svoji pozici - jak „teoretickou“, tak praktickou – ve vztahu k ženě.“ (Ryba 2003:325) Jak říká, síla archetypální mužské dominance již není sto tomu zabránit. Chameleoni ženu dominantní respektují a ženu empatickou zneužívají. Vědí, že model patriarchálního panství je překonaný, tváří se, že s tím souhlasí, ale jakmile to jde, využijí jeho výhod, slovy autora např. *práva na milenku*, či *speciálního jemného zacházení s unaveným mužem*. Skrytí feministé se dokázaly více vzdálit tradičním mužským archetypům, zvláště ve veřejné sféře někdy vystupují jako feministé a prozradí se jen vzpomínkami na romantiku starých dobrých časů. V domácí sféře však „mutují“ často do podoby chameleonů. Muže bojovníky autor dělí do dvou skupin, na *bojovníky za mužskou rovnoprávnost* a *bojovníky za mužskou dominanci*. Ti první pod vlivem zkušeností, které se podobají zkušenostem žen, např. umět si sám po rozpadu manželství vyprat i vyžehlit, dle autora pochopili, že je třeba věnovat se porozumění ženské otázce. Jsou to takoví mužští propagátoři feminismu mezi muži. Naproti tomu bojovníci za dominanci jsou nepoučení a nepoučitelní ve své podstatě vzhledem k postavení žen a mužů ve společnosti extrémisté. *Chameleony* a *skryté feministy* je možné chápat jako další diferenciaci maskulinistů, a

stejně tak i podskupinu *mužských bojovníků za rovnoprávnost*. *Mužští bojovníci za dominanci* jsou názorným obrazem mužských šovinistů a androcentristů.

4. Výzkumná část

Předmětem výzkumu je *antifeministická mužská identita*. Metodologii výzkumu stavím na sémantické a kritické diskurzivní analýze a samozřejmě celý výzkum je doprovázen genderovou analýzou. Identitu mužů antifeministů nestuduji osamoceně, ale prostřednictvím analýzy jejich konstrukce vlastního vztahu k mužům feministům. Analyzovaný materiál sestává z textů, v nichž muži kriticky hodnotí muže feministy. Všechny texty analyzuji pomocí jednoduché sémantické analýzy a jeden vybraný text prostřednictvím kritické diskurzivní analýzy. Snažím se ukázat, pomocí jakých *diskurzivních praktik* antifeministé vytváří různé obrazy feministů, obrazy sebe sama a jejich vzájemné vztahy. Cílem je následně interpretovat - kriticky reflektovat – antifeministické mužské *sociálních praktiky*.

4.1. Metodologie

Ramazonuglu (2004:10-11 překlad autor) doporučuje při návrhu feministicky pojatého výzkumu věnovat pozornost následujícím čtyřem aspektům:

1. Proces tvorby znalostí (sociální a politický)
2. Předpoklady a východiska o přírodě a význam idejí, zkušeností a soc.reality (jejich spojení)
3. Kritická reflexe autority, která vytváří znalosti
4. Zodpovědnost za politické a etické důsledky vytvořených znalostí.

Je zřejmé, že navržený výzkum kombinující genderovou, sémantickou, kritickou diskurzivní analýzu splňuje všechny čtyři požadavky. Koncept diskurzu v sobě obsahuje jak rovinu moci, tak rovinu vědění. Kritický rozměr analýzy je navíc směřován k podpoře změny problematického stavu společnosti. KDA má epistemologický rozměr v tom, že dokáže analyzovat též, jak svět poznáváme. Navržený výzkum je výzkumem kvalitativním.

Určité kvantitativní přístupy využívám pouze při charakterizování vzorku textů formou grafů.

Každý výzkum v sobě také nese (zobrazuje) výzkumníka/ci – jeho/její subjektivitu, vliv vlastní osoby není schopen výzkumník/ce nikdy plně odfiltrovat. Význum také nemůže být vytržen ze světa, z politiky a souvislostí moci. Produkt nemůže být oddělen od smyslu (důvodu) svého vytváření (Guba, Lincoln 1994). Proto je důležité kriticky zhledem k sobě specifikovat vlastní pozici.

Stanovené cíle výzkumu přede mne kladly protichůdné požadavky, analyzovat poměrně velké množství 74 nalezených textů a neulpět na povrchu, tj. analyzovat důležité diskurzivní praktiky, na první pohled třeba ne úplně zřetelné. Navržené metodologické řešení výchozí úlohy je kombinací dvou typů analýz. První označuji jako sémantickou, druhá je KDA. Mnou použitý typ sémantické analýzy neznamena detailní lexikografickou analýzu terminologické struktury textu, což se asi vybaví jako první při vyslovení termínu sémantická analýza. Pro tuto práci jsem sémantickou analýzu definoval velmi jednoduše jako *hledání významů spojených v textu s analyzovaným fenoménem* (feministou, antifeministou, mužem) a krátký *vlastní rozbor nalezených významů*. Takto pojatá analýza mi umožnila analyzovat v rozumné době všechny texty. Na základě znalosti jednotlivých textů jsem se rozhodl jeden z nich vybrat pro detailní KDA. Vybral jsem text Václava Šnebergera (2/2008) *Proč nejsem českým genderovým rovnistou aneb tři oznámky a pět nevyžádaných rad ženám*. Vztah k feministovi a jeho hodnocení je jedním z hlavních témat tohoto článku. Nejde o explicitně vyjádřenou kritiku, ale o různé implicitně a nevědomě (z neznalosti) prováděné manipulace, které jsou v určité míře charakteristické i pro ostatní texty ze sestaveného v souboru.

4.1.1. Vytvoření vzorku – souboru textů

Vyhledávání textů

Snažil jsem se nalézt co nejvíce textů z pera mužů kritizujících muže feministy. Časový interval vzniku textů jsem stanovil: 1.1.1990 – 31.12.2008. Při vyhledávání textů jsem si musel stanovit určitá kritéria (metodiku) vyhledávání vzhledem k pojmu feminista. Snažil

jsem se pojem udržet v co nejširším významu, proto jsem nejprve vyhledával podle klíčového slova *feminista*²⁶ v internetovém vyhledávači www.google.cz Tento způsob vyhledávání mi odkryl různé často i protikladné významy spojované s feministou, např. *muž nakloněný ženám*, *muž podporující feminismus*, *zženštilý muž*, *diktátor* atd. Následně jsem prohledával internet s pomocí stejného vyhledávače s cílem, nalézt texty, ve kterých se slovo *feminista* přímo nevyskytuje, ale hovoří o něm opisem. Zadával jsem např. tyto sekvence klíčových slov: *muži hájící ženy*, +*"noví muži"*²⁷ +*feminismus*, +*změkčilí +muži*, +*konstrukt +muž*, +*Špidla + feminismus*, + *podpantoflák +feminismus*, „*mužská krize*“, +*muži +“ženské organizace*“, atd.

Po prohledání internetu bez omezení jsem se zaměřil na prohledávání v českých médiích (deníky, týdeníky, společenské magazíny, internetové zpravodajské a diskusní servery jako *Neviditelný pes*, www.idnes.cz, *Britské listy*, atd.). K hledání jsem využil Český národní korpus²⁸ (<http://ucnk.ff.cuni.cz/>), tedy databázi všech typů textů (periodiky, beletrie, ...) určenou k prohledávání podle klíčových slov s propracovaným dotazovacím jazykem. Příkladem dotazu do korpusu je zadání: [lemma="postmoderní"] []{0,20} [lemma="muž"], výsledky jemu odpovídající jsou všechny texty, v nichž se vyskytuje slovo *postmoderní* a slovo *muž* obě v libovolných tvarech, přičemž slova od sebe nejsou vzdálena více jak 20 slov. Dále jsem prohledával „*novinářskou*“ databázi www.anopress.cz²⁹, která obsahuje plná znění článků z novin, časopisů, zpravodajských internetových serverů atd. Pořadí je záměrné, neboť Korpus je obsáhlejší databází než Anopress. Vyhledávání v médiích se od prohledávání celého internetu zásadně liší. Jestliže ve druhém případě jsou mezi výsledky odkazy na Katedru genderových studií či ženské organizace, v prvním případě jsou výsledky filtrovány přístupem médií ke konceptu *gender* či k *feminismu* specifickém pro české prostředí. Jednoduše řečeno v českých médiích vyjde mnohem více negativních článků o *feminismu* než např. článků o práci Katedry genderových studií FHS UK. Tato selekce mi prohledávání médií usnadnila.

Několik důležitých článků jsem měl již ve svém vlastním archivu a tyto články mne také přiměly zpracovat zvolené téma. Prohledal jsem i obsáhlý archiv obecně prospěšné společnosti *Gender studies* a archiv občanského sdružení *Žába na prameni*.

Výběr textů

Z nalezených textů jsem vybíral texty, které jsou pro mé téma relevantní. To znamená splňující určitá kritéria vzhledem k pojmu *feminista* a vzhledem ke kritice *feministy*.

Textů, v nichž autor přímo a explicitně kritizuje feministu jako feministu, není mnoho. Ještě méně je textů, v nichž je feminista hlavním tématem. Abych neopomenul i jiné pro mne významné texty, sítím výběru prošly i texty těchto typů:

- Autor zmíní existenci mužů feministů, ale soustředí se na kritiku feminismu obecně.
- Autor explicitně hovoří o feministkách a feministech a ty pak kritizuje společně.
- Autor se explicitně distancuje od feministy a pak hovoří o svých charakteristikách (negativní popis feministy).
- Autor hovoří sám k sobě a kritizuje tu „svou část“, kterou považuje za feministickou.
- Autor kritizuje jiného autora, který je obecně znám jako feminista.

Naopak texty hovořící sice o feministech, z jejichž kontextu je ale zřejmé použití generického maskulina³⁰, nehovoří tedy o feministech, ale o feministkách, jsem vyloučil. Autorem textu mohl být i cizinec, ale text musel vyjít v českém překladu.

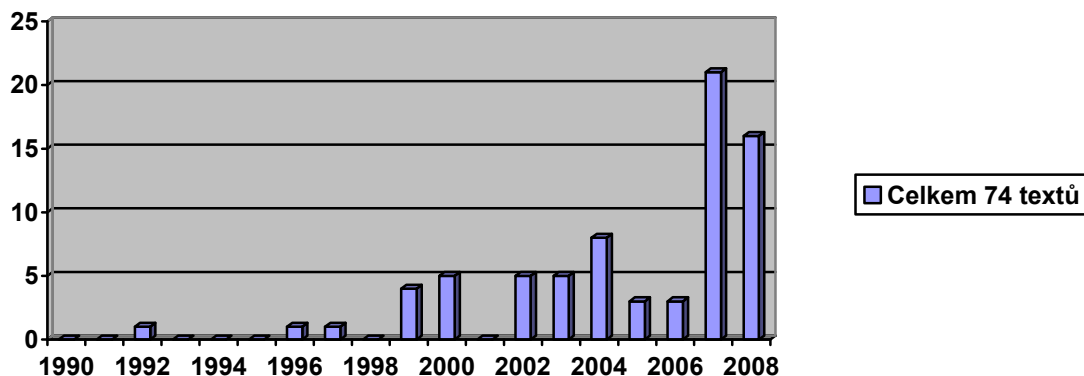
Za nejvýznamnější považuji texty, ve kterých kritika feministy není explicitně vyjádřená a zároveň obsahují různá hodnocení. Právě pomocí analýzy je pak možné ukázat, jak kriticky tato hodnocení feministu konstruují.

Třídění, systematizace a saturace vzorku textů

Texty jsem roztřídil podle významu nejprve do dvou skupin. Na významnější texty určené pro sémantickou analýzu. Na texty v nichž je jen velmi dílčí, byť zajímavé, sdělení. Sdělení z textů druhé skupiny jsem soustředil v jednom dokumentu samozřejmě s odkazy na původní texty, ale samotné texty nearchivuji. Texty z významnější skupiny všechny archivuji a jsou roztříděné do adresářů podle data vydání. Každý z textů v rámci jednoho roku má své unikátní číslo a na *každý text mohu odkazovat v formátu (autor číslo/rok vydání)*. Vypracoval jsem přehledný dokument, který v chronologickém pořadí představuje důležité pasáže všech textů. Každý text v tomto dokumentu má svoji hlavičku³¹, která je shodná se jménem souboru, v němž je celý text uložen. Vznikl soubor 74 textů. Při odhadu saturace vzorku jsem vycházel z principu teoretického vzorkování. Hledání dalších textů jsem přerušil, jakmile jsem při prohledávání výše jmenovaných databází a internetu nacházel stále stejné texty. Texty, které jsem zařadil do souboru a nebo vyřadil jako nevhodné,

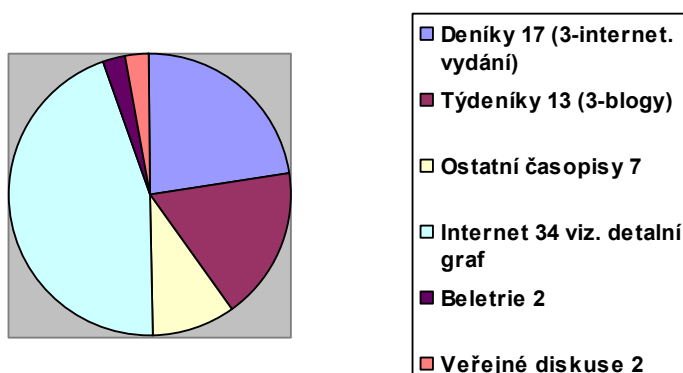
neboť nevyhovovaly, výše představeným kritériím výběru. Charakter souboru textů vystihují následující data.

4.1.2. Struktura vzorku – souboru textů

Graf 1: Četnost textů v jednotlivých letech

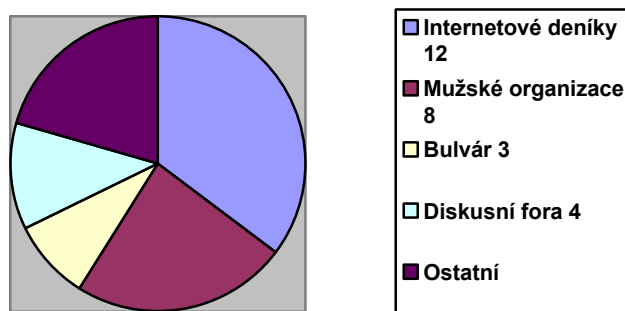
Graf 1 ukazuje, že četnost antifeministických textů roste významně kolem roku 1999. V souvislosti s Vodrážkovým (1999) pojmem politického harémismu, bychom mohli říci, že to je rok, kdy ženská otázka počíná vykračovat z harému do veřejného diskurzu. V tomto období se Česká republika stala přidruženým členem Evropské unie, a byť s nechtí, musela k rovným příležitostem žen a mužů, jedné z priorit unijní politiky, zaujmout nějaký postoj.

Graf 2: Četnost článků v různých typech médií (tištěných plus internet)

Při vyhledávání textů jsem se primárně nesoustředil na to, zda jde o text z důvěryhodného periodika, které významně ovlivňuje veřejné mínění³². Tato zdánlivá nedůslednost a

nekoncepčnost byla dána nedostupností textů, které jsem pro analýzy potřeboval dohledat. Diskurz feministů, navíc omezený na jejich kritiku z mužské strany, nepatří mezi celospolečenské diskurzy dlouhá léta diskutované. Teprve když jsem získal určité portfolio různých textů a vyřadil jsem ty, které nevyhovovaly kritériím výběru, začal jsem zkoumat vzorek z hlediska normotvorného efektu. Ukázalo se, že většina textů pochází buď z médií chápaných jako seriózní (například deníky) nebo má jejich zdroj specifický význam vzhledem k mému výzkumu, například články a diskuse na stránkách českých mužských organizací. Jen naprostá menšina textů pochází z bulvárních³³ médií, texty jsem ve vzorku z důvodu pestrosti ponechal. Seznam všech článků je v Příloze 6. Články, které hodnotím jako významné, častěji z nich cituji, obsahují výjimečný diskurz, jsou v seznamu uvedeny tučně.

Graf 3: Četnost článků v různých sférách internetu

Některé texty vyšly vícekrát (v různých médiích). Text byl zařazen přednostně do tištěného media. Texty vyšlé na www.idnes.cz a www.ihned.cz také započítal, jakoby vyšly v jejich tištěných denících. Stejně tak články na blogu zřízeném Respektem jsem započítal Respektu jako takovému. Ostatní časopisy³⁴ zastupují: Obrys-Kmen, Revue politika, ČiliChili, Psychologie, Moje Psychologie. Internetové deníky a diskusní fora měly přednost při započítávání článků před soukromými www stránkami autorů, pokud byl text zveřejněn tam i tam. Diskuse na stránkách mužských organizací byly zařazeny pod mužské organizace. Internetové deníky: Neviditelný pes: 7, Britské listy: 1, Zvěděvec: 2, Webmagazin: 1, Gentleman.cz: 1. Kolonka Ostatní zahrnuje: think-tank OI, osobní stránky, soukromé blogy.

Graf 4: Poměr počtu článků autorů píšících o sobě a autorů píšících o jiných konkrétních feministech či o feministech obecně

Štampachův text je (1/1999) součástí sborníku (Chřípková 1999), ve kterém autoři/ky příspěvků byli/y přímo vyzváni k odpovědi mimo jiné na otázky: *Cítíte se být feministkou/tou? Jestliže ano, co to pro vás profesně a osobně znamená? Pokud nejste feministka/ta, tak proč?* Celkem přispělo do sborníku 12 mužů a pouze Štampach se ke zmíněným otázkám explicitně vyjádřil.

4.2. Analytická část

4.2.1. Sémantická analýza

Sémantickou analýzu jsem pojal jako trojího čtení všech textů. První čtení probíhalo bezprostředně po vyhledání a na jeho základě jsem rozhodoval o výběru textu. Druhé čtení probíhalo při vytváření přehledového dokumentu s vybranými citacemi z textů. Na jeho základě vznikl třiceti stránkový přehledový text všech pramenů. Každý článek je v textu označen již zmíněnou hlavičkou a zastoupen vybranými citacemi. S tímto textem jsem pracoval během celého výzkumu a výrazně mi ulehčoval orientaci v širokém souboru textů, čítajícím dohromady přibližně 250 normostran. Při druhém čtení jsem v textech zvýrazňoval pasáže důležité pro sémantickou analýzu. Třetí pozorné čtení bylo součástí sémantické analýzy. Zaměřoval jsem se na zvýrazněné části textu, ve kterých jsem analyzoval významy spojované s feministou ve vztahu k celému textu a jeho kontextu. Výsledkem třetího čtení je tedy jednak sémantická analýza pojmu feminista a pak také další „kódování“ textu:

- Tučně červeně jsou v textu článku zvýrazněny pasáže, které hovoří o významech spojovaných autorem s feministou.
- Tučně zeleně jsou označeny v textu článku pasáže, které jsou obecně antifeministické.
- Tučně modře je v textu článku zvýrazněna pasáž, která se váže k autorově konstrukci vlastního mužství.
- Pouze tučně (černě) je zvýrazněno to, co je zajímavé neutrálně.

Během čtení jsem vnímanou interdiskurzivitu zaznamenával prostřednictvím odkazů jednoho textu na druhý s pomocí již představeného formátu (autor číslo/rok vydání). Výsledkem sémantické analýzy je doplněný přehledový text. Pod hlavičkou každého článku přibyl odstavec, ve kterém vlastními slovy interpretuji a rozebírám významy autorem spojované s pojmem feminista. Ještě jsem si označil texty, které nějakým způsobem reagují na osobu feministy Mirka Vodrážky, abych mohl dále analyzovat nakolik Vodrážka obrazy feministů specificky ovlivňuje.

4.2.1.1. Obrazy feministů a jejich kontradikce

Ačkoliv autoři feminismus homogenizují jako nediferencované dogma, jejich promluvy o feministovi jsou diferencované. Nekonstruuji jeden bezrozporný obraz feministy, ale několik různých obrazů. Protiklady ve významech spojovaných s feministou jsem samozřejmě identifikoval ve větším rozsahu v souboru analyzovaných textů jako celku. Různí autoři otevírají různé diskurzy, které jsou někdy ve vzájemné kontradikci³⁵. Zdrojový text pro syntézu podob feministů jsem složil ze sémantických analýz jednotlivých článků. Krátké analýzy jsem postupně pročítal a zaznamenával si heslovitě významy vztažené k feministovi³⁶, které pro danou analýzu byly dle mého názoru charakteristické. Tyto významy jsem zároveň třídil do skupin podle jejich vzájemných souvislostí. Tak vznikla syntéza jednotlivých obrazů feministů. Je jich celkem dvanáct, charakteristiky obrazů doplněné citacemi autorů, viz. Příloha 1:

1.Feminista jako feministický projekt

2.Převlečený patriarcha

3.Neautentický korektník

4.Univerzální jednotka znechucení

- 5.Kolaborant**
- 6.Levicový sociální inženýr**
- 7.Pravý „feminista“**
- 8.Nezralý muž**
- 9.Destruktor**
- 10. Frustrovaný extrémista**
- 11. Dezorientovaný snílek**
- 12. Nemá rád děti**

Obrazy chápu jako hlavní charakteristiky, které autoři s feministou spojují. Lze je také interpretovat jako hlavní diskurzivní zdroje o feministovi, ze kterých antifeminističtí autoři při konstrukci feministy čerpají.

Shrnutí feministické mužské identity

Feminista je v textech představován především jako člověk, který nemá vlastní život ve svých rukách. Své pocity a potřeby potlačuje, až je od nich úplně odštíhnutý. Nemá pak z čeho si utvářet vlastní cíle a hodnoty. Je jakýmisi robotem, kterého programují jiní. Programují jej feministky, které skrze feministův software realizují své cíle. Vedle neautenticity je pro něj charakteristická nezralost, je chlapcem a snílkem, který se sám o sebe skutečně postarat nedovede. Nezralost je důležitá, neboť to ona umožňuje instalaci feministického softwaru. Protože feministův hardware – tělo – je přeci jenom přirozeně nastaveno jinak, je pro feministu charakteristická dezorientovanost, včetně sexuální rozpolcenosti, není ani mužem ani ženou. A také související frustrace projevující se extrémními, klidně i protikladnými projevy. Ze své základní polohy slabého a ušlápnutého muže klidně přeskočí do protipolohy militantního neústupného fanatika či všeho schopného diktátora – sociálního inženýra. V protipoloze se mu může zalíbit natolik, že z ní učiní svou polohu základní. K tomu zřejmě dojde tak, že hardware získá nad softwarem převahu, částečně jej modifikuje, ale jeho základní charakteristiku změnit nemůže. Je stále zapáleným feministou, ale chová se jako hegemonní muž. Jsou i muži, kteří poslední popsanou identitu volí strategicky, protože si uvědomili, že pod pláštíkem politické korektnosti mohou ve feminizovaném prostředí uspokojit svou potřebu dominovat ženám.

Kontradikce

V textech lze nalézt ještě další osamocené nebo málo zastoupené charakteristiky feministů, které jsou s představenými obrazy feministů v rozporu. Šneberger (2/2008) ve svém textu v rozporu se všemi ostatními autory koncipuje feministu jako produkt českého provinčního prostředí. Ostatní autoři hovoří naopak o neblahém importu ze zahraničí. V kritické diskurzivní analýze ukazují, že ani Šneberger není výjimkou a svou „otevřenost“ světu konstruuje pomocí specifické interpretace konceptu genderu. Bohuslav Blažek, který zpovídá Pianu Eislerovou, v jedné z otázek hovoří o velkém množství feministek a feministů: „Mnoho lidí, kteří se stali aktivními feministkami či feministy (tedy i mnoho mužů), vychází ze svých špatných zkušeností z manželství. Jak tomu je ve vašem případě?“ (Blažek 4/1999). Naproti tomu ostatní autoři o feministovi hovoří jako o exotovi a výjimce, která potvrzuje pravidlo. Znevýznamňování výjimek prostřednictvím tvrzení, že pouze potvrzují pravidlo je dalším charakteristickým rysem souboru textů. Částečně se proti této praxi ohradil jen Miloš Čermák: „Jistě jím použitá generalizace je hloupá, a navíc značně nepůvodní. Vychází z opotřebovaného klišé, že feminismem se zabývají ženy, které u mužů nemají valný úspěch. Což může být výsledek empirického zkoumání (podobně jako například teze, že mužští šovinisté smrdí), rozhodně to však nelze považovat za pravidlo.“ (Čermák 5/2003).

Zajímavou kontradikci představuje feminista disident versus feminista estébák. Disidentsví zmiňuje ojediněle Vlastimil Marek: „Problém bývalých disidentů, studentů tajných bytových univerzit a některých mániček a undergroundů je v tom, že se jejich mozky a emoce přizpůsobily neustálé konfrontaci a (chtělo by se napsat „třídni“) nenávisti.“ (Marek 5/2007). Naproti tomu většina autorů spojuje s feministou konformitu, kolaboraci či přímo estébáctví jako M. Richter “Český svazu mužů není personálně propojen se sdružením K213. Je pravdou, že ČSM nepožaduje lustrace a prověrky svých členů a tedy je svobodnou volbou každého občana, zda se stane členem ČSM. Disponuje-li redaktor Potměšil osobními informacemi o členech obou sdružení, měl by své estébácké praktiky podrobněji popsat.” (Richter 12/2007) A také Václav Vlk: „Udavačství, rozvrat rodiny a společnosti, pád ekonomiky, politicky motivované soudy a ostrakizace těch členů společnosti, kteří se nechtěli vzdát své svobody. U nás jsme se toho zbavili děsivou válkou a pádem totality. A to, co jsme vyhodili dveřmi, nám Špidla chce nacpat oknem.“ (Vlk 12/2008)

4.2.1.2. Obrazy antifeministů a jejich kontradikce

Syntézu založenou na stejném principu jako při hledání obrazů feministů jsem použil při sestavování obrazů antifeministů. V tomto případě jsem zkoumal, jak antifeministé vidí sami sebe. Všechny texty jsem několikrát pozorně pročetl, a jak jsem již zmínil, během třetího čtení jsem zeleně zvýrazňoval pasáže, ve kterých autoři hodnotili feminismus. A modře jsem zvýrazňoval vyjádření autorů charakterizující jejich představy o maskulinitě. Různí autoři opět otevírají různé diskurzy, některé z nich jsou ve vzájemné kontradikci, ale výrazně méně než v případě obrazů feministů. Zdrojový text pro syntézu obrazů antifeministů jsem složil ze zeleně a modře kódovaných výroků. Vzniklý text jsem opět pročetl a zaznamenával jsem si heslovitě charakteristické významy. Významy jsem zároveň třídil do skupin podle jejich vzájemných souvislostí. Tak vznikla syntéza jednotlivých obrazů antifeministů. Je jich celkem devět, charakteristiky obrazů doplněné vybranými citacemi autorů, viz. Příloha 2:

- 1. Mužský šovinista**
- 2. Androcentrista**
- 3. Maskulinista, ten co našel mužství**
- 4. Tradiční patriarchy, který si nestěžuje**
- 5. Bojovník**
- 6. Samec**
- 7. Nepodřízený**
- 8. Čelí systémové mužské „krizi“**
- 9. Čelí osobní mužské krizi**

Obrazy opět chápu jako hlavní charakteristiky, které autoři s vlastní identitou muže antifeministy spojují. Lze je také interpretovat jako hlavní diskurzy o antifeministech.

Shrnutí antifeministické mužské identity

Hlavní sdělení charakterizující texty jako celek zní: jsme v krizi. Rozdíly panují v interpretaci mužské krize. Mužský šovinista pozoruje všude kolem sebe společenským systémem podmíněnou krizi mužů. Sám sebe jakoby vyjímá ze světa, byť krizi popisuje ze všech nejdramatičtěji, on sám osobně je jí nedotčený³⁷. Je pozorovatelem, vůči krizi mužů imunním. Androcentrista - diskriminovaný muž svou identitu na systémové krizi přímo

staví, není jen pozorovatelem, je v centru krize. Také se zdráhá připustit, že on osobně je v krizi, ale není zdaleka tak „přesvědčivý“ jako šovinista. Maskulinista, který je v niterném kontaktu s pravým mužstvím, připouští i svou osobní krizi. Ale podobně jako výše jmenovaní příčinu krize považuje za systémovou. Spatřuje ji opět v systémovém tlaku namířeném proti správnému mužství. Všimá si, že na tlaku se podílejí i někteří muži, ti co s niterným mužstvím ztratili kontakt. Ve světle hlavního otevíraného „krizového“ diskurzu a manipulací souvisejících s jeho tvorbou, jeví se sebekonstituční promluvy o nepodřízenosti; přímém, jasném a odvážném jednání; a „samcovství“ jako dost nevěrohodné.

Kontradikce

Zmíněná nevěrohodnost představuje implicitní kontradikci antifeministických sebekonstitučních promluv. Příkladem explicitní kontradikce, nebo spíše jejím náznakem, je promluva Richarda Tesaříka (10/2008) a Martina Komárka³⁸ (1/2007). Podle mého názoru ji lze interpretovat jako promluvu *Tradičního patriarchy*. Ten si také osobní krizi nepřipouští, ale z jeho úst to zní věrohodněji neboť dodává, že muž i kdyby měl pocit vlastní diskriminace, si nemůže stěžovat podobně jako ženy. Ví totiž, že všemu vládne on, což pokládá za přirozené, ale zároveň díky tomu také ví, že stěžovat si může tak maximálně sám sobě na sama sebe. Tradičního patriarchy by také nenapadlo usilovat o možnost vykonávat činnosti, které tradičně dělají ženy.

4.2.1.3. Strategie: já jsem feminista

Slovník cizích slov hovoří o feministovi jako za prvé o *stoupenci feminismu* a za druhé jako o muži *příznivě nakloněnému ženám*. Ačkoliv se ve své práci zaměřuji na první uvedený význam feministy, i ten druhý je v souboru analyzovaných textů zastoupen, proto se mu teď budu věnovat³⁹. Ve slovníku uvedené dva významy feministů mohu stát i proti sobě. Sám sebe představuje jako feministu – muže nakloněného ženám - Roman Joch. Ve svém textu *Gender-fanatici a feministé jsou sexisté* (Joch 1/2008) chrání ženy před feminismem a feministy, kteří se domáhají různých forem berliček pro ženy, například kvót, a tím prozrazují, že ženy považují za méně schopné – méně cenné: „Ženy jsou stejně schopné jako muži, někdy i schopnější. Muž-feminista, jenž požaduje kvóty pro ženy, je však skutečný sexista: je přesvědčen, že ženy bez kvót by se na vlivné posty samy nedostaly. Tím však sugeruje, že ženy jsou méně schopné než muži, tudíž méněcenné. Ženy tak

vlastně podceňuje, a proto od mužů, kteří si ženy váží, by měl dostat jednu do zubů.“

Podobně jako Joch, ochraňuje ženy proti feministům také Ivan Straka, konkrétně je ochraňuje před před hulváty majícími potřebu neustále, jak říká: cancat o diskriminaci žen, až je zřejmé, že s ženským prvkem mají problém (Straka 22/2007). A v podobném duchu hovoří ve svých dvou textech také Vlastimil Marek:

Tak jako žádný člověk (případně vědec) není rozumnější jen tím, že k rodovému označení svého druhu přidá další adjektivum (*sapiens*), tak ani Mírek Vodrážka se nestal tím, že sám sebe označuje slovem *feminista*, ve svém myšlení a konání, přes všechny barevné barety a pestré oděvy, ženštější. Jeho zamyšlení „Rozdíl mezi ženskou a feministickou politikou“ mne vyprovokovalo svou zatvrzelou a nepřizpůsobivou dikcí ve stylu kdo chce psa bít, hůl si najde. [...] Vrcholem neporozumění a neinformovanosti o rozdílech mezi muži a ženami je ovšem jiný závěr, který pro sebe (a ve svých článcích i pro své čtenáře a čtenářky) vyvozuje český feminista, tedy otázka, „jestli by ženy před svým vstupem do politiky neměly nejdříve trénovat sociální negaci, aby pak v politické praxi nepokračovaly v dějinách ženského sebe-potlačování...“ [...] I denní tisk už se totiž hemží články o stále dalších a dalších (píše se o 20 000 základních) rozdílech mezi ženou a mužem, ... (Marek 5/2007)

Muž (v tomto případě Mírek Vodrážka) ani ve světě feminismu nemůže přestat být mužem (takže v typicky mužské ješitnosti si není schopen všimnout, že pokud chce pomoci ženám, je svými „diskurzí“ kontraproduktivní), ale to nemůže způsobit nic vážnějšího, než případnou ztrátu několika hodin času, které ženy Mirkova fanatismu neznalé obětují někde na feministické schůzi nebo při čtení jeho tlustospisů. (Marek 2/2006)

Příkladem feministy – muže nakloněného ženám, který bojuje proti feminismu je také tzv. *Pravý „feminista“*, kterého jsem prostřednictvím sémantické analýzy identifikoval jako specifickou interpretaci feministy, jeden z obrazů. *Pravý „feminista“* Hausmann dle doslovu nejmenovaného muže a sponzora Husmanovy knihy *Nahota feminismu* (Hausmann 1/2002) chrání ženy před feministkami a feminismem. Oproti Jochovi a Strakovi, kteří se k feministovi jako muži nakloněnému ženám hlásili implicitně, v tomto případě explicitně muž muže nazývá feministou. Další posun představuje Vladimír Páral, ten prohlašuje sám sebe za feministu:

Jsem feminokrat, tedy příznivec vlády žen. Takže jistěže ano, neboť se považuju za jednoho ze vzácných a málo početných českých feministů. Protože mám ženy nepoměrně raději než muže, přál bych jim co největší vliv na běh událostí doma i ve světě.“ (Páral 2004b) „Oproti jednoduchému muži je totiž žena bohatě členěná. Zatímco muž mi připadá jako rozsáhlá plocha letiště, sklo, beton, ocel, tichý zvuk motoru, žena připomíná lagunu v noci, s temnou hladinou, tu se leskne perleť, jinde číhá ostrý hrot nebo klubko hádků... Žena je plnější

S prohlašováním se za feministu si také pohrává Radim Uzel: „Můj vztah k ženám je ovšem veskrze kladný, jinak bych snad nemohl být třicet let ženským lékařem. Skoro bych řekl, že jsem vlastně feminista, kdyby toto označení pro muže nevypadalo téměř jako nějaká perverzita. Zkrátka - mám všechny ženy rád a některé z nich zvláště.“ (Uzel 1/1996) a Jan Burian. Cítuji nejprve Burianovo vlastní vysvětlení, jak se stal feministou: „Ještěže mi jedna úplně jiná moje známá v rozhovoru o rovnoprávnosti nedávno řekla, že podle ní by feministé měli být muži a ženy by se zase měli víc věnovat mužské duši, abychom se dokázali líp pochopit. Je to přece tak jasné! A tak jsem se stal feministou.“ (Burian 2005) O rok později Burian odpovídal na otázku jak se stal feministou takto:

Upřímně řečeno, ten můj feminismus je trochu nadsázka, umělecká licence. Ale celý život mě zajímá problematika rovnoprávnosti žen a mužů. Možná taky tím, že jsem byl vychováván matkou, vidím tu věc z trochu jiného úhlu než řada mužů. Téma emancipace je opravdu důležité, ale také populisticky zneužívané, zejména vrstvou takzvaných feministek, které často problémy spíš vyhrocují, než aby je řešily. Myslím, že je třeba hovořit o těchto problémech i z mužského pohledu, a proto se hlásím do práce. (Burian 2006)

Mají tito „feministé“ společné ještě něco jiného než náklonnost k ženám? Bylo by možné nějak je zařadit v rámci feministických proudů? Všichni jsou esencialisté a nevystupují proti diskriminaci na základě pohlaví. Z textů Hausmanna, Jocha a Straky je zřejmé, že jsou antifeministé. Marek promlouvá v duchu radikálního kuturního⁴⁰ feminismu druhé vlny. Uzel, Páral⁴¹ a Burian jsou těžko zařaditelní. Ambivalentnost postojů těchto autorů je možné nahlédnout i přes koncept pseudofeminismu⁴² Susan Faludi, který vzpomíná Mildorfová (2007): „V dnešní době se již nemluví o jednom feminismu, ale spíš o feminismech. Pod tento termín se tedy může schovat ledacos. Značně nejasné hranice feminismu však přináší další otázky a rozpory. Například rozpor mezi vlastním praktickým vyznáváním feministických hodnot, ale zároveň artikulovaným odmítnutím feminismu. Nebo naopak, slovním přihlášením se k feminismu, ale praktickým nefeministickým jednáním“.

Jsou tito feministé - muži naklonění ženám – také terčem kritiky různých antifeministů? Nejsou, nenalezl jsem text vůči nim kritický a psaný mužem z antifeministické pozice. To je překvapivé v souvislosti s velkou kritikou militantnosti druhé feministické vlny a tento fakt si vysvětluji prostřednictvím Connellovy (1995) mužské spoluúčasti a solidarity.

4.2.1.4. Strategie: já nejsem feminista

Soubor analyzovaných textů může být též nahlížen jako mužské vyjednávání pojmu feminista. Pro vyjednávání v textech není charakteristická výše popsaná pozitivní identifikace, ale naopak distancování se od feministy. Autoři se distancují různými způsoby⁴³.

Autoři buďto mluví sami se sebou, to jsou promluvy typu *proč nejsem feministou*, např. (Štern 1/2005), (blog silverghost 2/2005). Takových textů je ve vzorku cca. 7 %. Většina textů je vyjádřením odstupu⁴⁴ od konkrétního nebo imaginárního muže či mužů považovaných za feministy, či odstupu od feministické identity obecně - vyjádření negativního vztahu k pojmu feminista jako takovému. Popřípadě je kombinací obojího. V distancujících se promluvách se sebou samými autoři k vyjádření odstupu používají všechny ostatní zmíněné způsoby. Do souboru článků jsem zařadil všechny objevené texty, v nichž autoři muži vyslovují nějaké kritické hodnocení vztahované k mužům feministům. Každé kriticky negativistické vyjádření, zvláště zaměřuji-li se jako výzkumník primárně na vztah antifeminista – feminista, lze chápat jako distancování se, která se liší mírou explicitnosti. Míra distancování se pokrývá celé představitelné škály, co do důrazu (od (Štampach 1/1999) po (Vlk 12/2008)), kultivovanosti (od (Příhoda 5/2000) po (Balvín 6/2007)) a již zmíněné explicitnosti (od např. (Joch 1/2008) po (Šneberger 2/2008)).

Další způsob vyjadřující hodnocení a tedy i distancování se od feministy představuje feministovo začlenění do skupiny jiných identit. Ocitne-li se někdo ve výčtu prvků určité skupiny, vnímáme jeho identitu spíše než individuálně jako odvozenou od ostatních členů skupiny. Jinými slovy máme tendenci vnímat skupiny definované výčtem jejich členů spíše jako skupiny homogenní než heterogenní. Zařazením do skupiny je feminista spojován s konotacemi, které přisuzujeme jednotlivým členům.

- “Co jsme se natolerovali a nahostili nejrůznějších vegánů, alternativců, feministů, hinduistů, zástupců menšin, proroků feng-šuej, zástupců pití moči, milovníků zvířat, hlavně kytovců.” (Hakl 13/2007)
- Michal Kolesár ekolog, Miroslav Patrik, předseda sdružení Děti země, Mirek Vodrážka – feminista, Ivo Benda ze sdružení Vesmírní lidé (Garkisch 3/2007).

- “Co vyroste z chlapce, který je vychováván výhradně ženami? Feminista, homosexuál, citlivý muž, nebo prostě normální chlap?” (Suchý 16/2008)
- Autor vyjmenovává jednotlivé přívlastky politika Daniela Cohn-Bendita . Feminista je ve skupině s ultralevičákem, zeleným, multikulturalistou, podporujícím legalizaci marihuany, vyznavačem globalizace, intelektuálem, novátorem, elitářem, postmoderním rozpouštěčem bariér a politických programů. Tento výčet je jistě ovlivněn samotnou osobou Cohn-Bendita, ale není nezajímavý a vypovídá i sociálním prostředí. Cohn-Bendit své volby a preference činí v sociálním prostředí, ve kterém žije a to zase formuje jeho samotného. (Hájek 2/1999)
- „Až potud je to neškodné. Pokud může fungovat fanklub Michala Davida či spolek na zušlechťování dlouhosrstých jezevčků, proč by nemohli existovat i feminističtí lingvisté nebo, aby bylo po jejich a rod nebyl poznat, třeba feministická lingvistika.“ (Deyl 2/2003)

Specifický způsob distancování je negativní reakce na označení vlastní osoby za feministu či organizace za feministickou. Jde vlastně o promluvy prostřednictvím nichž je konstruována *hranice kolem pojmu feminista*. Toto vyjednávání identit probíhající v ne úplně definovaném hraničním pásmu je specifické proto, že ten samý člověk může být jednou nahlížen jako feminista a jindy zase jako antifeminista. Důležitou roli ve vyjednávání hraje samozřejmě on sám. Pokud jsou antifeministé označeni za feministy, snaží se „očistit“, tj. distancovat se.

Jan Potměšil

Potměšil se jako zástupce Svazu měst a obcí účastnil zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů v době kdy si Český svaz mužů nárokoval zastoupení v Radě. Potměšil napsal text *Kdo se skrývá za „18.000“ členy Českého Svazu mužů* (Potměšil 2007) a publikoval jej v Britských listech. V článku kriticky hodnotí Český svaz mužů a organizaci K213 a upozorňuje na vulgaritu jimi zveřejňovaných textů a na ambivalentnost jejich jednání: chtějí, aby mužům byly děti svěřovány po rozvodu do péče, ale jejich chování tomu neodpovídá. Tímto činem přestoupil hranici směrem k feminismu a

představiteli a příznivci Českého svazu mužů byl kritizován za pomoci diskurzů, pomocí nichž antifeministé hodnotí feministy, např.:

Ano, chápu proč redaktor Potměšil jedná potměšile, jeho nepravdivé a lživě komentované pisálkovství totiž neuneso oponentní názor a proto se ani nepokusil na otevřeném fóru, jakým www.rovnopravnost.cz je, uveřejnit svůj vylhaný článek. Jistě by to mohl zkusit a věřím, že by mu redakce stejně jako ostatním poskytla prostor. Proč by to ale dělal, když nemusí riskovat demokratickou diskuzi, ve které by stěžil svou neprofesionální práci obhájil, když on patří mezi ty, kterým např. Britské listy poskytnou ochranu před veřejnou diskuzí. (Richter 12/2007)

Prostřednictvím dalšího vůči Svazu mužů vstřícnějšího textu: *Nabídka spolupráce od Výboru pro prevenci DN Rady vlády (Potměšil 2007)* Jan Potměšil vyjadřuje nabídku spolupráce se svazem do budoucna: „Kdyby se Svaz zprofesionalizoval a zkultivoval, a nemluvili za něj pouze lidé jako p. Fiala nebo nicky "zzz" či "modry klokan", mohli by opravdu udelat "bulk of goog job".“ Snaží se zbavit získané feministické identity, denunciací feministek:

“Upozorňuji, že nejsem "feministickým" lobbyistou (pokud něco prosazují, musí to být naprosto důsledně v zájmu měst a obcí, kdy na radnicích a mezi úředníky a úřednicemi OU moc feministek opravdu neznám, resp. neznám ani jedinou). Osobně je mi sympatičtější představa/model tzv. "moderního macha" (viz *Téma časopisu Respekt "Krise mužské identity"*). - Některé feministky znám jste z doby, kdy mávaly vlajkami na Anarchistickém prvním máji, a některé jejich názory opravdu beru s velkou rezervou. Někdy též naše feministky bojují "minulou" válku, i když jsme dnes už úplně někde jinde.“ (Potměšil 14/2007)⁴⁵

Překročit hranici směrem ven z feministické sféry se snaží pomocí vyhranění se proti feministickému LOMu, který mu blízký, ale přeci jen příliš feministicky-měkký: “Bohužel zatím jsou z rad mužů aktivní právě a pouze "kverulanti" z CSM/K213, což mnohé oprávněně požadavky, zájmy a názory "machistu" a "sovínistu" diskredituje. Ve stavající podobě je pro mě CSM, propagovaný hlavně extremisty, nepřijatelný. "Měkký" LOM zas tuto mezeru zaplňuje max. z pouhých z 5 - 10 %.” (Potměšil 14/2007)

Liga otevřených mužů (LOM)

Podobně jako Potměšil se musí feministické identity zbavovat i LOM. Z kritické diskurzivní analýzy článku jednoho ze zakladatelů LOMu Václava Šnebergera (2/2008) je zřejmé, že LOM je maskulinistickou antifeministickou organizací, jeho článek *Proč nejsme českým genderovým rovnistou ...* je v Příloze 4. V rozporu s tím je LOM ochránci

mužských práv z Českého svazu mužů kritizován jako organizace mužských feministů: „LOM se stal MUŽSKOU organizací až když feministky potřebovaly pár kastrátů a vymytých mozků, co jim bimbá něco mezi nohama, do své rady vlády. Před tím LOM nazývaly dle skutečnosti "feministickou organizací".” (diskutující jjj 11/2007). Tiskovou zprávu LOMu vydanou u příležitosti jejich angažmá v Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů s názvem: *Místo monologů dialog?* kriticky hodnotí diskutující Jan na stránkách ČSM:

Jára s Vaškem sjednotí aktivity státních orgánů v rodinné politice tak, aby žádný z rodičů neměl možnost vykládat si své rodičovství po svém a byl veden k implementaci praktických, odborných a funkčních řešení podle Univerzální příručky genderové rodiny schválené Radou pro rovné příležitosti. Na vypracování této příručky LOM obdrží dotaci ze strukturálních fondů EU ve výši 100 miliónů EUR. Jára s Vaškem podpoří aktivní otcovství tím, že naučí muže rodit a ve jménu rovnosti vytvoří mediální obraz otce jako panenky Marie plodící děťátka bez početí. V dalším punktu potom prosadí zákon, aby otci měli právo chovat děti i v zaměstnání. Tak jo, chlapi, jdeme na pivo! (diskutující Jan 9/2007)

Vstup LOMu do Rady vlády nekritizovali jen „profesionální šovinisté“, ale například i komentátor Mladé fronty Dnes Martin Komárek:

Zadruhé, to je smutnější, muži, kteří se cpou do boje za rovné příležitosti, jsou nerozumné baby. [...] Feministky, genderisti, a dokonce i hodní úředníci z různých rad a komisí nevědí, jakou katastrofu mohou způsobit. Jak to obvykle bývá, homunkulus muž žena či žena muž bude mít všechny špatné mužské i ženské vlastnosti a žádnou dobrou. [...] Muži, kteří vstupují do Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, tedy nevědí, co činí. Nebo možná jen pokračují v sebevražedném chování svých předchůdců. Nezvládnuté mužské vraždění první a druhé světové války totiž škrtlo svět, v němž byla přirozená a božská nerovnost obou typů lidí uznávána a ctěna. (Komárek 1/2007)

Nebo Jiří X. Doležal, který nepokládá LOM za reprezentanty mužů:

Přesto byl princip oné proklamované rovnosti pohlaví při sestavování rady pošlapán. U jejích členů – státních úředníků – pohlaví nerozhoduje, úředník ve službě pohlaví nemá. Za neziskové organizace však v radě sedí: Branislava Marvánová-Vargová za KOORDONU – koalici organizací proti domácímu násilí, to jest za bité ženy –, dále Alexandra Jachanová-Doleželová za feministické Gender Studies, Monika Ladmanová za feministickou organizaci Otevřená společnost, Rut Kolínská za nezakrytě proženskou Asociaci pro rovné příležitosti mužů a žen a konečně Martin Jára za Ligu otevřených mužů. To jsou muži kolaborující s feministkami. Podporují například „změnu mediálního odrazu dnešních otců“ – jako by ten existující nebyl dost dobrý. (Doležal 7/2007)

Od spojování s feministy se LOM distancoval prostřednictvím Martin Járy v reakci na článek Ivy Skochové v Reflexu. Článek Skochové pojednával o televizním seriálu *Sex ve městě* a LOM byl opět interpretován jako mužští feministé. Zde je Járovo ohrazení se: „LOM je organizací, v centru jejíž pozornosti je muž a mužství. Je otevřen dialogu s ženami i ženskými organizacemi, nicméně si drží svou identitu - a zde si tedy hájí i svou značku. LOM není organizací mužských feministů.“ (Jára 6/2008)

V hraniční oblasti je více než jinde viditelný proces vyjednávání identit. Identita feministy, je stejně jako například identita ženy, jen prostředkem při vyjednávání té podstatné identity, totiž identity mužské. Systémové nastavení naší společnosti konstruuje mužství jako nejmocnější identitu, tomu odpovídá zájem o ni. Pokud je mužství zároveň konstruováno jako elitní klub⁴⁶ s náročnými kritérii pro vstup, moc spojovaná s mužstvím přechází jen na vyvolené muže, kteří se do klubu dokázali kvalifikovat. Kimmel (1999) kritéria shrnuje takto: *nebud' baba, ukaž že jsi frajer, bud' jak skála, dej jim co si zaslouží*. Ačkoliv dle Kimmela mužská vládnoucí menšina shledává zbylé muže jako muže s nedostatečně rozvinutými vlastnostmi potřebnými pro kvalifikaci do klubu, zároveň jim připisuje i nežádoucí vyhocení těch samých vlastností. A sama sebe staví do role policistů, kteří dbají o dodržování dobrých vlastností včetně jejich míry. Tak např. černoch nebyl ještě v první polovině dvacátého století ve Spojených státech amerických považován za správného muže, neboť jako slabý otrok nebyl schopen zajistit důstojný život své ženě a zároveň byl vnímán jako příliš silný, jako agresivní sexuální zvíře. Kritéria přijetí do klubu nejsou jednoduchá a podobně srozumitelná jako například kritéria určující vítěze v atletických disciplínách. Jsou složitě konstruována, záleží na míře vlastností a navíc na vzájemných vztazích různých vlastností. Roman Joch v úvaze *Rytířství a civilizace* (Joch 2000:21) artikuluje kritéria prostřednictvím konceptu rytířství: „Rytíř není kompromisem mezi prudkostí a mírností; je vyvrcholením prudkosti a zároveň i vyvrcholením mírnosti.“ Ale ani to není všechno, je to ještě složitější, dle Jocha ještě muž musí vědět, kdy co použít. Vůči ženám musí uplatňovat mírnost a vůči nepřátelům prudkost-tvrdost. Joch cituje slova sira Ectora pronesená k mrtvému rytíři Lancelotovi: „Byl jsi tím nejmírnějším mužem, jenž kdy jedl v sálu mezi dámami; a byls tím nejtvrdějším rytířem ke svým smrtelným nepřátelům, jenž se kdy oháněl kopím.“⁴⁷ Složitost kritérií umožňuje jejich různé interpretace, které v měnících se společenských kontextech dokáží stále udržet existenci elitního mužského klubu. Samozřejmě platí maskulinistické pravidlo číslo jedna, že interpretovat kritéria mohou jen muži. Složitost kritérií také legitimizuje a vůbec umožňuje

existenci jejich vykladačů, kazatelů, mágů a různých guru, kteří v rámci vyvolených předávají znalost kritérií a kultivují muže v souladu s nimi.

Elitní klub však není žádným idylickým prostředím a řečeno s Jochem vyvrcholením vzájemnosti. Jeho motivem a smyslem je moc. Konkurence a mezimužský boj panují i v klubu. Soutěží se, kdo je víc muž, což znamená, kdo je méně žena. Podstatným rysem mužnosti je strach z jiných mužů, z označení jiným mužem za ne dost autentického⁴⁸ muže. Konstrukt autenticity a její následné kontrolování je dle mého názoru tím podstatným manévrem, který složitou „hru“ na mužský klub umožňuje. Zmíněná složitá pravidla správného mužství jsou jejich vykladači interpretována a řečeno s Butler zvnitřňována jako archetypální esence mužství. Právě tento proces zvnitřňování se snaží odhalovat například KDA. Muži si pravidla ochotně internalizují neboť jim to skýtá možnost členství v elitním klubu a alternativou je pouze obvinění z neautentičnosti⁴⁹. Strach z feministy manifestovaný různými projekcemi antifeministů na feministu si vysvětlují jako strach z ohrožení elitního klubu. Feminista, který dobrovolně odmítá členství, byť je evidentní, že podmínky vstupu by mohl splnit, zpochybňuje elitnost klubu. Z tohoto pohledu je zajímavá konstrukce jednoho z obrazů feministy jako *Elitáře*. Nepodaří-li se antifeministům zdiskreditovat feministu přes neautenticitu jeho mužství, identita feministy překračuje při vyjednávání mužství vymezenou roli objektu a stává se subjektem vyjednávání. Pak může zpochybnit i klub jako takový.

Část textů reaguje na Mirka Vodrážku, jakožto po dlouhou dobu jediného výrazného českého muže feministu, který je veřejně znám, publikuje atd. Vyvstala samozřejmě otázka, nakolik texty reagují na Mirka Vodrážku jako na feministu a nakolik jako na jeho konkrétní osobu. Podrobný rozbor ústící v závěr, že konkrétní osoba Mirek Vodrážka na můj výzkum nemá významný vliv, je popsán spolu s krátkým představením Vodrážky v Příloze 3.

4.2.2. Kritická diskurzivní analýza Šnebergerova textu

Cílem této kritické diskurzivní analýzy (KDA) je konkrétně poukázat na způsoby, prostředky, strategie, preference, atd., kterými autor Václav Šneberger ve svém textu *Proč nejsem českým genderovým rovnistou aneb tři poznámky a pět nevyžádaných rad ženám* (Šneberger 2/2008), viz. Příloha 4, podpirá svou promluvu o mužnosti. Budu sledovat, do jakých souvislostí prostřednictvím výběru určitých vazeb autor individuální identity vkládá, které možnosti naopak ignoruje. Tímto způsobem bych měl být schopen zviditelnit implicitní předpoklady a východiska, základy, na kterých autor dále svůj text staví – jinými slovy popsat diskurzy, v rámci nichž se autor pohybuje.

Nejprve se v souladu s Matonohovými doporučeními, dílčími kroky KDA (Matonoha v tisku) v oddílu *Text* budu věnovat rozboru textu, tedy pojmenovávání v textu autorem vytvořených entit a hledání vztahů, které jim autor přiřadil. V další části zvané *Diskurzivní praktiky*, budu pokračovat návaznými kroky dle Matonohova postupu. Budu se snažit pojmenovat implicitní předpoklady a diskurzy, na kterých autor text staví. Ve třetí části nazvané *Sociální praktiky* budu analyzovat, jak autorem preferované diskurzivní praktiky souzní či nesouzní se současným českým sociálním prostředím, budu analyzovat slovy Vávry (2008) dialektický vztah mezi diskurzivními a sociálními praktikami.

4.2.2.1. Text

Výběr z lexikální zásoby

Výběr dramatických výrazů evokuje stav krize: *rovnista, absurdita, rukojmí, propagandistická zkratka, otrocké upozorňování*. Autor se zaměřuje především na vztah normálních mužů a tzv. *genderových rovnistů*. Normální muži v roli rukojmích jsou těmi, na koho krize doléhá. Genderoví rovnisté jsou těmi, kteří pomocí propagandistických zkratk, otrockého upozorňování a absurdit normální muže do krizové polohy zatlačují. Slovo *rovnista* v českém kontextu evokuje představitele komunistické strany z doby totality, který kázal vodu a sám pil víno. Aby byla asociace úplně jasná píše autor explicitně: „V minulosti jsme se o rovnosti proklamované komunistickou nomenklaturou dozvěděli dost a nechť k podobným absurditám je všeobecně známa.“

Použití metafor

Autor využívá sugestivních hodnotících implikací těchto metafor: *malé hezké české prostředí*, *chlapecký hrdina*, *dětské odmítnutí*, *dědictví mužské identity*. Metafora o malém hezkém českém prostředí umožňuje autorovi emancipovat se od místního provinčního do sebe zahleděného prostředí a promlouvat se světovým nadhledem a odstupem. Jde však jen o pózu, což ukáží v části *Sociální praktiky* rozbořením autorovy interpretace konceptu gender. Metafory o chlapeckém hrdinovi a dětském odmítnutí mají autorova protivníka, muže feministu, nasvicovat v infantilním světle jako naivní a nezodpovědné dítě. V kontrastu s ním jsou normální muži ochránci vzácného dědictví mužské identity: „Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani. Neznám muže, který by chtěl mít nenaplněný život, a otrocké upozorňování na to, že tradice nejsou dobré, je jen dětským odmítnutím toho, co má váhu, smysl, osobní zprávu.“ Metafora použitá s cílem evokovat strach a prostřednictvím něj manipulovat se čtenářovým hodnocením je metafora o mužích jako rukojmích ženských časopisů. „Protože se nechtějí stát rukojmími ženských časopisů, těmi co říkají, že uklízejí, pečují s radostí o děti a jde jim jen o blaho jejich rodiny či blaho ženy.“

Relexikalizace

Snaha relexikalizovat pojem rovnosti jako prosazování ženských zájmů je v souladu s relexikalizací genderu jako mužského biologického pohlaví. Se stejným záměrem se autor snaží přehodnocovat pojmy *nový muž* a *nový otec*. Nový muž vnímá rovné příležitosti žen a mužů jako důležité vlastní téma, pro autora je však obrazem chlapeckého hrdiny. Nový otec je muž, který se aktivně podílí na důležitých činnostech v domácí sféře zvláště rodičovství, pro autora je však přetátinkovaným tatínkem. Snaha dehonestovat komunitu, která se v Česku věnuje genderové problematice systematicky přivedla autora k relexikalizaci pojmu *kulatý stůl*. V autorově interpretaci se nejedná o diskusi daného tématu zástupci různých stran, ale o přesvědčování přesvědčených a vzájemné vyměňování triček, samolepek a hrnečků.

Modalita

Autor si ve svém textu nepřipouští pochybnosti o svých výrociích, předkládá je jako zřejmá pravdivá tvrzení. Vyjadřuje se způsobem typickým pro politický diskurz. Jedinou výjimkou je obezřetné upozornění: „pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci“, ve třetí

poznámce. To je však pronesené jen jednou, hovoří-li autor o mužích, synech svých otců, nesoucích dále dědictví mužské identity. Jinak v celém článku se autor stylizuje do role mluvčího mužů bez dalšího komentáře: „Idealizace a hledání receptu na opravdové mužství je hnán nutkavou mediální snahou o propagandistickou zkratku, kterou muži nekoupí, stejně jako nekupují stereotypní reklamy, jen se nad nimi zasmějí.“ Nebo „Proč není příliš mužů, kteří se zasazují za svá témata, jako je péče o děti či obecně péče o svůj plnohodnotný život? Protože se nechtějí stát rukojmími ženských časopisů, těmi co říkají, že uklízejí, pečují s radostí o děti a jde jim jen o blaho jejich rodiny či blaho ženy. Mnozí to dělají, jen o tom nemluví veřejně a nechtějí být spojováni s rovnostářským aktivismem.“

Modalita autorovy promluvy roste v momentech, kdy brání současnou hegemonní maskulinitu před změnami. „Idealizace a hledání receptu na opravdové mužství je hnána nutkavou mediální snahou o propagandistickou zkratku, kterou muži nekoupí, stejně jako nekupují stereotypní reklamy, jen se nad nimi zasmějí.“ Nebo „Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani.“ Roste také, reaguje-li na poukaz, že gender a feminismus jsou provázány. „V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není.“ To jen dokládá, že autorovo oddělování genderu a feminismu je jeho strategií, jak bránit maskulinitu před potřebnými změnami.

Aktuální členění

Pomocí aktuálního členění autor podpírá ta svá vyjádření, která by sama o sobě byla příliš kontroverzní. První část tzv. thema obsahuje informaci, která je známá a samozřejmá, druhá část tzv. rhema přináší těžiště zdělení, které může být s první částí i v rozporu:

“Feminismus je rozhodně důležitým a užitečným hnutím – [thema], cokoli si pod tím představujeme – [další zdůraznění thematu a následuje rhema], nicméně redukce genderové problematiky na témata ženská vede pouze a jen k nevyslyšeným radám mužům v tom, jací by měli být a jaké morální a jiné normy by měli vyznávat.”

Zpasivňování - deagentizace

Dělení obrana maskulinity versus bránění se změnám maskulinity funguje i při zkoumání používání aktivních versus pasivních jazykových konstrukcí. V částech bránících hegemonní maskulinitu vystupuje autor jako aktivní mluvčí aktivních mužů. Příklady jsou

obdobné těm uvedeným v pojednání o modalitě autorovy promluvy. V částech textu orientovaných na bránění se požadovaným změnám maskulinity autor muže zpasivňuje konstrukcí jejich zneviditelňování. Zneviditelňování mužů dosahuje přeháněním ženské aktivity, naddimenzováváním ženských zájmů a ženské společenské moci namířené proti mužům, symboliované kampaněmi:

- “[...] nicméně redukce genderové problematiky na témata ženská vede pouze a jen k nevyslyšeným radám mužům, [...]”
- “Proč ne, ale zároveň nemůžete očekávat, že s pocitem této kolektivní viny se muži chytanou za nos a začnou aktivně podporovat například větší zastoupení žen v politice a veřejném životě.”
- “V té proklamované rovnosti českého genderu tak nějak není místo pro mužský hlas, muže, kteří by si - jak ženy chtějí - klidně svůj díl odpovědnosti a práce vzali, ale ne s pocitem viny a pod tlakem kampaní.”

4.2.2.2. Diskurzivní praktiky

Zde se zaměřím na to, z jakých diskurzivních zdrojů autor čerpá, jak je uchopuje a jak interpretuje. Hlavní témata, která Šneberger v textu *Proč nejsem českým genderovým rovnistou* otevírá jsou jeho *vlastní interpretace genderu* zahrnující rozpojování vazby mezi feminismem a genderem. Dále se zaměřuje *na mužům a světu uzavřené české prostředí*, které jednostranně preferuje ženy a ženská témata. A konstrukci systémové mužské “krize”, do které jsou muži natlačováni společenskými feministickými tlaky a kampaněmi. “Krise” mužům znemožňuje měnit se k lepšímu, i když by chtěli. Šneberger svou promluvou účelově a záměrně vyvolává tyto konotace ve vztahu k mužům: „krize“ mužství, útisk a přehlížení. A následující konotace autor spojuje s těmi, vůči kterým se kriticky vymezuje: sociální inženýrství, totalitní praktiky, provinčnost, elitářství, nezralost – chlapectví.

Inkoherence

Text obsahuje několik rozporů. Ačkoliv autor kritizuje oponenty z přehnaných idealizací a konstruování: „Český gender se bezhlavě vrhá do tvorby konstruktů. Muži je nepotřebují. Jmenují se Martin, Jarek, Pepa, Karel, Jaromír a další. Idealizace a hledání receptu na opravdové mužství je hnán nutkavou mediální snahou o propagandistickou zkratku, kterou muži nekoupí, stejně jako nekupují stereotypní reklamy, jen se nad nimi zasmějí.“ Sám se

dopouští explicitně artikulované obhajoby idealizace. Neboť, co je oním autorem obhajovaným předávaným mužským dědictvím? Je to právě onen recept na opravdové mužství, který autor kritizuje jako konstrukt idealistů. Také si v souvislosti s genderem stěžuje: „Jen ty smysluplné, hlubší myšlenky chybějí.“ Co je to však myšlenka? Je to koncept, konstrukt. To co autor výše kritizoval, mu o několik odstavců níže chybí jako nenaplněné. Autor píše o reálných mužích, že jim jsou konstrukty k smíchu. Sám přitom zcela vážně a bez stopy odlehčení smyslem pro humor, který prý chybí feministkám/tům, vytváří konstrukt mužské „krize“. Další rozpory pouze heslovitě:

- Dle autora je nezralým dítětem – chlapcem – ten muž, který nepřijímá nekriticky tradice. Autor tak svět dospělých konstruuje jako nutně svět patriarchální.
- Pro někoho může být, jako pro autora, osobní zprávou mužská tradice. Pro jiného může mít naléhavost osobní zprávy odmítnutí této tradice jako konstrukt. Autor jinou než první možnost nepřipouští a homogenizuje tak muže pod vlajkou tradičního mužství. Životy oponentů jsou označeny za nenaplněné.
- Uspokojení druhých autor dává do protikladu s uspokojováním sebe sama.

Strategická vyloučení

Pro text jsou charakteristická určitá strategická vyloučení, autor nedává žádný prostor alternativám k vlastnímu názoru. Nemluví se o normálních mužích, kteří jsou zároveň feministy. S výjimkou denunciační poznámky o jednom genderovém rovnistovi, který zastává roli výjimky potvrzující pravidlo. Autor jej raději nejmenuje, aby rovnista nepůsobil příliš reálně. Autor se nezmiňuje o významných mužích, kteří se od počátku a v průběhu podíleli na etablování a růstu feministického hnutí a myšlení (John Stuart Mill, Tomáš Garygue Masaryk, Michael Kimmel, Piere Bourdieu, atd.) Nezmiňuje se o existenci profeministických mužů, kteří založili speciální obor *Mužských studií* a studují maskulinitu z feministicky-kritického hlediska. Mužské problémy, jako by byly optikou Šnebergerova článku všechny dílem žen, nezmiňuje se o stereotypních genderových předsudcích, které muže tlačí do předem připravených forem a znamenají například omezené možnosti vyjadřování vlastních emocí. I profeminističtí muži hovoří o mužských problémech. Krizi mužů však vidí v rovině osobní a nikoliv systémové (Kimmel 1999).

Interdiskurzivita

Autor čerpá z diskurzu homogenizace. Homogenizuje ženy a muže jako dvě vnitřně stejnorodé skupiny. Homogenizuje feminismus jako jednoproudé hnutí. Homogenizuje lidi věnující se genderové problematice v Česku jako nevzdělané a provinčně se chovající. Svou promluvu autor staví na diskurzu esencialismu, v rámci nějž se snaží reinterpretovat konstruktivistický koncept genderu. Přispívá svým textem k vytváření diskurzu o „krizi“ mužství, kterým se snaží udržovat vážnost diskurzu tradičního mužství. Čerpá z diskurzu antifeminismu: „Feministické teorie a naše genderová povrchní praxe veřejně i skrytě obviňují muže, že díky své moci mohou za problémy žen a rodin.“

Žánrově je text laděn jako osobní zpráva muže mužům, jako projev a nástroj poradenství v oblasti mužství. Autor se opírá o common-sense⁵⁰: „V minulosti jsme se o rovnosti proklamované komunistickou nomenklaturou dozvěděli dost a nechut' k podobným absurditám je všeobecně známa.“ Přičemž se má za to, že pro mužské poradenství je mnohem důležitější přímá a srozumitelná mluva než hluboké úvahy podložené expertizou. Dostatečnou kvalifikací poradce je jeho pohlaví. Nejde totiž o snahu rozkrývat různé koherence a inkoherece maskulitních identit, jde o artikulované vzájemné ujišťování mužů: nadvládu si vzít nedáme. Aby Šneberger svým výrokům dodal váhu používá několikrát i vědecký žánr. Pojmy či otázky prezentuje vytržené ze souvislostí a reinterpretuje je ve vlastním zájmu:

- Genderová studia – pojmy gender, nový muž, nový otec
- Politologie - pojem rovnostářský aktivismus

Diskurzivním rámcem – paradigmatickým – v rámci nějž se celá promluva odehrává je esencialismus. Potřebuje-li autor denunciovat své odpůrce přeskočí rázem do paradigmatu konstruktivistického: „Každý z nás, nehledě na pohlaví má své potřeby a chutě, a ty si prostě nějak uspokojujeme.“ A na následnou vlastní řečnickou otázku: „Komu to škodí?“ si sám již odpoví: „Snad jen těm, kdo mají recept na pravdu.“ Pak následuje pasáž žehrající nad snahami tlačícími muže k opouštění mužské esence, které je opětovným návratem do esencialistického paradigmatu.

Svou obhajobu tradičního mužství konstruuje ahistoricky⁵¹: „Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani. Neznám muže, který by

chtěl mít nenaplněný život, a otrocké upozorňování na to, že tradice nejsou dobré, je jen dětinským odmítnutím toho, co má váhu, smysl, osobní zprávu.“ Ačkoliv autor v celém textu vystupuje z pozice realisticky-pragmatické, v okamžiku kdy mluví o reklamě přestupuje na pozici idealistickou: „[...] kterou muži nekoupí, stejně jako nekupují stereotypní reklamy, jen se nad nimi zasmějí.“ Kdyby reklama neměla žádný efekt, nikdo by si ji nekupoval, těžko by ji její zadavatelé platili. Kdyby reklama na muže nepůsobila, neexistovala by paleta časopisů pro muže, charakteristických celostránkovými reklamami na zboží stereotypně spojované s muži.

Pozice⁵² autora textu Václava Šnebergera

Svou pozici autor nijak nekomentuje a nespecifikuje. Snaží se mluvit z pozice univerzální, která mu propůjčuje názor s univerzální platností. Autor se staví do role mluvčího všech mužů, bez ohledu na to, že minimálně jednoho muže kritizuje: „V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není.“ Rozpor autor nijak nereflektuje a tak není nekorektní předpokládat, že tohoto muže autor za muže prostě nepovažuje. Témata článku plně určuje autor, oponentům není dán prostor k vyjádření. Autor si není vědom, že jeho promluva je podmíněna jeho pozicí, pozicí explicitně mocenskou – člen vedení mužské organizace zastoupené mimo jiné v Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

Feministu autor konstruuje v textu následujícím způsobem: Feminista redukuje genderovou problematiku na problematiku ženskou. Feminista moralizuje muže, říká jim, jací by měli být. Feminista je v textu vykreslen jako čecháček, který se brání importu ze zahraničí. Feminista vidí gender a feministické myšlení jako provázané. Feminista je genderový rovnista. Feminista je naivní hrdina, který uviděl svou vinu a transformuje ji do doje za ženy. Feminista jako přetátinkovaný tatínek. Feminista se staví do role automatického a permanentního viníka do role jakéhosi nereálného světce. Feminista odmítá to, co má váhu, hodnotu, smysl a osobní zprávu – tradice. Feminista věří, že má recept na pravdu.

V kontradikci ke konstrukci feministy Šneberger sebe a muže, za které mluví konstruuje prostřednictvím antifeministického diskurzu jako muže diskriminované v projevech svého mužství. Muže otevřené, kteří by se chtěli podílet na genderových tématech, ale otrocká feministická kritika je znechucuje. Zároveň však také jako muže, kteří cítí odpovědnost, potřebu a odhodlání nést dále dědictví mužské identity.

4.2.2.3. Sociální praktiky

Jaké sociální podmínky umožňují autorovy způsoby produkce a interpretace diskurzů?

Autorova promluva odpovídá specifickému českému kontextu feminizmu. Feminismus je u nás převážně líčen jako hrozba pro nově nabytou svobodu. Genderová studia jsou úplně čerstvým univerzitním oborem, který se i v univerzitním prostředí těžce prosazuje (Pavlík 2004). Jakoukoliv debatu o genderových tématech blokuje nevzdělanost a neporozumění základním konceptům genderových studií, především samotnému konceptu gender. Ještě méně než obecná genderová studia je rozvinutá jejich specifická součást kritická mužská studia. Existuje jen velmi málo veřejně činných mužů, kteří feministické myšlení apriori předem neshazují a nespojují s negativními konotacemi a namísto toho poukazují na feministické myšlení jako na platformu pro chybějící společenskou reflexivitu. Mohou tak být jednoduše prohlášeni za deprivované exoty, výjimky, které potvrzují pravidlo.

Jaké důsledky na sociální prostředí mají autorovy způsoby výběru diskurzů, ze kterých čerpá a způsoby jak tyto diskurzy uchopuje a interpretuje? Abych předešel obvyklé kritice odpůrců KDA argumentující příliš širokým kontextem v němž je text interpretován, budu ve třetím kroku KDA Šnebergerova textu pokračovat až v interpretativní části práce, po té, co ve speciálním oddílu popíši vlastní pozici, ze které v interpretativní části vycházím. Samozřejmě, že ani předcházející část mého textu není možné chápat jinak, než jako promluvu pronášenou ze zmíněné vlastní pozice, jako vlastní interpretaci, nikoliv univerzální deklaráce. Nicméně, v tomto bodě soudím, že je třeba tento práci vlastní přístup ještě více zdůraznit. Dvě Šnebergerovy promluvy, které vnímám jako hlavní, demonstrují konstrukci sociální reality prostřednictvím textu. Jde za prvé o autorovu reinterpretaci konceptu gender a za druhé o diskurz systémové „krize“ mužů. Rozbor první uvedu bezprostředně na začátku interpretativní části a rozbor druhé až na konci interpretativní části práce.

5. Má vlastní pozice – pozice autora

Každý text je textem zaujatým, úplně nezaujatý „objektivní“ text neexistuje, neboť každý text odráží autorovu osobu jako osobu určitých zájmů. Podle Ruth Wodak (2002) je třeba autorovo/čino zaujetí ve výzkumu formulovat. Jednak kvůli autorovi/ce výzkumu, aby k sobě a tím i k výzkumu dokázal/la přistupovat kriticky, ale potom kvůli navazujícím výzkumům, které se budou snažit výzkum interpretovat. Mohou-li navazující výzkumy vzít v potaz autorovu subjektivitu, mohou interpretovat výzkum „objektivněji“.

Co se mé teoretické pozice týká, kryje se s mou interpretací Faicloughovy koncepce KDA, tak jak jsem ji popsal v příslušném oddílu. Svoji identifikaci s feminismem jsem si upřesnil právě až při tvorbě této práce. Dříve jsem se „distancoval“, souhlasil jsem maximálně s označením pro-feminista. To má své racionální zdůvodnění, neboť si stále myslím, že muži jako feministé, by měli být zdrženliví. Proč, dostatečně ilustruje imaginární představa, že většina ředitelů ženských nevládních organizací jsou muži a většinu personálu tvoří ženy. Jako muž si nedokáži představit, že bych byl esencialistickým feministou druhé vlny. Mohu a musím být pouze posstrukturalistickým feministou.

Můj zájem o genderová studia vzbudila kniha *Železný Jan* od Roberta Blye (1999). Četl jsem ji jako kritickou reflexi maskulinity a považoval i za dobrý návrh nových přístupů k maskulinitě. Během studia jsem nabyt postupně přesvědčení, že Blyův maskulinismus v kontextu patriarchální společnosti patriarchát konzervuje. Vznikem Ligy otevřených mužů jsem byl nejprve potěšen a krátce jsem s jejími třemi zakladateli spolupracoval a absolvoval několik schůzek. Posléze jsem si uvědomil omezenost samotné ideové pozice organizace, která staví na mužském esencialismu a na místo, aby je rozpouštěla, konzervuje charakteristiky tradičního mužství propojené s hegemonií. Nepodařilo se mi zakladatele přesvědčit o potřebě změny pozice a naše cesty se rozešly⁵³. Cestu, kterou jsem absolvoval lze vystihnout jako: od potřeby spolupodílet se na založení mužské profeministické organizace k potřebě mluvit sám za sebe. Spolupracuji s neziskovými organizacemi věnujícími se prosazování genderové rovnosti. Pracoval jsem například rok a půl v občanském sdružení Žába na prameni, kde jsem koordinoval dva projekty: Ženy pro občanskou společnost a Muži pro rodinu. Společně s ženou se staráme o čtyři a půl roku starého syna a domácnost.

6. Interpretativní část

6.1. Kritická reflexe mužských antifeministických konstrukcí

V této části se soustředím na analýzu a kritiku *sociálních praktik* souvisejících s analyzovanými texty. Dokončím KDA Šnebergerova textu *Proč nejsem českým genderovým rovnistou* (Šneberger 2/2008) a budu interpretovat též hlavní sociální praktiky konstruované ve zbývajících textech⁵⁴. Též tento můj text je diskurzivní praktikou, která má určitý dopad na sociální realitu, což neskrývám, naopak deklaruji a prostřednictvím kritického přístupu se dopad snažím podpořit. Hendl (2005) kritický výzkum (analýzu) definuje jako hodnotově orientovaný, nesnažící se realitu pouze popisovat, ale vědomě ji měnit. Kritický přístup neopírám o žádnou transcendentálně ukotvenou morálku odvozenou od univerzální kategorie typu Bůh, člověk, žena. Primárně i zde svou kritiku opírám o analýzu jazyka v textech antifeministických autorů. Konkrétně o odkryté diskurzivní tlaky generované texty. O jejich doložitelnost opírám svá kritická hodnocení. Na rozdíl od reality v naturalistickém smyslu jediné pravdivé reality jde o tlaky skutečné, konstitutivní z hlediska skutečné jedné z možných sociálně konstruovaných realit.

6.1.1. Koncept gender

Jedna ze sociálních praktik, které generuje Šnebergerův text se týká právě interpretace konceptu gender. Nejprve ukáži, jak jej interpretuje Šneberger a pak přidám další postřehy dotvářející celkový přístup autorů k interpretaci genderu.

Šnebergerova reinterpretace konceptu gender

Snaha reinterpretovat konstruktivistický koncept genderu esencialisticky se vine celým textem autora. Každá reinterpretace genderu má zásadní vliv na sociální realitu, neboť od konceptualizace genderu jsou odvozeny koncepty maskulinity a feminity, a od nich zase většina společenských a sociálních nastavení, pravidel, rolí, stereotypů, atd. Autor výraz gender používá v těchto spojeních:

- České chápání genderu je historicky úzce spjato s feminismem

- nicméně redukce genderové problematiky na témata ženská vede pouze a jen k nevyslyšeným radám mužům
- V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není.
- Feministické teorie a naše genderová povrchní praxe veřejně i skrytě obviňují muže, že díky své moci mohou za problémy žen a rodin.
- Český genderový rovník je přeplněn kampaněmi, které snad zajímají jen spřátelené organizace
- V té proklamované rovnosti českého genderu tak nějak není místo pro mužský hlas
- Genderová rovnost je i mužské téma, zní jasně z často adorovaných skandinávských zemí.
- Český gender se bezhlavě vrhá do tvorby konstruktů.
- Český gender mužům říká, že mají opustit své mužství.
- Světový gender nám říká, že nemáme opouštět svoje mužství, ale rozvíjet je ve prospěch všech.
- Českému genderu chybí lehkost, humor, nadsázka.

Autor specifikuje tzv. *český gender* a *světový gender*, každému připisuje určité vlastnosti. Český gender kritizuje jako provinční, světovým genderem se zaštiťuje. Český gender je podle autora úzce propojen s feminismem, světový nikoliv. Český gender je apriori protimužský a světový naopak promužský. V rozporu s autorovou představou jsou v Definicí pojmů představené konceptualizace genderu Butler a Scott.

Neexistuje žádný český nebo světový gender. Existuje koncept gender s jasnou návazností a feministické myšlení. Ale tím nemyslím jakousi „esenciálně“ danou provázanost feminismu a konceptu gender, jde jednoduše o to, že jak gender tak i s ním provázaný typ feminismu vyrůstají z předpokladu sociální konstruovanosti společnosti a z kritické reflexe fenoménu moci, který je v konstrukci vždy implicitně přítomen. To je jádrem definic Butler i Scott a naopak to chybí Šnebergerovu pokusu o esencialistickou reinterpretační genderu.

Autorova obava, že je gender redukován jen na ženská témata, vyrůstá z nepochopení konceptu gender. Koncept gender je významný tím, že umožňuje vysvětlovat určité fenomény spojované tradičně s biologickým pohlavím naopak prostřednictvím sociálních

vztahů a tlaků. Autor gender chápe přesně opačně, jako synonymum biologického pohlaví. Protože autor chápe gender jako biologické pohlaví, chápe genderovou kritiku konstrukt maskulinity, jako kritiku všech mužů. Přitom právě díky tomu, že gender není biologické pohlaví, může kritika hegemonní maskulinity být klidně kritikou žen stejně jako mužů, pokud žena takový model jednání přijme za svůj. Autor pokračuje: „*Český gender mužům říká, aby opustili své mužství*“. Nikoliv, genderová kritika se zaměřuje na hegemonní vlastnosti mužství, to že si ji autor překládá jako tlak na opuštění svého mužství, to vypovídá především o jeho mužství. Je to mužství postavené na hegemonii. Proč tedy prostě nemluví místo o genderu o pohlaví? Pak by se nemohl prezentovat jako znalý světových trendů. Nemohl by oddělovat gender a feminismus. Nemohl by se uplatňovat jako koordinátor „genderových“ programů⁵⁵. Autor vlastně kritizuje, že genderový diskurz není utvářen ryze podle pravidel vyhovujících hegemonnímu mužství. Snaží se přeformulovat význam pojmu gender tak, aby byl v souladu s esencialistickým patriarchálním diskurzem.

Jakým způsobem je Šnebergerova reinterpretace konceptu gender ve vztahu s kontextem českého feminismu, lze vysvětlit odkazem na slova Věry Sokolové (2004). Podle Sokolové se v USA a západní Evropě genderová studia prosadila prostřednictvím feminismu a jejich vzájemná provázanost není zpochybňována. Naproti tomu si autorka povšimla, že v Česku je feminismus prosazován prostřednictvím genderových studií, navíc jaksi skrytě, neboť sami feministky/té zmíněnou provázanost ze strategických důvodů rozpojují. Zdá se, že právě takto odděleně budované diskurzy feminismu a genderu, jsou tím, co vůbec Šnebergerovu interpretaci umožnilo.

Vztah k genderovým studiím zaujímají ve svých textech různí antifeministé různý. Pro hodnocení genderu je zásadní autorem vnímaný vztah genderových studií a feminismu. Negativně genderová studia hodnotí ti, kteří poukazují na provázanost genderu a feminismu. Pozitivně naopak ti, kteří zdůrazňují odlišnosti mezi genderovými studií a feminismem podobně jako Šneberger, čímž se snaží vztah mezi genderem a feminismem rozpojovat.

Příklady negativních promluv o genderu:

Spojuje je myšlenka gender studies. Moderního vědního oboru, který se snaží dokázat, že ženy jsou v převážně mužském světě po všech stránkách utlačovány. A že se to musí změnit. (Komárek 3/2008)

Zdeněk Sloboda vyučuje gender studies (český výraz pro obor, který učí, že muži jsou vládnoucí mizerové a ženy utlačované chudinky, zatím není) na pražské fakultě sociálních věd. (Komárek 3/2008)

Jednu nerovnost řeší zákon a druhou si musí vyřešit dospělí lidé mezi sebou. Existuje ještě třetí nerovnost. Ta pochází buď od Boha, nebo od přírody. Ten nebo ona stvořili ženu a muže jako odlišné bytosti. Plést se jim do řemesla je v prvním případě svatokrádež. V druhém jakási odporná řízená plemenitba na lidském rodu. O tu se pokouší takzvaný gender a takzvaný feminismus. Gender (nemáme pro to české slovo, což samo svědčí o mnohém) je soubor smyšlenek a mýtů, který se vydává za vědu. Chce pojednávat o „kulturně vytvořeném rozdílu mezi muži a ženami“. Feminismus zas chce bojovat za práva utlačených žen. Mají se k sobě jako marxismus-leninismus a jeho ozbrojená pěst, mezinárodní dělnické hnutí. I když je třeba říci, že drtivá většina představitelů a představitelů genderu postupují mírumilovně a jejich nátlak na ostatní nebývá o nic větší než obvyklý nátlak nekuřáků na kuřáky. (Komárek 1/2007)

Věc má ještě jeden aspekt. Feminismus je v západním světě poslední „nevyhaslou“ militantní ideologií. Podobně jako dříve jiné ideologie kolem sebe dokonce vytvořil jakousi umělou vědu („gender studies“), která se stala regulérní disciplínou i na těch nejrenomovanějších akademických institucích. Zřejmě ji feministkám pomohli prosadit muži, kteří si o zkoumání feminismu mysleli svoje, ale báli se to říci nahlas. (Čermák 5/2003)

Autor Martin Komárek (1/2007) si nedokáže představit důvod, proč by se muži měli angažovat v otázce genderové diskriminace. Muže a ženy konstruuje jako dva odlišné živočišné druhy v duchu biologického determinismu. Konzervuje všechny přívlastky spojené s tradičními rolmi ženy a muže jako nezměnitelné, přirozené a tedy dobré a nepolitické. Zároveň sděluje, že v současné době je už právo dokonalé. Komárkovu společnost tvoří odlišní muži a ženy, kteří nežijí spolu, ale vedle sebe. Mají jiné starosti, zájmy a povinnosti a ve vzájemný kontakt vstupují pouze v soudní síni, pokud na sebe předtím někde narazili, vznikl problém. Avšak vzhledem k množství vzájemných interakcí, které muži a ženy každodenně prožívají například ve vztahu k dětem, by dle mého názoru, Komárkova koncepce genderu proměnila společnost v jednu velkou soudní síň. Příkladů pozitivních promluv o genderu je méně a autoři je vyslovují vždy s cílem kritizovat feminismus:

Nemyslím tím „gender studies“, seriózní zkoumání závažného tématu. Pěstovalo se tu už dřív, byť „na koleně“: má-li například psychoterapeut teoretické ambice, neodejde bez něj. Co mě zaskočilo, je fenomén, který je současně výzvou, výkladem, výčitkou, nárokem, ideologií, hnutím, zkrátka feminismus. (Příhoda 5/2000)

V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není. [...] Český gender mužům říká, že mají opustit své mužství. Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani. Neznám muže, který by chtěl mít nenaplněný život, a otrocké upozorňování na to, že tradice nejsou dobré, je jen dětinským odmítnutím toho, co má váhu, smysl, osobní zprávu. Jsme schopni se změnit, adaptovat, to není nic nového, děláme to každý den. Jen ty smysluplné, hlubší myšlenky chybějí. Světový gender nám říká, že nemáme opouštět svoje mužství, ale rozvíjet je ve prospěch všech. (Šneberger 2/2008)

V podobném duchu jako Šneberger interpretuje pojem genderu i diskutující lubob v diskusi na stránkách Českého svazu mužů pod článkem *To je jako přizvat Národní odpor do Rady vlády pro lidská práva*⁵⁶:

[...] receno jinými slovy, ukolem rady vlády nejsou rovne prílezitosti VSECH lidí (pohlaví, rasy, etnicity, ...) ale prosazování JEJICH vlastního konceptu genderu. tento koncept nesnese kritiku, je tedy a priori bezchybný, nesmí mít opozici, alternativní pohled. samotná rada vlády se tak stává profesionálním ideologem, určuje, jaký koncept genderu je ten správný & tím také určuje, kdo se může či nesmí na jeho prosazování podílet. taková rada - ač je zřizována vládou - se vymyká její kontrole, stává se autonomní lobbyistickou skupinou - placenou státem. upírání opozicního postoje/pohledu/názoru se z takové rady vlády stává totalitní spolek, kde pluralita názoru nemá místo. (diskutující lubob 11/2007)

Lubob i Šneberger se dožadují práva na vlastní definici konceptu gender v tomto smyslu: gender se nás osobně dotýká, specificky jej prožíváme a tato naše zkušenost má právo na reprezentaci. Definici konceptu gender interpretují jako nárok biologického pohlaví, v jejich případě mužského, na politickou reprezentaci. Dle této logiky by obě pohlaví (ženské a mužské) měla být v různých orgánech diskutujících a řešících genderovou diskriminaci paritně zastoupena. Problematičnost jejich požadavků lze ilustrovat na tématu zastoupení žen v politice. Antifeministé svorně odmítají pozitivní opatření – např. kvóty – mající za cíl posílit zastoupení žen v politických funkcích, ačkoliv politika je správou všech věcí veřejných, které se dotýkají každého občana a občanky. V rozporu s tím požadují kvóty pro muže v institucích zabývajících se diskriminací na základě pohlaví, která se

navíc týká především žen. „Legitimitu“ svých požadavků opírají za prvé právě o legitimitu vlastní definice konceptu gender. Takové právo by však bylo absurdní, je to podobné jako kdyby autoři chtěli mít právo na vlastní definici věku - sociologické proměnné podobného typu jako gender. Definice genderu je daná, vychází z konstruktivistického paradigmatu a umožňuje nám interpretovat dřívější biologické výklady člověka - nejen co se týče jeho jednání a chování, ale také těla - sociálně, nikoliv obráceně. Za druhé, „legitimitu“ svých požadavků autoři opírají o vlastní konstrukt systémové „krize“ mužů. Není důvod, aby se způsob výběru členů/nek do Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů lišil od způsobu výběr do jiných poradních orgánů vlády. Tak například člen Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky jistě musí být odborníkem na drogovou problematiku. Antifeministé lubob a Šneberger⁵⁷ prezentují svými texty exemplární nekompetentnost v genderové problematice. Vytváření dichotomie „náš gender“ a „jejich gender“ lubobovi umožňuje vytvářet konstrukty dvou proti sobě stojících táborů my versus oni. Podobné tábory vytváří i Šneberger, jen je jinak pojmenovává: my = „světový gender“ a oni = „český gender“. Tábor my oba autoři koncipují jako tábor demokratický a tábor oni dostává naopak totalitní charakteristiku.

Leila Rupp (2001) připomíná argument Lisy Duggan, který není žádnou novou konceptualizací genderu, ale velmi ilustrativně zpřístupňuje složitý koncept genderu. Kontraproduktivitu argumentování přirozeností pociťují např. gayové a lesby. Pokud svou obhajobu u soudu např. ve věci práv stejnopohlavních svazků opřou o biologickou přirozenost homosexuality, tedy že člověk nemůže za to, co je přírodou dané, mají větší šanci na úspěch. Zároveň však pomáhají udržovat význam diskurzů přirozenosti, esencialismu a biologického determinismu. Duggan navrhuje postavit jejich obhajobu na modelu náboženské tolerance namísto na modelu občanských práv rasy a pohlaví. Neboť, proč bychom se nemohli dívat podobně na náboženské přesvědčení a sexuální touhu, když obě nevychází z biolog. podstaty a změnit je není vůbec jednoduché. Dle mého názoru je možné uvedené přirovnání vztáhnout nejen na sexuální touhu, ale na genderovou identitu jako takovou. Genderová identita má blíže k náboženskému přesvědčení než k biologické danosti.

6.1.2. Feminismus

Autoři nejčastěji feminismus hodnotí jako svobodu ohrožující ideologii. Miloš Čermák dokonce jako poslední nevyhaslou ideologii:

Zatímco ostatní ideologie už nikoho nevzrušují a nerozdělují lidi na své příznivce a odpůrce (tedy je lze bez emocí zkoumat), feminismus dokáže v očích svých přívrženců zapálit jiskru, jakou bylo asi v cynické české kotlině možno naposledy vidět u „generace pomýlených“ v padesátých letech. Nebýt diktátu politické korektnosti a z něho vyplývající hrozby „vyločení ze slušné společnosti“ byl by to dobrý materiál pro psychologickou studii o vzniku a podobách fanatismu. Tím spíš, když teď „petice manželů“ prokázala, že je to asi nakažlivé. (Čermák 5/2003)

Dle Josefa Škvoreckého je feminismus nenávistná protimužská ideologie typu ideologie Leninské, která může vážně ohrozit naši svobodu, a už se tak děje. (Škvorecký 1/1992)
Diskutující jjj na stránkách Českého svazu mužů vysvětluje princip feministické ideologie:

Feminismus funguje jako všechny totalitní ideologie! Identifikuje naprosto uměle nějakou skupinu lidí, kteří jsou ztělesněné zlo a kteří MŮŽOU ZA VŠECHNO CO SE KDY KDE POSERE. A ta skupina je jasná: MUŽI! Ten trik spočívá v tom, že i když žádní normální muži už nebudou, budou jen odchovanci GenderStudies, tzv. "LOMáci", stejně za všechno, včetně neúrody, budou moct muži! (Tak jako za komoušů mohli kapitalisté za to, že nebyly před Vánoci mandarinky, přestože se ve státě definitivně kapitalista nevyskytoval ani jeden!). (diskutující jjj 9/2007)

Diskutující jjj demonstruje obavy vyvolané panickou mužskou interpretací druhé feministické vlny. Obavy projektuje na feministické hnutí jako celek, včetně třetí vlny, jejíž součástí jsou genderová studia. Ignoruje tak hlavní rozměr třetí vlny, kritiku homogenizace kategorií muž a žena. Jak si tedy vysvětlit antifeministickou kritiku zaměřenou jak na druhou tak i třetí vlnu? Budeme-li hledat společné východisko všech feministických vln, je jím kritika apriorního vyššího hodnocení mužů oproti ženám. Antifeministická kritika vedená proti druhé a třetí feministické vlně zároveň musí stavět na nároku vyššího apriorního hodnocení muže. Jde o kritiku postupné ztráty apriorní mužské hegemonie. Zdá se, že mužům vadí i samotné rozpojování mužství a hegemonie, které je originálně pojaté i ve východisku třetí vlny. Jde-li antifeministům o udržení hegemonického postavení mužů, ohrožuje je boj mající jim hegemonii „vyrvat“, jak interpretují druhou vlnu, stejně jako vstřícně laděná dekonstrukce maskulinity shledávající, že provázání mužství a hegemonie není zdaleka tak těsné, jak se doposud zdálo.

Feminismus jako úpadek, porucha a hrozba

Feminismus autoři prezentují jako symptom (příčinu i důsledek) všeobecného společenského a kulturního úpadku. Hausmann: „Feminismus je součástí všeobecného prosazování nevkusu. Pust'te si rádio. Neuslyšíte tam Dvořáka nebo něco pořádného, ale samé sračky.“ (Hausmann 1/2006) Co myslí Hausmann nevkusem je možné pochopit z odpovědi antifeministy Romana Jocha na otázku: Co považujete za hlavní znaky konzervatismu? Svou odpověď Joch uzavírá: „A samozřejmě obhajobu morálních a kulturních předpokladů svobodné společnosti, především instituce tradiční rodiny, elementární slušnosti, soukromí a dekora.“ (Joch 2007) Feministický postmoderní nevkus autoři koncipují jako opak konzervativního dekora. Součástí feminismem podporovaného společenského úpadku je v textech antifeministů i zhoršování mezilidských vztahů ústící ve vzestup sociálně patologického chování⁵⁸. Daniel Deyl píše o situaci v newyorského Bronxu:

Najde tam třináctiletá děvčata, která nikdy nepoznají jiný příjem než pouliční prostituci na holé zemi v průjezdech páchnoucích odpadky a lidskou močí. Potká jejich stejně staré bratry, z jejichž skelných pohledů už crack vykouřil veškerý život. Z rozbitých oken baráků, jejichž obyvatele vyhnal strach z válek drogových gangů, k němu v kteroukoli denní dobu dolehnou výstřely. Chlapci si dnes zjednávají pořádek pistolemi, protože když jako tříletí dělali nesmyslnou rotyku, neměli po ruce otce, který by pořádek zjednal metodami jemnějšími. Otec však po ruce být nemohl, protože byl v té době buď mrtev, ve vězení, v Mexiku, v heroinovém obluzení, matce zcela lhostejný nebo rovnou neznámý; dost možná všechno dohromady. Nejhmatalejší příčinou tohoto stavu je dlouhodobý úspěch feministického kopání hrobů, které se zde příkladně pojí s kopáním hrobů skutečných. [...] Vztah mezi úspěchem feministického hnutí a posílením ekonomického postavení žen na straně jedné a tragickým zhoršováním vzájemných vztahů mezi lidmi na straně druhé podrobně popsal v 90. letech respektovaný americký politolog Francis Fukuyama (The End of Order, 1997 a The Great Disruption, 1999); ve Spojených státech, takzvanou ženskou otázkou jinak posedlých, dosud nenašel důstojného oponenta. (Deyl 4/2002)

Antifeministická interpretace vztahu sociálních vztahů a feminismu obsahuje rozpor. Na jedné straně antifeministé jako citovaný Deyl kritizují feministický nezáměr o sociální vztahy, který vede až k sociální patologii. Na straně druhé kritizují přílišné feministické zdůrazňování významu sociálních vztahů. Jako Martin Jára: „Feministé jsou sociální konstruktivisté, člověka považují za společenský výtvar. Já myslím, že lidský osud má tři osy: biologickou – zrození, stárnutí, smrt. Sociální, tedy i genderovou, kterou feministé nadměrně zdůrazňují, a nakonec neopakovatelný individuální příběh.“ (Jára 3/2008)

Petr Příhoda všeobecný úpadek společnosti spojuje s odchodem otce z rodiny a jeho redukcí na živitele. Děti tak dle autora ztratily identifikační vzor, strážce a ručitele své identity a předobraz čehosi z Božího bytí. Úpadek dokonává dle autora matka, která opouští rodinu dnes: „Dnes dezertuje i matka: ani ona už nevidí smysl svého mateřství, vnímá je jako uvázanost k plotně, jako překážku, „seberealizace“, v níž si (prý) tak úspěšně vede muž. Kouzlo sexu trvá nadále (biologie!), ale současná masová kultura je nekultivuje, o rodičovskou roli se nezajímá, přitahuje ji vztah milenecký, též obscenita a perverze (obojí nelze vymístit, ale je možno i radno vykázat je z proscénia do stinného pozadí).“ (Příhoda 5/2000)

Příhoda⁵⁹ ve svém článku *Feminismem jsem zaskočen* promlouvá jako obhájce *Tradičního patriarchy*, v jeho promluvě není přítomna trivialita a vulgarita šovinistických tezí, také si androcentristicky nestěžuje na diskriminaci mužů. Je věřící křesťan a jeho promluva má blízko k spirituálnímu maskulinismu. Autor svůj text nekoncepoval s cílem denunciovat feminismus, mluví o své obavě. Feminismus neodmítá úplně: „Pokládám proto výzvu feminismu u nás za předčasnou [srovnej (Havelková 1998:7)⁶⁰] (se mnou též mnohé realisticky uvažující ženy). [...] Časem se ukáže, zda je feministické hnutí pokusem o obranu proti destrukci, anebo zda je jedním z jejích projevů, jakkoli se vydává za iniciativu „emancipační“.“ Zároveň feminismus v několika rovinách odsuzuje a vnímá jako velké nebezpečí pro společnost. Myslím, že jeho promluva je výstižnou ukázkou nelegitimity a omezenosti maskulinistického diskurzu v kontextu patriarchální společnosti, byť by snaha promlouvat tímto diskurzem byla myšlena sebe více upřímně a jakoby v zájmu pozitivních vztahů mezi ženami a muži. Proto o ní pojednám podrobněji.

Dle autora není feminismus ženským emancipačním hnutím, které vzniklo na základě rozpoznané společenské diskriminace. Autor v duchu genderového stereotypu *pasivní ženy* i feminismus prezentuje jako ženskou reakci na prvotní mužskou akci. Feminismus autor interpretuje jako důsledek odchodu tradičního otce z rodiny. Pokud se tradiční otec do rodiny vrátí, dle autora feminismus ztrácí legitimitu. Tradiční rodinu autor velebí jako konečný a jediný možný dobrý způsob uspořádání rodinných vztahů. Hovoří o ni idylicky, jako by všichni její příslušníci byli vzornými rodiči a žili v monogamních šťastných partnerstvích. Nesdělují však, co pojmem tradiční rodina rozumí, během doby dvou posledních stoletích se rodina velmi proměňovala, za tradiční je označována jak velká-předmoderní rodina, tak pozdější zužující se moderní rodina. Autor nahlíží feministická témata mužským, otcovským pohledem a nenabízí pohled z ženské pozice. Např. z pozice

ženy-matky, která touží pokračovat ve své profesní dráze, což se, nemá-li k tomu vhodné prostředí (např. flexibilní pracovní úvazky), může negativně odrazit na jejím rodičovství. A nemůže tedy ani vidět, že v některých případech je i pro dítě, kterým v konečném důsledku vždy argumentuje, lepší pokud se matka může realizovat ve své profesi, a být spokojená. Hovoří-li o otci jako o ručiteli identity pro děti, nebere v potaz, že jím preferovaný maskulinistický diskurz tradičních genderových rolí nepřipouští mužský vzor pro děvče. Maskulinistické otcovství je redukováno na vztah otec – syn, přičemž dosažení dospělosti znamená dorostení do patriarchálního řádu, po vzoru prince z příběhu o Železném Janovi, viz. Bly (1999) Stejně jako na otcovství se Příhoda dívá i na feminismus. Artikuluje obavu z krize mužství. Diskurz systémové „krize“ mužství se spolehlivě objevuje vždy, když téma ženské emancipace získá větší váhu, k čemuž v Česku pozvolna dochází zhruba od roku 2000. Feministky nechtějí otcovství zrušit, pouze chtějí o otcovské roli vést diskusi. V rovnoprávné společnosti, by neměl být problém, aby se i ženy vyjadřovali k mužství a obráceně. Oslabení role otce je mnohem více důsledkem modernizace a industrializace, o které autor mluví, než důsledkem feministické kritiky. Autor se ale soustředí výlučně na domácí sféru a pak to vypadá, jako by za všechno mohly ženy. Pojem přirozenost se v autorově pojetí kryje s pojmem Bůh. Přirozené je to, co je odvozené od Boží vůle.

Feminismu v českém kontextu

Dle Havelkové o existenci specifického českého kontextu feminismu svědčí, že širší veřejnost jej obvykle odmítá s argumentem: *my to máme jinak* (Havelková 2007). Neboli, náš kontext je jiný než váš, *tedy existuje*. Za specifické rámce, které neznají v kulturně dominantních „západních“ zemích považuje autorka zejména: *národní obrození* a *komunistické totalitní období*. Havelková se domnívá, že v rámci diskurzu národního obrození by bylo možné vysvětlit specifickou „umírněnost“ českých feministek. Cituje Gravera (1986), podle kterého české ženy před rokem 1918 i po něm podřizovaly feministické cíle cílům národním. Tlak národního zájmu formoval relativní českou solidaritu pohlaví, která zneviditelňovala český feminismus a feministické apely přicházející ze zahraničí dovozovala interpretovat jako *import něčeho, co my zde nemáme*. Vzhledem k rámci komunistické totality autorka konceptualizuje postkoloniální reakci⁶¹ jako příčinu zkonzervatnění genderových vztahů po roce 1989. Postkoloniální reakce též podporuje teorii vnímání feminismu jako importu. Prostřednictvím konzervativního tlaku na genderové identity jsme se po zkušenosti s importem státního feminismu ze Sovětského svazu snažili uzavírat před dalším importem, tentokrát ze západu, z Evropské unie.

Antifeministé často ve svých textech totalitu zmiňují, proto bude dobré připravit si dílčí koncepty strukturální povahy, které Havelková navrhuje použít při interpretaci vlivu komunistické totality na genderové vztahy. Rozděluje je do dvou skupin:

1. Efekt totalitárního panství
2. Reakce na totalitární panství.

Do první skupiny patří koncept *státního feminismu*, tedy jakási povinná emancipace prováděná řízenými sociálními zásahy shora. Dále důkladnost plošných institucionálních řešení, typu jesle, kvóty pro politické zastoupení žen. S důkladností a plošností souvisí dle Havelkové (2007) homogenizační efekt na ženskou identitu a homogenizační efekt na mužskou identitu. Poslední autorčin koncept, na který bych rád upozornil, je odumření veřejné diskuse genderových identit. V totalitním prostředí nebylo možné diskutovat o zaváděných genderových opatřeních ani navrhopvat alternativy a s nemožností diskutovat vyschla i potřeba diskutovat.

Do druhé skupiny autorka řadí konceptualizace postřehů, že v prostředí zdiskreditované veřejné sféry, byla rodina jedním z mála smysluplných životních projektů. Slepota vůči genderové diskriminaci v disentu, vysvětlovaná horším, mužům a ženám *společným, nepřitelem* – totalitou. A související interpretace „politického“ dění jako „nadpolitického“ zápasu mezi totalitou a demokracií, resp. socialismem a kapitalismem. Dle Havelkové je ale standardní politická agenda především sociální (včetně genderové), k čemuž jsme se vrátili až kolem roku 1996.

Homogenizace a odmítání otevřené diskuse

Hanou Havelkovou popsany efekt totalitárního panství je zřetelně odrazen v textech antifeministů. Pro soubor analyzovaných textů je charakteristická homogenizace. Autoři homogenizují ženy jako jedolitou skupinu a stejně tak i muže. Homogenizují taktěž feminismus, ačkoliv i některé feministické autorky sami hovoří o obrovské rozmanitosti a plularitě feministických směrů jako problému z hlediska akceschopnosti feminismu, např. Tomášková feminismus charakterizuje jako: „[...] společenské hnutí, které nemá jednotnou filozofii či jasně vyhraněné cíle a prostředky [...]“ (in Mildorfová 2007:4). Homogenizace feminismu provázená důrazem na interpretaci feminismu jako totalitní

ideologie umožňuje antifeministům apriori odmítat otevřenou diskusi o feministických tématech jako nesmyslnou či dokonce nebezpečnou.

Další způsob znemožňování otevřené diskuse o feministických tématech prezentuje ve svém textu Ivan Straka. Autor shlédl dokument Olgy Somerové *O čem sní muži*, ve kterém se různí profeministicky ladění muži vyjadřovali ke vztahům žen a mužů ve společnosti a k feminismu. Autor o těchto mužích říká: „[...] cancali takové kraviny, že bylo zřejmé, jak s ženským prvkem mají problém. A pokračuje doporučením, které pokládám za snahu znemožnit diskusi: „Mlčeti zlato, napadalo mě. Stejně jako opravdu věřící o své víře mlčí, protože jde o věc osobní, tak každý, kdo uznává/vyznává/praktikuje nějaké životní hodnoty, o nich mlčí, nanejvýš tu a tam, když je na to vhodná doba, něco špitne. Jen propagandisticky uvažující a nad jiné se považující mají potřebu se o tom bavit kdykoli a kdekoli.“ (Straka 22/2007)

Feminismus je implicitním i explicitním apelem ke kritické reflexi patriarchálního kontextu a mužství. Upozorňuje na vyšší a hodnotnější apriorní pozici muže ve společnosti. V této souvislosti je obhajoba systémové krize mužů zároveň zpochybňováním legitimacy feminismu. Vzhledem ke společenskému kontextu relevantní feminismus dostává irelevantního protivníka a svou pozornost musí zaměřovat na vyhraňování se proti argumentaci s něčím, co je nesmyslné. Nezbyvá mu než se s nesmyslností zaplést a pak někdo třetí jednoduše prohlásí: *jsou to nesmysly, jak ten feminismus tak ta mužská krize, muži a ženy by neměli mezi sebou bojovat, ale spolupracovat, nejde o pohlaví, ale o kvality a schopnosti člověka a také o naše děti*. Odsouzení systémové mužské „krize“ nic neznamená, je to jen iluze. Odsouzení feminismu je odsouzením dvě stě let práce na demokratizaci společnosti. Historička Darina Martikánová žijící ve Španělsku má dostatečný odstup a možnost srovnání, aby vnímala a reflektovala specifickou českého kontextu. Antifeministy, kteří se rádi prezentují jako za svou odvážnou kritiku ostrakizovaná minorita Martikánová dokáže nasvítit jako pohodlné hlasatelé pohodlných většinových názorů:

Feministky a feministé se shodnou na mnoha věcech, zatímco v jiných bodech se různé proudy liší. Nemyslím, že je náhodou, proč se věnuje větší pozornost menšinovým, extrémním názorům, než právě těm společným bodům... možná proto, že ony společně body vlastně znějí docela rozumné a mohly by někoho přesvědčit... (?) Nebo si snad všichni myslí, že je „u nás“ v tomto ohledu vše v pořádku a není třeba těmto tématům věnovat pozornost? Vypichovat extrémní má bezesporu smysl u některé všeobecně uznávané teorie, ale obligátní a monotónní vypichování extrémů feminismu je „u nás“ ten nejkonvenčnější střední proud, žádná odvážná manifestace kritického ducha ... (Martikánová 2006)

Bohuslav Blažek v souvislosti se specifickým českým kontextem feminizmu také mluví o národním charakteru, totalitním režimu a posttotalitním syndromu. S národním charakterem spojuje izolacionismus a nacionalismus, které nás „chrání“ před kritickou sebereflexí spojenou s globálními tématy a výzvami typu feminizmu. Důležitá je Blažkova analýza našeho „vyrovnávání“ se s minulostí, která mi o něco dále umožní interpretovat význam konceptů Havelkové pro současnost:

Po pádu berlínské zdi došlo u nás k vývoji, který zatím nebyl ani pojmenován. Společnost zbavená totalitního útlaku na základě jakéhosi samozřejmého konsensu, a přitom bez kritického zhodnocení, doznání spoluúčasti na zlu a vědomého vytyčení nových cílů a strategií pro jejich dosahování, prostě odhodila „břemena“, totiž to, s čím byla zrovna přistižena a o čem měla dojem, že by ji mohlo kompromitovat. Tak se bohužel stalo, že jsme s tím, co jsem takto od sebe pouze odsunuli, zůstali vnitřně spjati. Zbavivše se šmahem jejich viditelných znaků a příznaků, podstatně jsme si snížili možnost odhalovat neviditelné strukturní rysy totality v nás. (Blažek 1999).

Blažek vysvětluje jak se stalo, že totalitní diskurzivní a sociální praktiky spojené s genderem jsou relevantní i dnes. Havelková specifikuje přímo i důsledky genderových souvislostí života v totalitě pro dnešní posttotalitní dobu. Z autorčiniých postřehů vybírám ty relevantní pro výzkum mužské antifeministické kritiky feministů (Havelková 2007:120):

- Zděděná legitimita konzervativní rétoriky. Konzervatismus je vnímán jako opozice socialismu, kdežto genderová politika naopak.
- Pokřivená veřejná debata, včetně odborné, genderových témat, hlasitější je psychologie než sociologie.
- Opožděná reflexe vlastního života a vlastních cílů.

Z výše řečeného vyplývá, že minimálně do roku 1996 žádné vyrovnávání s totalitou neprobíhalo, mnohé totalitní módy myšlení jsme přejali v jejich původní, či přesně opačné podobě⁶². Zbavení se útlaku žen i mužů totalitním společným nepřítelem mělo logicky otevřít dveře feminizmu a otevřené diskusi feministických témat, namísto toho přišel uzavřený konzervatismus, který veškeré genderové otázky odmítá poukazem na přirozenost. Koncepty vlivu totality na genderové vztahy byly přeinterpretovány v duchu

konzervatismu, tj. pokud mu vyhovovaly, byly převzaty, pokud s ním byly v rozporu, byly převzaty jejich subverze. Interpretační „přepřahání“ na konzervatismus bylo interpretováno jako vyrovnávání se s minulostí, avšak příslušnost konceptů k efektům samotné totality nebo naopak opoziční reakci na ni, byla zcela mimo pozornost lidí řídících polistopadovou transformaci. O vyrovnávání ve skutečnosti vůbec nešlo.

S využitím konceptů Havelkové, které souhrnně nazývá jako *Reakci na totalitární panství* a Blažkovým přesvědčivým poukázáním na naše nevyrovnání se s minulostí a jeho důsledky, je možné vyslovit hypotézu o stále přetrvávajících reakcích na totalitární panství, jako kdyby v nás nějak tento přístup ke světu zastydl. Domácí sféra si vzhledem k veřejné stále udržuje neúměrně vyšší status. Rodinu antifeministé artikuluje jednostranně nekriticky jako jakési přirozeně idilické prostředí, které feminismus ohrožuje, viz. výše analyzované texty Petra Příhody (5/2000) a Daniela Deyla (4/2002). Diskreditaci veřejné sféry dokumentuje hodnocení aktivit občanských sdružení, viz. Miroslav Salač viceprezidenta Českého svazu mužů (10/2007):

Musím připomenout, že svaz nikdy nežádal a nepřijal žádné veřejné peníze ani granty. Ani od státu ani z Evropské unie či fondů. Ani do budoucna o veřejných penězích neuvažujeme! Vždy jsme byli zastánci toho, že peníze daňových poplatníků se nechají využít mnohem účelněji, než aby se ztratily v nekontrolovatelných neziskových organizacích, které nejsou schopny zajistit často objektivní výzkumy a výsledky, natož jejich společenskou přínosnost. My chceme především na problémy upozornit. Koncepční řešení by měly zajistit profesionální instituce a firmy vedené odborníky, nikoliv sdružení dobrovolníků či dobrovolnic.

A podobné je to s přetrvávající potřebou bojovat nadpolitický životní zápas proti společnému nepříteli, který reaktivovali konzervativní politici ve vztahu k Evropské unii.

6.1.3. Maskulinita

Tradiční patriarcha

Promluvy Richarda Tesaříka a Martina Komárka není možné interpretovat jako úplně jako maskulinistické, ani je nelze považovat za promluvy ochránců mužských práv. Autoři se vymezují proti systémové krizi mužů a distancují se od mužů, kteří mluví o vlastní diskriminaci. Oba tyto postoje považují za nemůžné. Autoři promlouvají jako Tradiční patriarcha a byť jsou antifeministé poukazují na infantilitu nejhlasitějších antifeministů. Muž, je-li diskriminován, si nemůže stěžovat podobně jako ženy: „Na druhou stranu muži nedělají moderní gymnastiku a při té představě jsem si poprskal klávesnici. Určitě si ale kvůli tomu nebudu stěžovat genderistům na nespravedlnost.” (Tesařík 10/2008). Tesařík na adresu nejtvrdsích antifeministů stavících na diskriminaci bílého heterosexuálního muže a mužství vlastně říká, že jsou “baby”. A podobně se vyjadřuje v článku *Bojujme za nerovnost žen a mužů* Martin Komárek: „Ministryně Džamila Stehlíková neoslyšela tuří ryk uražených mužů a přijala je pod křídla svého boje za rovné příležitosti. To ukazuje dvě věci: zaprvé - paní Stehlíková je chytrá a schopná politička, ženy do politiky zkrátka patří. Zadruhé, to je smutnější, muži, kteří se cpou do boje za rovné příležitosti, jsou nerozumné baby“ (Komárek 1/2007). Tradiční patriarcha odmítá feministické promluvy o diskriminaci žen, ale odmítá i androcentrické a maskulinistické promluvy o diskriminaci mužů.

Málo otevíraná homofobie

Překvapilo mne, jak málo autoři explicitně čerpali z diskurzu homofonie. Ačkoliv Kimmel považuje homofobii za určující diskurz maskulinity, když ji koncipuje především jako strach mužů z mužů (Kimmel 1999). Jako strach muže, že si jej podmaní jiný muž, kterému se podaří přesvědčit ostatní muže o zženštilosti podmaněného, pouze dva z 74 analyzovaných textů jsou explicitně homofobní:

Mirek je feminista. A to velmi hysterický a teplý feminista. Vyzáblý kripl s mastnou hlavou, na feministických stránkách pseudomysticky označován jako “teoretik chaosu” údajně gestikuluje rychlostí zfetovaného kolibříka a hovoří zastřeným tenorem. [...]Co Mirka tvrdí? Alfa a omega je tvrzení, že pohlaví je SOCIÁLNÍ KONSTRUKCE a že vůbec neexistuje. Jde prý jen o výplod nadřazenosti “mocných mužů”. Já teda nevím, ale poznám když se mi houpe penis mezi nohama, vždycky to tak nějak pleskne o stehno. Kdybych měl po ruce kalašnikov, dal bych Mirce dvouvteřinový náskok v gayhuntu. (server kdojegay.com 5/2008)

Z poznatkov získaných Uniou muzov Slovenska - Hnutím pre rodiny, Klubom zien a matiek, Poradne pre otcov a rodinných príslušníkov a iných medzinárodných mužských rodinných organizácií som dospel k záveru, že z chlapcov formovaných v prostredí feminacistickej nenávisti voči mužským vlastnostiam sa v dospelosti stávajú homosexuáli alebo inak sociálne a dusevne poskodení jedinci. Nedokážu chápať pre civilizáciu kľucové prírodné a duchovné zákony. S narastajúcimi pravami feminacistiek obidvoch pohlaví narastá aj počet detí postihnutých degenerovaným myslením. Tato nová trieda degenrovaných ľudí študuje iba tie odbory, ktoré potrebujú na ovládnutie a rozkradnutie spoločnosti vybudovanej evolučne formovanými ľuďmi. (Balvín 6/2007)

Implicitne autoři z homofonního diskurzu čerpají. Prostřednictvím v textech nalezeného diskurzu, který nazývám *Nezralý muž*, autoři konstruují feministu také jako *Ani muže ani ženu*. Hovoří o něm jako o mužo-ženě, homonukulu, kastrovaném muži, změkčilé a ustrašené babě či vagíně bez dělohy a penisu.

Specifikum českého mýtopoetického diskurzu

O maskulinitě odvozené od homofonie Kimmel (1999) hovoří jako o maskulinitě nahlížené z mužské strany. Maskulinitu nahlíženou z ženské strany koncipuje v souladu s feministickou kritikou jako touhu po moci. Znovu připomínám, že si uvědomuji omezení vzorku textů dané kritérii jejich výběru. Na druhou stranu analyzované texty z produkce maskulinistického LOMu jsou primárně výpověďmi o maskulinitě jako takové a kritika feministy – feminismu je v nich okrajovým tématem. Přesto pohledem Kimmelova dělení maskulinitu konstruují výrazně prostřednictvím obhajoby mužské touhy po moci a o homofobii explicitně nehovoří vůbec, ta vyplouvá na povrch jen implicitně a nevýrazně: Dle Martina Járy, být mužem znamená, nepodřít se: „Mužů, kteří oceňují, když je žena soběstačná a má svou sebeúctu, přibývá, ale nechtějí lézt do pastí jejích očekávání. Nechtějí být těmi ideálními - tomu rozumím, žít v takovém vztahu není snadné. Proto jsem také ve střehu vůči konceptům „nového muže“ či „nového otce“. Na nich totiž může vyklíčit nová neuróza.“ (Jára 14/2008)

Mýtopoetický diskurz tak, jak jej formuloval Robert Bly v *Železném Janovi* mnohem více zdůrazňuje problém zženštilosti a změkčilosti mužů. Vztahem maskulinity a moci se zabývá méně a jenom v uzavřeném mužské světě, feministické myšlení Blye ignoruje. České prostředí je specificky výrazně antifeministické a je možné, že specificky formovalo české uchopení mytopoetického diskurzu. Muži z LOMu jednoduše nemohli feminismus tolik ignorovat. Díky tomu má i konstrukt krize mužů z dílny LOMu jinou podobu než ten Blyův. Ve srovnání s Blyem je postaven více na kritice ženského tlaku a ženského

zasahování do výsostně mužských záležitostí než na separátní analýze „mužské duše“ jako takové. Muž je pohledem LOMu v krizi spíše proto, že přichází o svou moc, než že by se stával změkčilým, resp. LOM změkčilost interpretuje jako ztrátu moci.

Společnost odvozená od jedince

Podobný přístup k mužství s přístupem mytopoetickým mají spirituálně zaměřeni muži. Freud a Jung částečně mužství a ženství „odsomatizovali“ a interpretovali je jako duševní princip. Paradoxně však způsobem, který ještě více patriarchální principy ztvrzuje. Jung konstruuje ženský archetyp Anima a mužský archetyp Animus a vybízí k integraci opačného archetypu jako cestě k celistvé osobnosti. Jung touto koncepcí dokáže oslovit i muže, kterým tradiční genderové role připadají příliš těsné. Jenže problém je, že v patriarchálním smyslu nejsou Anima a Animus spravedlivějšími modifikacemi tradičních rolí, ale spíše jejich genderově stereotypním stvrzením. Viz. Štampach:

Má-li člověk, než u cíle spirituální cesty spočine v božské plnosti, být nejprve plně sám sebou, neznamená to, že tímto statečným a vděčným přijetím vlastního mužství či ženství jeho pout' skončila. Další aspekty osobnostního zrání vystihl Carl Gustav Jung. Po vystoupení a integraci vytlačených, společensky nežádoucích vlastností a tendencí, jimž hlubinná psychologie říká Stín, vystupuje jako nový podnět právě opačný sexuální pól: u mužů ženský a u žen mužský, Anima nebo Animus. I zde stojí před člověkem úkol integrovat protějšek. Neměli bychom se tedy ze strachu nebo pohodlnosti vyhnout konfrontaci s ním a neměli bychom se jím na druhé straně nechat zaplavit. Musím tuto, řekněme teoretickou, koncepci potvrdit z osobní zkušenosti. Anima byla a možná ještě je pro mne výzvou. Mohu si své mužské zájmy a vlastnosti ponechat, ale je třeba je zbavit všeho strojeného a konvenčního. Není třeba je předstírat proto, že to sociální tlak vyžaduje. Vím, jak potřebuji doplnit svou racionalitu, ironii, skepsi, střízlivost a své intelektuálství důvěrou, instinktem, intuicí, vřelostí, představivostí a pečlivostí. Vím, že tyto hodnoty mohou organicky vstoupit do mého života díky reálné přítomnosti ženského světa v mém bezprostředním okruhu. Ba uvědomuji si, že se jinak sotva dostanu k jungovskému „tomu vlastnímu“ nebo prostě k duchovnímu cíli. (Štampach 1/1999)

Animus je spojován s tradičně mužskými vlastnostmi (racionalita, intuice), Anima zase s tradičně ženskými (instinkt, intuice). Dělení Anima – Animus nepřináší žádný netradiční přesun. Žena má tedy pořád ty stejné vlastnosti, které ji ve veřejné sféře apriori diskvalifikují, byť jsou velmi oceňované. V této souvislosti a v souvislosti s archetypy stojí za zmínku, že ženy byly už dávno před Jungem zbavovány možnosti něco reálně ve společnosti ovlivnit dvěma protikladnými způsoby. Prohlášením za čarodějnicí nebo bohyni. Byť Jung propojuje výklad lidské psychiky s evidentně společenskými fenomény jako je náboženství, umění, mytologie, vykládá člověka opačně ku výkladu

konstruktivistickému. Nikoliv tak, že jmenované společenské fenomény artikulované v jazyce ovlivňují psychiku a identitu člověka, naopak individuální lidská psychika je představována jako zdroj společenských fenoménů. Tedy přesně obráceně než je výklad konstruktivistický, viz. Barša (2002:274)⁶³. Tento výklad Jungovi umožňuje konstrukce kolektivního nevědomí⁶⁴, které je celé součástí individuální lidské psychiky. Jungovo vysvětlení základního sociologického problému, jak jednotlivci vytváří společnost je opačné než vysvětlení poststrukturalistické. Zatímco poststrukturalismus za zdroj veškeré konstituce považuje jazyk a úplně přehlíží subjekt, Jung jako zdroj veškeré konstituovanosti představuje naopak subjekt. Zásadní část kolektivního nevědomí představují právě archetypy. Jsou-li archetypy patriarchálního rázu, není možné jiné uspořádání společnosti než patriarchální. Štampach (1999) pak necítí rozpor, mluví-li o potřebě muže integrovat do své psychiky archetyp Animy a zároveň například rytířství interpretuje jako čistě mužskou sféru a mateřství naopak jako sféru ženskou, neboť v patriarchálním diskurzu jde o bezkonfliktní vyjádření.

Mužská solidarita

V textech jsem zaznamenal i projevy či očekávání jakési mužské solidarity promítané mezi antifeministy i do vztahu antifeminista – feminista. Matěj Šuster kritizuje organizaci Evropská kontaktní skupina za semináře určené výhradně ženám. Nelíbí se mu, že se seminářů nemohou zúčastnit muži a vyslovuje solidaritu s feministy: “Jinými slovy, muž prostě nemá u organizátorek žádnou šanci, i kdyby byl nakrásně třeba tím nejradikálnějším a nejbojovnějším "feministou" pod sluncem (viz kupř. Tomáš Kamín či Mirek Vodrážka (alias Mirka Vodrážková).” (Šuster 6/2004) Viceprezident Českého svazu mužů Miroslav Salač vyjadřuje očekávání solidarity od Jana Potměšila, člena Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů: „Velmi mě bolí, že jste nám a mnoha dalším mužům tímto nešťastným způsobem zabouchl dveře k Výboru pro prevenci domácího násilí. Očekával jsem od místopředsedy Výboru spíše podanou ruku než toto kopnutí do kotníku.“ (Salač 10/2007) Zmíněné vyjádření dle mého názoru ilustrují Connellův koncept mužské spoluúčasti – solidarity.

V případě konstrukce muže antifeministé posouvají biologický determinismus až do animální polohy. Muž je samec s odpovídajícími pudy. Reflexe vlastního jednání není

příliš schopen, natož aby dokázal řídit své chování na jejím základě. Antifeministé konstruují muže, který nemá sám sebe pod vědomou kontrolou. Pokud bych já měl říci, co bych si představoval pod mužskou krizí, tak je to právě tato nesvéprávnost. Zároveň antifeministé odmítají změnit se v souladu s jakoukoliv kritickou reflexí přicházející od žen, neboť všichni maskulinisticky předpokládají, že mužům rozumí jen muži a mužství je udělováno mužstvím. Navíc, muž je ten, kdo se nepodřizuje.

Otcovství je s mužstvím v promluvách antifeministů úzce provázáno ve smyslu reprodukce patriarchálního genderového řádu. Příhoda (5/2000) explicitně chápe muže jako zástupce Boha v rodině. Odchod otce z rodiny komentuje: „Děti v něm ztratili identifikační vzor, strážce a ručitele jejich identity i předobraz čehosi z Božího bytí, řádu a rozumu především.“ Pokud jde o vzor pro děti, zřejmá maskulinistická tendence antifeministů se projevuje redukcí vztahu otec – dítě na vztah otec – syn. Pro roli vzoru je důležitější pohlaví, než kvality a vlastnosti člověka. Mužský vzor je důležitý pro mužství a mužství je důležité pro mužský vzor, tato *kruhová kauzalita (tautologie)* je základem maskulinismu. Že i podpora takzvaného aktivního otcovství může bez reflexe patriarchálního řádu vést k dalšímu zvyšování dominance muže vyplývá ze závěrů výzkumů Hany Maříkové (2008):

Z tohoto pohledu pak na péči o dítě může být nahlíženo jako na součást nového životního stylu určité sociální vrstvy mužů, nebo dokonce jako na výzvu k „dobytí“ nového teritoria [...] Jak úspěch, tak výhody muže/ů ale patří mezi atributy hegemonické maskulinity. Pokud tedy péče o dítě představuje pro některé muže možné pole úspěchu, pokud si i v situaci péče o dítě dokážou uchránit staré či získat nové výhody, pak v tomto kontextu „pečovatelské otcovství [...] nezeslabuje nutně hegemonickou maskulinitu, naopak ji spíše dokáže novým způsobem posílit. [...] Z dosud uvedených zjištění se dá vyvodit, že i když nastává změna v reálném chování pečujících otců a i když změna chování je bezesporu důležitá, není důležitá „sama o sobě“. Měla by proto být vyhodnocována v kontextu reflexe tohoto chování, jeho sociálního ocenění. Nejen tendence k uchování si výsad, nejen možná orientace na úspěch v nové oblasti, ale i vyšší ocenění chování ze strany druhých napomáhá konzervovat jak určitý typ mužské identity, tak i ve svém důsledku vyšší sociální status muže. Realizovanou genderovou změnu v chování muže nebo mužů-pečujících otců tak lze vyhodnotit jen jako nedostatečnou, neúplnou, která nemusí vést nutně k jiné než dosud obvyklé konstrukci a vnímání genderové identity muže a k zeslabení jeho dominance v rodině, resp. k zeslabení dominance mužů ve společnosti.

Maskulinita v komunistické totalitě

Podobně jako v případě feminismu dá se očekávat, že i pro porozumění maskulinitě dnešních českých mužů je výhodné reflektovat období komunistické totality a jeho vliv na tehdejší konstrukce maskulinity. Exkurz do totalitní maskulinity vykonal Vodochodský (2007) a shrnul jej v textu „*Superženy*“ a „*Velké děti*“: *konceptualizace postavení mužů v rámci genderového řádu státního socialismu*.

Základní otázka, kterou si Vodochodský klade zní: Nakolik byl v bývalých evropských socialistických státech genderový řád postaven na nadvládě mužů nad ženami? Nabízí dvě možné odpovědi, které pro účely této práce pojmenovávám jako *Společný nepřítel* a *Přeci jen patriarchát*. Interpretace *Společný nepřítel* zdůrazňuje zásadní vliv totality jako takové na sociální vztahy a identity, dokonce významnější než vztahy genderové. Větší vliv na postavení lidí ve společnosti je přisuzován loajalitě či neloajalitě ke komunistické straně než k pohlavní příslušnosti. S touto interpretací dle Vodochodského souhlasí české socioložky analyzující tehdejší genderový řád Šiklová (1993) s Wagnerová (1995). Alternativní interpretace totalitního genderového řádu, kterou nazývám: *Přeci jen patriarchát*, spočívá dle Vodochodského v argumentaci:

[...] že útisk žen v socialistické společnosti byl ze strany mužů, kteří dominovali ve veřejné sféře, vědomý a že jeho cílem měl de facto být nějaký druh prospěchu, ať už přímého nebo nepřímého, pro tu část společnosti, kterou lze definovat jako mužskou. [...] Lze říct, že v tomto pojetí nejsou komunističtí funkcionáři a členové strany prezentováni jako bytosti bez genderu nebo jako jiný živočišný druh, ale naopak jako nedílná součást hierarchické „sociální organizace mužství“ [...], v rámci níž stojí na horní příčce žebříčku, odkud ovládají jak ženy, tak i ostatní muže, kteří jsou vůči nim rovněž v podřízené pozici. (Vodochodský 2007:20)

Tuto interpretaci opírá Vodochodský o závěry Brandese (2007), který zkoumal hegemonickou maskulinitu v bývalé Německé demokratické republice. Brandes dle Vodochodského ukazuje jinak vztah mužství a vládnoucí komunistické strany. Brandes dává do vztahu hegemonické mužství a hegemonii komunistické strany. Dále dle Vodochodského ukazuje, že obraz mužství prezentovaný vládnoucí komunistickou stranou jako vhodný pro „socialistické občany“ je možné vzhledem k reálné moci strany chápat jako obraz hegemonického mužství.

Dle mého názoru je podstatné zaměření se *na obraz* mužství preferovaný komunistickou stranou. Brandes smluví o fyzické síle, vytrvalosti, disciplíně „proletářsko-maloburžoázního“ mužství. Pod tímto označením si představují odpovídající diskurzivní aktivitu komunistické strany. Například fotografie jakých mužů byly preferované v denním

tisku řízeném stranou. Naproti tomu zmíněné české socioložky se zaměřují přímo na *mužství konkrétních představitelů* komunistické strany. Shledávají je „bezpohlavními“ natolik „zprofanovanými“, že je nikdo za nositele a vzory mužství nemohl považovat. Implicitně pokládají efekt diskurzu preferovaného mužství v socialistickém Československu za nevýznamný a naopak zdůrazňují propojenost vztahu ke straně s identitami lidí včetně těch genderových. Domnívám se, že však i v totalitních komunistických zemích byla jejich „realita“ sociálně konstruována. Například znělka hlavní večerní zpravodajské relace Československé televize byla přehlídkou preferovaných typů mužství. Obsahem se produkce lišila od tehdejších „západních“ zemí, ale forma byla stejná, tj. sociálně-konstruktivistická. Navíc již zmíněná reálná moc strany měla monopolní charakter, což posiluje Brandesovo tvrzení, že stranou předkládané mužství bylo zároveň mužstvím hegemónickým.

Totíž že obraz mužství prezentovaný vládnoucí komunistickou stranou jako vhodný a žádoucí pro správné „socialistické občany“ by mohlo být, vzhledem k reálné moci komunistických stran v bývalých socialistických státech nad povahou patriarchy v těchto společnostech [...] považovat zároveň také za obraz hegemónického mužství platný pro každou z těchto společností. [...] Totíž to, že tento stav pro muže přece jenom znamenal určité výhody, kterých si patrně byli vědomi. Že pro ne bylo výhodnější trvat na tradičním rozdělení rolí ve veřejné a soukromé sféře a spolupracovat v politice a v řízení podniku a dalších institucí spíše s ostatními muži než se ženami. Jinými slovy to, že muži „drží spolu“, zdá se, mohlo platit i v době socialismu a netýkalo se to pouze nejvyšší úrovně řízení státu, ale prakticky všech úrovní společnosti až po tu nejnižší. [...] Presto si trůfám vyslovit domněnku, že ve vztahu „spoluúčasti“ na mužské nadvládě v socialistické společnosti žila naprostá většina tehdejších mužů, že se tedy jednalo o určitou formu „dominantního“, ve společnosti převládajícího mužství. [...] Přitom charakteristické pro toto dominantní mužství muže být právě to, že se projevovalo málo výrazně, spíše pasivně než aktivně. Například malým úsilím či nevýrazností při pomoci ženám k usnadnění „dvojího břemene“ ženské práce v zaměstnání a v domácnosti, nebo, ve veřejné sféře, zase malým důrazem na předcházení znevýhodňování žen – jejich segregaci, horšímu odměňování, neobsazování žen na vedoucí pozice nebo nedostatečnému přihlížení k jejich rodičovským povinnostem. (Vodochodský 2007:27)

Brandesův výklad produkce mužství v bývalých socialistických zemích zprostředkovaný Vodochodským, který nazývám *Přeci jen patriarchát*, zachycuje život socialistické společnosti přesněji ještě v jednom aspektu. Nepřeceňuje nadměru fenomén vymezování se vůči totalitní moci. Disidentů/tek bylo v Československu poskromnu a ostatní lidé brali socialistickou realitu jako jakousi „nezměnitelnou přirozenost“. Tedy ne jako něco, co by problematizovali a reflektovali v každodenním životě a tak si utvářeli vlastní identitu.

Vodochodský zdůrazňuje, že práce socioložek, které zkoumal, se primárně nevěnují mužství a on musel hledat různé zmínky a z nich teprve obraz mužství a vysvětlování jeho produkce rekonstruovat. Přesto je toto jakési „stranění mužům“ i v případě socioložek vycházejících z feministického myšlení důležité a podporuje interpretaci českého feminismu jako umírněného feminismu. O umírněnosti až neexistenci českého feminismu kriticky hovoří Vodrážka (1993).

Dle mého názoru, jak interpretace *Společný nepřítel*, tak interpretace *Přeci jen patriarchát* jsou opodstatněné. Při rekonstrukci veskrze ambivalentní doby lze, respektive je nutné, čerpat z obou interpretací. Z výše popsaných důvodů, především s odkazem na význam sociální konstrukce reality, souhlasím s Vodochodským, aby ani interpretace *Přeci jen patriarchát* nebyla zanedbávána. Je zřejmé, že naše specifická a jinakost má své opodstatnění ve specifické historické zkušenosti. Kontext let 1993 – 1995 byl také jiný než kontext současný. A tehdejší situaci není možné nahlížet a pak interpretovat dnešními očima. Feministický diskurz se teprve rozvíjel, prostředí mu nepřálo a to vedlo k hledání přijatelnějších strategií artikulace feminismu. Navíc bylo slovy Havelkové (2007) třeba neustále západním feministkám vysvětlovat naši specifickou zkušenost. Přesto Vodochodský svým pohledem „přes mužství“ klade zajímavou otázku, nakolik si v různých aspektech vlastní jinakost také sami konstruujeme. Specifická jinakost má blízko k esencialismu a popsané „stranění mužům“ postavené na jinakosti v tomto duchu souzní s esencialismem jako základním antifeministickým paradigmatem.

Pokud jde o ženy, muže a totalitu Vodochodský konstatuje, že z porovnání ženy vychází lépe: „Ženy bývají popisovány v souladu s tím, co bylo řečeno dříve, jako někdo, koho zkušenost života v socialismu, navzdory reálné diskriminaci a fyzickému a psychickému vyčerpání z „dvojího břemene“ posiluje, a kdo z ní nakonec v očích autorek vychází, i v porovnání se situací žen na Západě, svým způsobem jako vítěz.“ (Vodochodský 2007:20) Muži naopak jako ti, co selhali a to nejen kvůli větší participaci na zlu, ale i vzhledem k charakteristikám, které s mužstvím sami muži spojují (tradiční genderová mužská role: aktivita, síla, vzor, ...). „Selhali“ jako lidé a „selhali“ jako „muži“. Proto Vodochodský mluví o „Superženách“ a „Velkých dětech“.

Interpretace antifeministické maskulinity

Anrifeministé v souvislosti s feministy a feminismem často hovoří o nebezpečí totality, o návratu staré totality: „U nás jsme se toho zbavili děsivou válkou a pádem totality. A to, co jsme vyhodili dveřmi, nám Špidla chce nacpat oknem.“ (Vlk 12/2008)

Protože spojování feminismu a totality antifeministé nedokáží konzistentně odůvodnit a s přihlédnutím k Blažkovu (1999) argumentu o nevyrovnání se z minulostí, se zdá vhodné hledat vysvětlení ve spojitosti se specificky deformovanou maskulinitou v období totality. Podle Blažka z důvodů nezpracování působí totalitní myšlenkové a identitní rámce velmi i dnes. Feminismus svým tlakem na mužskou kritickou reflexi jítí bolavé místo. Je evidentní, že sebereflexe maskulinity, musí být pro dnešní „padesátníky“ bolestný proces, neboť obraz v zrcadle není vůbec příjemný. Muži antifeministé se pohledu do symbolického zrcadla brání několika způsoby. Z antifeministických promluv androcentristů a mužských šovinistů se zdá, jako by vůbec žádné reflexe nebyli schopni. Možným vysvětlením by mohlo být právě potlačení sebereflexe jako takové z důvodu ochrany před nepříjemnou minulostí. Dle mého názoru je možné i ostatní diskurzivní a sociální praktiky produkované antifeministy interpretovat v kontextu nevyrovnání se s minulostí v kombinaci s nepříjemným a nezpracovaným obrazem mužství v období státního socialismu. Např. ne náhodou Vodochodský mluví o socialistických mužích jako o *velkých dětech* a antifeministé projektují do feministů vlastní infantilní rysy, viz. obraz antifeministy nazvaný *Nezralý muž*. Mužství během socialismu bylo doslova zdevastováno a muži po roce 1989 „logicky“ sáhly po konzervativních jistotách. To samozřejmě velmi ovlivňovalo politiku jako takovou.

Specifičnost české maskulinity zdá se potvrzovat fakt, že zde dosud nevznikla jediná profeministická mužská organizace. Mužům nechybí překlady z oboru *Kritických mužských studií*. Knihy z tohoto oboru ve Spojených státech západní Evropě vydávají prestižní univerzitní vydavatelství po dobu téměř třiceti let, do češtiny není přeložena jediná⁶⁵. Feminismus může být způsobem, jak se skutečně s minulostí začít vyrovnávat. Je to způsob, jak minulost nově nahlédnout a je to i návod jedné z cest, jak se začít s minulostí vyrovnávat: pomocí kritické reflexe mužství.

6.1.4. Feminita

Šovinisté zbavují ženy jejich subjektivity úplně. Maskulinisté se tváří jako ti, kteří ženě přiznávají svobodu jednání a interpretace smyslu vlastního života. Ve vztahu k maskulinitě však, ženu také úplně objektivizují. Identita maskulinismů stojí na přesvědčení, že ženy nejsou schopné k maskulinitě nic podstatného říci a také by nic říkat neměly. Jejich postoj vystihuje motto LOMu z internetových stránek www.ilom.cz: „*Nezapomeňte. Mužství je udělováno mužstvím.*“ Genderová studia přesvědčivě ukazují, že gender – tj. konstrukce maskulinity, feminity a jejich vztahu – je jedním z nejzákladnějších principů organizace společnosti jako takové. Jinými slovy, jestliže ženy nemohou vystupovat jako tvořivé subjekty ve vztahu k maskulinitě, jsou tlačeny do role objektů ve všech rovinách utváření společnosti. Ačkoliv maskulinisté artikuluji své představy o ženách-feminitě nepřímou, skrze své představy o maskulinitě a výrazně vstřícnějším jazykem než šovinisté, důsledky jejich promluv jsou podobné. Liší se pouze ve formě objektivizace ženy, šovinisté ji artikuluji explicitně, maskulinisté implicitně. Maskulinisté homogenizují ženy podobně jako muže jako jednu skupinu vnitřně identických jedinců. Neříkají tak nahlas a explicitně jako šovinisté, že muži a ženy jsou dvě vzájemně protikladné skupiny, přičemž muži jsou ti hodnotnější. Svou obranou patriarchálního stavu však činí implicitně. Ochránci mužských práv, kteří se vymezují proti feministkám a často se hájí vedle mužských zájmů i zájmem normálních žen, jsou paradoxně těmi, kteří vůbec promlouvají o ženách jako o heterogenní skupině. A byť feministkám nepřiznávají žádnou legitimitu, nezneviditelňují jejich existenci. Míru antifeministovy objektivizace ženy nelze zjednodušit na přímou úměru s autorovým explicitním antifeminismem. Z hlediska objektivizace se jeví účinnější prostá homogenizace žen kombinovaná se zneviditelňováním všeho, co souvisí s feminismem. Tuto taktiku preferují maskulinisté a proto, je také pokládám za antifeministy. Navíc i maskulinisté někdy kritizují přímo ženskou subjektivitu, byť v promluvách zabalených v konstrukci mužské „krize“. Jak dokládá následující citát Martina Járy, ředitele LOMu: „Ženy jsou při výběru partnera náročné, mají své představy. Jenže vyhovět ženě v představě, jakou o mně má, znamená tak trochu se jí podřídit. Nejsou ty stesky žen na téma, kde ti muži jsou, jejich skrytou dominancí?“ (Jára 15/2008)

6.2. Kritická reflexe způsobů konstruování

Protože jednotlivé analyzované texty vykazují různou míru antifeminismu, je vhodné i interpretace hlavních charakteristických rysů textů uchopovat jako škály zachycující různé míry daného rysu⁶⁶. Každá následující škála je zvolena tak, že pořadí pólů škály odpovídá pořadí pólů antifeminista (uzavřenost, totalita, ...) – feministka (otevřenost, demokracie, ...). Kontext jsem v teoretické části uvedl jako diskurz vyjadřující nastavení pro společnost charakteristických diskurzů. Zde bych jej mohl analogicky charakterizovat jako převažující nastavení na jednotlivých škálách.

6.2.1. Uzavřenost – otevřenost

Mužští šovinisté svoji uzavřenost otevřeně deklarují. Hausmann se vyjadřuje zcela v souladu s definicí hegemonické Connelovy maskulinity či Bourdieho ekonomie symbolických statků (Bourdieu 2000): „Psychologickou podstatou mužovy snahy prosadit se, zbohatnout, zvítězit je zajistit si přízeň nejrozmanitějších žen.“ S tím rozdílem, že Hausmann se vyjadřuje pozitivně ve smyslu definice maskulinity a Kimmel s Bourdiuem kriticky. Maskulinisté svoji uzavřenost skrývají či dokonce interpretují jako otevřenost. Zkoumat jejich „otevřenost“ vyžaduje rozbor jejich implicitních sdělení v našem sociálním kontextu.

Nový muž, obraz chlapeckého hrdiny, jenž si statečně nese svou vinu a transformuje ji do boje za práva žen, muže neosloví, nový otec, konstrukt přetátinkovaného tatínka také ne. Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy). (Šneberger 2/2008)

Martin Jára: V jiných skupinách se zase připravují na účast při porodu. "Jenže muž nemá plnit povinnost. Musí to vycházet z něj. Nemá to dělat kvůli ženě, ale kvůli sobě. [...]Muž by měl být u porodu. Měl by vychovávat malé děti. Měl by pracovat jako pečovatel nebo jako učitel. "Ale ne proto, že se to po něm chce, měl by si to užívat. (in Komárek 3/2008)

[...] nový otec, konstrukt přetátinkovaného tatínka také ne. Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy). (Šneberger 2/2008)

První citát je vědomým odmítnutím reflexe patriarchálního kontextu a s ním spojené mužské sebereflexe. Další dva vyjadřují uzavřenost v hegemonické představě maskulinity a uzavřenost před feministickým myšlením. Celkovou uzavřenost dotváří z definice uzavřená

maskulinistická pozice. Mužství pohledem LOMu je uzavřené v pevných vnějších hranicích, Martin Jára uzavřenost interpretuje jako otevřenost: „Třetím přístupem [ke změnám mužské identity] je připustit změnu, chtít se na ni aktivně, tvořivě adaptovat.“ Je pravda, že v rámci jimi definovaných hranic je LOM otevřen různým interpretacím mužství, ale vnější hranice jsou pevné. Mužství se hraje na hřišti s přesně danými hranicemi a ženy tyto hranice nesmí překročit. Ve vztahu k mužství jsou ženy objektivizovány.

6.2.1. Systémové – osobní

Antifeministé obecně existenci systémových – diskurzivních – tlaků odmítají. Prezентují se jako esencialisté, naturalisté a deterministé. V textech však lze nalézt příklady, kdy existenci působení diskurzů připouštějí, ba co více, argumentují jejím prostřednictvím, snaží se diskurzivní působení neutralizovat „rozparcelováním“⁶⁷ do jedinců, či naopak sami vytváří specifický diskurz. Ty aspekty genderových sociálních rolí, které konstruují mužství jako hegemonické, nezpochybňují, ale rozparcelovávají je do jednotlivých mužů, jako jim vlastní charakteristiky. Systémové je transformováno na osobní, vytrácí se možnost reflektovat systémovost, která je podstatná. Její ignorování znemožňuje v konečném důsledku porozumění vlastní mužské identitě, byť by se o to muž např. v kruhu jiných mužů snažil. Opačným směrem je vedena interpretace osobního jako systémového, opět jde o neuvědomovaný proces. Příkladem procesu je specifický diskurz systémové „krize“ mužů. Subverzivní interpretace vztahu systémového a osobního je navíc genderována. Vše kolem ženství, co se nevejde do představ o tradičních genderových rolích, je v antifeministických promluvách interpretováno jako osobní problém. Společenská problematičnost a odůvodněnost ženského problému je rozpuštěna, viz. *Problém beze jména* Betty Friedan⁶⁸. Vše kolem mužství, co se nevejde do představ o tradičních rolích, je interpretováno naopak jako systémový problém, který naopak ihned dostává jméno: *mužská krize*.

Kontradikce maskulinistické pozice a jedinečné individuální identity

Ilustrativní kontradikce: Maskulinista se prezentuje jako muž, jehož feministický tlak nechává chladným. Je pro něj důležité, že sám určuje, co bude a nebude dělat, má své jednání plně pod svou kontrolou. Martin Jára cituje muže z jedné mužské skupiny: „Chci být sám sebou. Dělat to, co chci, a ne to, co musím. Nemusím hledat velké V - rozuměj

vizi...“. Ale právě mužské maskulinistické skupiny jsou mimo jiné také důsledkem feministického diskurzu, a zmíněný muž není přítomen jen na základě svého rozhodnutí, ale také kvůli feminizmu. Pokud to není schopen reflektovat, nemůže si sám sobě rozumět. Genderový přístup umožňuje objevit, že mnoho i z těch nejzákladnějších norem jsme si sami vytvořili, že to není „přirozenost“. S rozpouštěním-dekonstrukcí homogenních identit žena, muž, živitel, matka, atd. je možné objevovat různost, a tím pádem sama sebe, své místo. Maskulinisté, ale svým způsobem i šovinisté a androcentristé, tlačí jednotlivé muže odvozovat jejich identitu od jejich skupinové identity a brání jim nalézt své vlastní místo.

Martin Jára dává (in Komárek 3/2008) do protikladu konstruktivismus a individuální lidský příběh: "Feministé jsou sociální konstruktivisté, člověka považují za společenský výtvar. Já myslím, že lidský osud má tři osy: biologickou – zrození, stárnutí, smrt. Sociální, tedy i genderovou, kterou feministé nadměrně zdůrazňují, a nakonec neopakovatelný individuální příběh." Neopakovatelný lidský příběh lze ale interpretovat právě jako jedinečnou vlastní lokaci poskládanou originálním způsobem ze sociálních, společenských a kulturních diskurzů.

Funkční propojení systémového a osobního

Feministické myšlení řešilo na přelomu druhé a třetí vlny problém: *Speaking for others*.

Příliš mnoho žen se necítilo být reprezentováno, být součástí, ženy, tak jak o ni hovořili bílé západní feministky, heterosexuálky a příslušnice střední třídy. Homogenita kategorie se ukázala být iluzí a její dekonstrukce vedla až k rozpadu skupiny na jedince. Na rozdíl od mužů, byl na ženy vyvíjen diskurzivní tlak, který formoval několik (už ne jednu) ženských víceméně homogenních skupin. Tyto skupiny potřebovaly mluvčího a potřebovaly ovlivňovat politiku. Adrienne Rich, přišla s přístupem zvaným politika lokace (Rich 1986), který dává návod jak, korektně „mluvit za my“. Politika lokace respektuje premisu, že každý je jedinečně situovaný. Jinými slovy jedinec je textem neopakovatelným způsobem poskládaným z jiných textů. Vztah mezi zkušeností a znalostí je v případě každého člověka ovlivněn jeho lokací, nikdo nemá přímý přístup k prožitku. Protože jsme každý jiný, nikdo nemůže vystihnout skupinu a mluvit jejím jménem, natož si nikdo nemůže činit nárok na univerzální výpovědi, tj. výpovědi za nás všechny. Protože však z hlediska identity není podstatná zkušenost sama, ale porozumění její interpretaci, aby naše výpovědi byly objektivnější můžeme něco udělat:

1. Měli bychom v nich vždy nějakým způsobem reflektovat vlastní lokaci (pozici).

2. Měli bychom být v permanentním dialogu s ostatními.

Protože rozdíly mají vztahový původ, naše schopnost porozumět ostatním je dána naší schopností porozumět sama sobě – vlastní lokaci. Předpokládáme-li nevědomky, že kolektivní identity reprezentují nějaké objektivní rozdíly mezi lidmi, např. mezi muži a ženami, nemáme potřebu zajímat se o procesy a motivace, které tyto identity vytvářejí – konstruují. Přitom identity samotné nejsou epistémicky zajímavé, právě zneviditelňované procesy nám jsou schopné o nás vůbec něco prozradit.

6.2.3. Infantilita - dospělost

Antifeministé se již neidentifikují s *Tradičním patriarchou*, jehož vládě ve velké předmoderní rodině odpovídala odpovědnost, nejen za sebe, ale za celou rodinu. Antifeministé se také neidentifikují s feministou, „postmoderním mužem“, který si v tekutém postmoderním prostředí chce a dokáže vytvořit vlastní, ženy nediskriminující, maskulinní identitu. Pro antifeministy je příznačná infantilita. Antifeministé v souladu s feministickým požadavkem na proměnu tradičních charakteristik mužské genderové role některé tradiční charakteristiky odmítají a jiné si ponechávají. Pokud daná charakteristika zvyšuje nároky na jejich odpovědnost, odmítají ji. Dokáží se identifikovat se situací, kdy nejsou živiteli rodiny. Nedokáží se identifikovat se situací, kdy nemají věci pod svou kontrolou.

Ilustrativním je Hausmannův vztah k nevěře. Pokud Hausmann potřebuje argumentovat proti ženě, argumentuje dítětem a jeho potřebami. Žena je pro Hausmanna matka. Role matky se i v Hausmannově podání vylučuje s nevěrou. Pokud však jde o Hausmanna muže samotného, svou nevěru obhájí odvoláváním na diskurz *Samce* a pokládá ji za něco normálního. Rázem zapomíná na dítě na jeho pocity i na snahu udržet fungující rodinu. S proměnnou sociálního kontextu, které velmi pomohl právě feminismus, souvisí, že dříve by většina žen Hausmannovo chování tolerovala, nic jiného by jim navíc také totiž s ohledem na praktické záležitosti uživit se nezbyvalo, pokud už institut rozvodu existoval, znamenal často vyobcování. Dnešní ženy ponižování stále více odmítají, což antifeminista interpretuje jako vlastní ohrožení.

Infantilitu antifeministé reinterpretovali jako zralost a zralost feministů naopak jako infantilitu, viz. Martin Jára: „Navíc si nejsem jist, jestli muž, který se postará o děti, všechno nakoupí a všechno zařídí, se vedle své ženy nestává chlapcem -neříkám, že nutně musí.“ (Jára 14/2008). Matěj Šuster v podobném duchu komentuje každoroční vládní vydávání zprávy o stavu rovných příležitostí žen a mužů⁶⁹ a tzv. stínovou zprávu⁷⁰, tj. kritickou reflexi zprávy vládní pohledem akademiček/ků a neziskových organizací věnujících se problematice genderové rovnosti: „Musím se přiznat, že jak vláda, tak Pavlík [editor stínové zprávy] mi v tomto případě ponejvíce připomínají dva chlapečky, kteří se na pískovišti rvou o kýblíček.“ (Šuster 3/2004)

Dle mého názoru je zřejmé, že dospělé jednání v sobě musí zahrnovat reflexi sociálního kontextu a vlastním možnostem úměrnou snahu o jeho změnu směrem k větší spravedlnosti. Český kontext rovných příležitostí a přístupu k genderové rovnosti ilustruje názorně a koncentrovaně výrok předsedy vláda Mirka Topolánka v projevu při zahájení Evropského roku rovných příležitostí: „Žena se může svobodně rozhodnout děti nemít a pak jsem přesvědčen, že má stejné příležitosti uplatnění jako muž.“ (Topolánek 2007) Žádná z českých mužských organizací na výrok kriticky nereagovala, zcela v souladu se svými pozicemi, androcentristé výrok ocenili a maskulinisté ignorovali. Právě toto přinejmenším mlčení k diskriminaci za základě pohlaví a mlčení k jejímu zlehčování či zneviditelňování, dělá z antifeministů antifeministy. Panuje mezi nimi shoda v uchu Connelovy mužské solidarity typu: „*naše mužství si rozvracet nedáme*“. Na diskriminaci antifeministé reagují po svém, tj. infantilně, v tomto případě je přesnější říci pubertálně, diskurzem snažícím se o subverzi celého sociálního kontextu – diskurzem systémové „krize“ mužů“.

6.2.4. Totalita - demokracie

Dle mého názoru antifeministé v promluvách o totalitě opomíjí příčinu a hovoří až o následcích⁷¹. Za důležitou příčinu totality považují homogenizaci. Teprve homogenní dav je možné ovládat, mluvit jeho jménem, identifikovat na jeho pozadí nepřizpůsobivé jedince a ty se snažit za pomoci pronásledování, ponižování a násilí, přimět ke konformnímu splynutí s davem. Antifeministé často o feministech hovoří jako o výjimkách potvrzujících pravidlo. Tvzení, že výjimka potvrzuje pravidlo považují za jakýsi *algoritmus totalizace*. Přestože jde o možná příliš technické přirovnání, domnívám se, že demokratickou

svobodnou společnost je možné právě pomocí důsledně aplikací tohoto algoritmu proměnit ve společnost totalitní. Antifeministé výjimky zanedbávají či přímo využívají k legitimizaci většiny. V případě genderových identit jsou výjimkami ti, co výrazně překračují tradiční genderové role. Výjimkou je žena toužící především po seberealizaci ve své profesi, či naopak muž rezignující na kariéru, žena ignorující estetické požadavky kladené na ženy, homosexuál, lesba, atd. Jak však říká Petr Pavlík (in Komárek 3/2008), právě o ty výjimky jde a Věra Sokolová (2004:201) jej doplňuje prostřednictvím definice spojovacího prvku různých feministických proudů: „Je jím poznání, že znevýhodněná pozice jedince (nebo skupiny) poskytuje vhodnou výchozí pozici pro pochopení, analýzu a kritiku společenských vztahů a organizace společnosti.“ Sokolová jinými slovy říká, že pohled ze zdola na společnost, je pro společnost cenný a důležitý a měla by jej ve vlastním společném zájmu reflektovat a reagovat na něj.

Kdy by bylo možné jednoznačně definovat kolektiv lidí určitou nálepkou? Jen v případě, že by všichni jeho členové/ky byli totálně stejní – odtud název pro nesvobodnou společnost: totalita. Pak už ale nejde o kolektiv, ale o jakéhosi „metajedince“. Protože je to v principu nemožné, každý reálný pokus o vytvoření homogenního a jednou provždy určeného kolektivu končí snahou stejnost zajistit. Jde-li o nemožnou věc, jde etika stranou, vykonavatelé se na prostředky neohlíží, protože jsou „posvěceny“ velikostí úkolu. Jsou nemožné (ve smyslu hrozná), stejně jako je nemožný (ve smyslu nerealizovatelný) cíl. Antifeministé homogenní dav potřebují ještě z jednoho důvodu, aby své promluvy mohli vydávat za univerzální promluvy. Univerzální promluva nepřiznávající vždy existující pozicionalitu se může tvářit jako promluva objektivní, univerzálně platná. Šovinisté a androcentristé pomocí univerzálních promluv reprezentují dav tradičních mužů a žen, maskulinisté dav tradičních mužů. Konzervatismus a marxismus sdílejí společné přesvědčení, že našly univerzální pozici. Epistemologicky výhodnější pozici, ze které je možné vidět svět takový, jaký skutečně je, na rozdíl od všech ostatních pozic. Sdílejí přesvědčení o privilegovanosti jejich pozice. Konzervatismus své přesvědčení opírá o přírodou danou přirozenost a marxismus o specifčnost a vyvolenost dělnické třídy. Konstruktivismus a na něj navazující poststrukturalismus odmítají privilegovanost pozic jako takovou, hovoří o pluralitních pozicích.

Nevyrovnávání se s minulostí

Argument o výjimce potvrzující pravidlo je zvláště nebezpečný ve posttotalitní společnosti, která se nevyrovnala se svou minulostí. Používání tvrzení o výjimce jako potvrzení pravidla ve společnosti, kde během totality obstály jen výjimky, vlastně samo vyrovnávání blokuje. Neochota vyrovnávat se s komunismem je principálně stejnou neochotou jako neochota vyrovnávat se s patriarchátem. Právě diskurz propojující feminismus a totalitu, tedy obraz feministy jako totalitního *Diktátora a Elitáře* to dokládá. Odpověď na otázku, proč si čeští antifeministé spojují feminismus tolik s totalitou, když je to spojení absurdní, je prostá. Stejně absurdní je naše dvacet let trvající neochota a neschopnost začít se vyrovnávat s komunistickou totalitou.

6.2.5. Denunciace – racionalita

Během trojího čtení analyzovaných textů jsem si také zaznamenával odděleně promluvy, ve kterých jsem četl určité podnětné kritiky či obavy. Míra podnětnosti označených promluv byla různá, zde se pokusím o její rozbor vzhledem ke škále denunce – racionalita. Rostoucí míru podnětnosti reprezentují její čtyři stavy-typy promluv:

1. Denunciační vědomá – autor je obeznámen s feministickými a genderovými koncepty, je schopen rozpoznat jejich relevanci, ale identifikuje se s kontradiktickým paradigmatem a genderové přístupy záměrně denunciuje.
2. Denunciační nevědomá – autor není obeznámen s feministickými a genderovými koncepty, ale intuitivně se jich obává a denunciuje je.
3. „Racionální“ – autor se ze svého pohledu racionálně obává feministických a genderových konceptů, ale pokud by je více a v souvislostech nastudoval, rozpoznal by, že obava je lichá.
4. Racionální – autorova obava je racionální a podložená.

1. Lepší iluze než nic

V této promluvě se autoři soustředí na lidskou nedokonalost a lidské spontánní spění ke zlu. Lidská nedokonalost musí být vyvážena nějakou formou dokonalosti, od které je teprve možné odvozovat morálku. Budou-li se lidé morálkou řídit, zlo nezvítězí. Jiná forma dokonalosti je představována jako Bůh či příroda. Foucault navazující na Nietzscheho konzistentním způsobem kritizuje snahy opírat morálku o transcendentální základ slovy Barši o předpolitický opěrný bod typu Bůh. Právě z absolutního nároku na platnost vyňatého z politického vyjednávání si dotyčná morálka nárokuje privilegium, vedoucí k nadvládě a útlaku. Foucaultův poststrukturalismus nenabízí neotřesitelné jistoty, ale také nestaví nepřekonatelné překážky vyjednávání vedoucímu k domluvě. Na škále denunce – racionalita řadím text Martina Komárka (1/2007) do skupiny 2 a promluvu Petra Příhody (5/2000) do skupiny 3. Celá promluva typu *Lepší iluze než nic* je v rozporu s antifeministy zdůrazňovanou potřebou autenticity a odmítáním nereálných idejí.

2. Preventivní opatrnost

Jestliže v enviromentální problematice je přijímána stále více idea preventivní opatrnosti ústící v koncept trvalé udržitelnosti, neměl by být podobný přístup zastáván i v problematice genderových identit? Co když existuje nějaká mez v rozpouštění identit, kterou když překročíme, nebudeme se moci již vrátit, i kdybychom chtěli? Domnívám se, že obava je příkladem nedorozumění vyplývajícího z rozdílných paradigmat mluvčích: esencialismus x konstruktivismus. Esencialisté si konstruktivistický pojem rozpouštění konstruktivistických identit vztahují na identity esencialistické. To je zvláštní, neboť ty by měly být z definice nerozpustitelné. Naproti tomu konstruktivistická identita vytvářená sociálně prostřednictvím textů, je naopak něco z definice vratného.

Stejného typu je obava ze ztráty „dobré kvality“ spojených s tradičními genderovými identitami. Zkráceně řečeno obava, že s tradiční maskulinitou se rozpustí např. také čest a s tradiční feminitou zase láska. Genderová dekonstrukce, ale poukazuje jen na to, že podobné fenomény nemůžeme spojovat s jedním rodem prostřednictvím biologického ani sociálního determinismu. Dekonstrukce⁷² není revolucí, ale transformací, která si navíc uvědomuje, že nikdy svých cílů nedosáhne. Dekonstrukce není odmítnutím stávajícího systému a jeho nahrazením úplně jiným odněkud zvenčí přejatým systémem. To by byl právě příklad opření se o jiný transcendentální bod. Dekonstrukce je neustálou transformací systému z jeho vnitřku. Jinak řečeno čest i láska zůstávají, ale je potřeba o nich diskutovat,

v politice vyjednávat a prostřednictvím umění objevovat jejich nové roviny. Text na blogu silveghost (2/2005) řadím do skupiny 2.

3. Příliš politiky

Tato promluva líčí totalitu jako zpolitizování všech oblastí lidského života. Čím je země svobodnější, tím méně důvodů mají její obyvatelé zajímat se o politiku. Politika je interpretována jako politická hegemonní moc. Roman Joch píše:

Geneder-fanatici strašně přeceňují politiku, čímž prozrazují své totalitní tendence. Totalitarismus je totiž nadvládou politické moci nad celou společností. Naštěstí ve svobodné zemi, jakou je ČR, je role politiky v životě lidí omezena. Nestojí naše ženy o politiku? Mají recht, jsou i jiné krásy v životě a já jim blahopřeji k dobrému vkusu. Žena úspěšná v kultuře či medicíně má u nás větší vliv - a úctu - než řadová socialistická poslankyně, jež se dala na gender-notu. (Joch 1/2008)

O totalitě jako zhomogenizované společnosti se autor vůbec nezmiňuje. Je svobodnější ta země, v které je možné některé věci zpolitizovat, tj. problematizovat, učinit předmětem veřejné diskuse, nebo země, ve které to možné není? Je příznakem svobodné společnosti homogenní názor či plularitní škála názorů? Dle Foucaulta není nic apriori vyňaté z vyjednávání jako předpolitické a vědění je vždy politické. A řečeno s Habermasem základem svobodné společnosti je diskurzivně, tj. tedy politicky, aktivní občanská společnost:

Žijeme v pluralistických společnostech. Demokratický rozhodovací proces může rozvíjet svoji legitimitační sílu, jež překoná hluboké světonázorové rozdíly občanů, jen tehdy, když splní dva požadavky. Musí propojit inkluzi, tedy rovnoprávný podíl všech občanů na vlivu na věci veřejné, s podmínkou více či méně diskurzivně řešeného názorového sporu. Teprve tyto uvážlivé konfrontace zdůvodňují předpoklad, že demokratický proces dosahuje více či méně rozumných výsledků. [...] Spontánní a divoké komunikační toky veřejnosti, ovládané masmédií, samozřejmě neumožňují takový druh organizované diskuse, jaká probíhá na soudech či v parlamentních výborech. Není to však ani třeba, protože politická veřejnost představuje jen jeden spojovací článek. Působí jako zprostředkovatel mezi formálně pevným diskurzem ve státní aréně a neformální, běžnou debatou potenciálních voličů. Veřejnost přispívá demokratické legitimizaci počínání státu tím, že vybírá témata, nastoluje je jako problémy a spolu více či méně zdůvodněnými postoji je spojuje do soupeřících názorů. Veřejná komunikace takto vyvíjí energii a orientovanou sílu pro tvorbu názorů a vůle občanů, ale současně nutí politický systém k přehlednosti a k tomu, aby se tomuto mínění přizpůsoboval. (Habermas 2007)

Habermasova a Jochova občanská společnost se liší asi tak jako občanské sdružení snažící se vést veřejnou debatu o našich genderových rolích či našem vztahu k přírodě a občanské sdružení myslivců či zahrádkářů. V Jochově svobodné společnosti mají občanské mnohem menší možnost ovlivňovat společnost a politická moc má mnohem větší moc, kterou nemusí občanům vysvětlovat. Jochův text je psán s cílem denunciovat a myslím, že patří do skupiny 2 nebo 1.

4. Kolektiv nebo jedinec? Potlačení se problém neztratí.

Tato podnětná promluva by se dala parafrázovat: Lépe „nekorektně“, ale autenticky než „korektně“, ale neautenticky. Miloš Čermák (4/2003) spojuje v článku *Feministky jsou fanatičky, nikoliv však nutně ošklivé* dohromady téma politické korektnosti, napětí mezi jedincem – kolektivem a autenticity. Dle autora, napadení cti jedince je trestný čin a je jen dobře pokud se napadený soudně brání. Avšak napadení cti definované společenské skupiny nelze nikterak stíhat a takové pokusy prováděné v duchu politické korektnosti vedou přímo k pošlapání demokracie, neboť politická korektnost vytyčuje plochy témat, která vyjímá z politické diskuse. Díky politické korektnosti se hulvátům v politice bude dařit schovávat se, neboť korektnost jim poskytuje jednoduché návody, jak se přetvařovat za slušné, a voliči je nebudou moci rozpoznat od skutečně slušných politiků. Autorova promluva je podnětná, neboť částečně, na rozdíl od většiny antifeministů, vychází z obavy o homogenizaci. Účinným způsobem, jak se bránit vytváření homogenních skupin ve společnosti je orientace na jedince jako základní stavební prvek společnosti. Zájmy jedince jsou dle autora za všech okolností legitimní a naproti tomu zájmy skupin nikoliv. Čermák pomíjí fakt, že neslušný výrok či jednání je prostě neslušné bez ohledu na to, je-li namířeno proti jedinci nebo skupině. A dále pomíjí možnost, kdy je určitá skupina obyvatel díky společenskému kontextu, diskriminována. V takové situaci jeho text nedokáže dodat žádnou radu či pomoc, jednoduše ji ignoruje. Čermák podobně jako další antifeministé dává do protikladu korektnost a autenticitu, slušné chování je tak prezentováno jako něco apriori nenormálního. Korektnost autenticitu jaksi spontánně „požírá“, ta však nemizí, ale „přesunuje se do ilegality“ či do šedé zóny, kde dá teprve vyniknout temným stránkám, bez nichž je autenticita pouhou „autenticitou“. Za zásadní považují, že autorův pohled na společnost jako na vedle sebe žijící jedince, zcela pomíjí možnost reflektovat a odstraňovat existující systémové tlaky, které právě různé skupiny obyvatel vytvářejí. Systém tak produkuje skupiny, jejichž existencí následně ohajuje sám sebe. Chtějí-li se skupiny bránit proti své znevýhodněné pozici, jedinou možnost představuje obrana postavená na

pravidlech systému, která může znamenat přinést dílčí úspěch, ale dlouhodobě znamená jistotu upevňování neblahého společenského statutu skupiny. V rozporu s Jochem Čermák varuje, abychom se nesnažili cokoliv vyjímát za pomoci politické korektnosti z politické diskuse. Ne snad ve smyslu Baršova upozornění na neexistenci předpolitického, ale ve smyslu odmítání postpolitického. Autor v jakémsi anarchistickém zájmu odmítá jakákoliv společenská pravidla. Autorova promluva racionální obavu z homogenizace využívá k denunciaci – skupina 2.

5. Převlečený patriarcha

Tato promluva kryjící se s jedním z obrazů feministy načrtnutých autory analyzovaných textů v sobě skrývá jak racionální jádro, tak prostou potřebu denunciovat. Racionální jádro obavy pracuje se současným společenským patriarchálním kontextem. Jde o kontext v rámci nějž představuje maskulinita a hegemonie zásadní spojení. Jedno bez druhého, jako by nebylo myslitelné. Muži podporující feministický projekt jsou v těžké situaci, neboť do jisté míry zároveň replikují hegemonní maskulinitu, nehledě na to, že jejich činy jsou interpretovány právě v rámci diskurzu maskulinity. Vedle toho musí odolávat pokušení nechat se vyvést „skleněným výtahem“, protože takoví muži jsou žádáni, jak konzervativním státním establišmentem i značnou částí feministek⁷³, což je spojení nebývalé⁷⁴. Jde o racionální kritiku typu skupina 4.

Potřeba denunciovat nebere tradičně v potaz kontext, v tomto případě tím spíš, že to neznamená „pouze“ reflexi stavu rovných příležitostí, který je vyjádřen i formou jednoduchých statistik, ale je navíc vyžadována schopnost akceptovat feministické myšlení a nahlédnout jím kriticky muže feministu. Denunciace v tomto případě vychází z intuitivního vnímání feministova slabého místa a jednoduše promítá na feministu různé obavy, jež spojuje jen potřeba denunciace. Ačkoliv Matěj Šuster mluví jako příkladný poststrukturalistický feminista viz. (Šuster 5/2003), (Šuster 8/2004), svůj antifeminismus realizuje projekcí racionální obavy z totality v důsledku nevyrovnání se s naší minulostí. Problém je, že tato obava ač nemá s feminismem nic společného, je do něj projektována, viz. obraz feministy: *Univerzální jednotka znechucení*. Jde o čistě denunciační kritiku skupiny 1.

Kritika z převlečení za patriarchy je od skutečných patriarchů nevěrohodná, což nedokáže změnit ani interpretace převlečení jako neautenticity. Pokud jde o autenticitu, myslím, že

diskurz převlečeného patriarchy názorně nasvicuje feministu jako autentického. Nedovedu si představit jinou než autentickou motivaci pro věc samu, která by feministu mohla motivovat vydat se vstříc kritikám mířících z různě protichůdných směrů.

Snažil jsem se poctivě zabývat podnětností pěti nalezených antifeministických promluv, ve kterých bylo možné nalézt určité racionální aspekty. S autory promluv, by bylo zajímavé vést debatu o feministických tématech, pokud by byla skutečně otevřená, tedy zbavená apriorních stanovisek znemožňujících mnohá vyústění debaty samotné. Taková debata v České republice vůbec neprobíhá.

První promluva je s ostatními v kolizi, neboť na rozdíl od nich pléduje pro neautenticitu. Čtvrtá se snaží v kontradikci s ostatními prostor pro politickou diskusi zvětšovat. Naopak pro všechny promluvy je příznačné podceňování člověka – občana – jedince:

- Ad. 1. Člověk potřebuje alespoň iluzi něčeho nad sebou, jinak sám sebe nezvládne.
- Ad. 2. Zvládnout a koncipovat svou vlastní identitu vlastními silami je nad rámec schopností jedince.
- Ad. 3. Občané nejsou schopni a hodni ovlivňovat politiku.
- Ad. 4. Jedinec je natolik zvýznamněn jako konstituční prvek společnosti, že úplně zastiňuje systémové sociální tlaky formující společnost, jako kdyby nebyly. V důsledku toho je následně bezmocný, když na jeho hlavu dopadají neblahé účinky těchto tlaků.
- Ad. 5. Prostředí obklopující feministu je konstruováno jako přehnaně nevypočitatelné a nepřátelské a implicitně je muži sdělováno, že to jako feministka nemůže zvládnout.

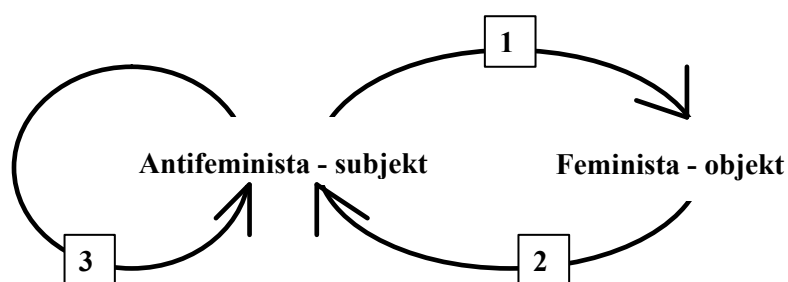
6.3. Závěr: Antifeministická mužská identita

Connell (1995) hovoří o dynamických maskulinitách, nikoliv statické maskulinitě, což je v souladu s poststrukturalistickou představou identity jako diskurzivní praktiky. Antifeministé naopak staví na konceptu identity, kterou Barker (2006) pojímá jako přesvědčení o vlastnění pravdivého já. Taková identita je dle Barkera chápána jako univerzální a nadčasová podstata „esence já“ a vyjadřovaná prostřednictvím reprezentací. Antifeministickou identitu je možné dle mého názoru chápat jako neustálé snažení dynamičnost potlačit a prostřednictvím politiky patriarchální identity reprezentovat mužské esencialistické já.

Když antifeminista v textu hovoří o feministovi, hovoří zároveň vždy o sobě, viz. obrázek.1:

1. O feministovi – vytváří obraz feministy
2. O sobě - prostřednictvím promluvy o feministovi

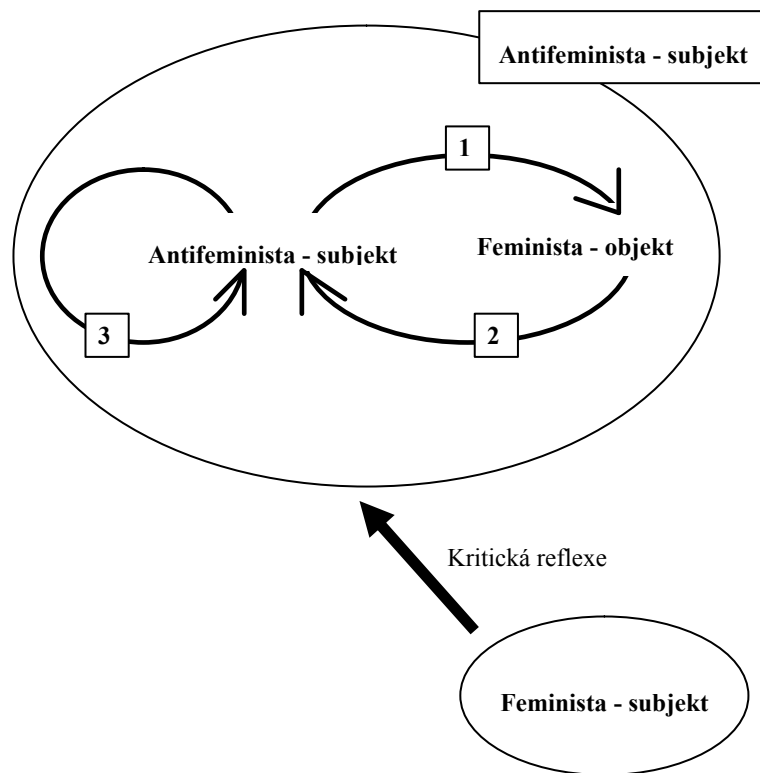
Nebo může hovořit přímo o sobě, viz. obrázek. 1.: 3. Explicitně sám o sobě

Obrázek 1: Schéma sebekonstrukce antifeminismu

Antifeministé přes obrazy feministů

Feminista v antifeministických textech je bez hlasu⁷⁵, feminista je v těchto textech antifeministův pojem a antifeministův objekt. Antifeministé se neptají feministů na jejich názor k tématu, o kterém píší. Obrazy feministů nelze pokládat za obrazy feministů, jsou to antifeministické obrazy feministů. To platí ve světě antifeministických textů zaměřených na feministy, jenž byl analyzován v předcházejících kapitolách. Pozice antifeministy-subjektu a feministy-objektu jsou pro shromážděné texty charakteristické a jsou nezměnitelné. Perspektivu antifeminista-subjekt a feministy-objekt není možné zásahem zvenčí obrátit, ale je možné ji dorovnat. Dorovnání dosahují v této interpretativní části zapojením sama sebe, kdy kriticky z venčí z pozice feministy-subjekt reflektují konstituci subjektu antifeministy, viz. obrázek 2.

Obrázek 2: Kritická reflexe sebekonstituce antifeministy z feministické pozice

Z kritické reflexe obrazů obou typů vyplývá, že antifeminista převrací kontext, aby mohl své skutečné vlastnosti, zájmy a metody prezentovat jako feministovi vlastnosti, zájmy a metody a tak jej prostřednictvím jeho obrazu denunciovat. Naopak skutečné feministovi vlastnosti, zájmy a metody prezentuje antifeminista jako své vlastní a tak svůj obraz vylepšuje. Neboli, antifeministické vidění feministy a antifeministy je přesně opačné mému

vlastnímu vidění, tj. antifeministé spojují s oběma obrazy vzájemně protikladné konotace. Ještě jinak vyjádřeno, z feministické pozice zvenčí vidím v antifeministickém obrazu feministy samotného skutečného antifeministu. V antifeministickém obrazu antifeministy vidím skutečného feministu, viz. několik příkladů - tabulka 1:

Antifeministická konstrukce feministy	Má kritická reflexe z feministické pozice
neautentický	autentický
chlapec	dospělý
dezorientovaný	znalý kontextu
extrémista	jednající adekvátně situaci

Tabulka 1: Konstrukce feministy vs. její kritická reflexe

Antifeministická konstrukce feministy je podobná konstrukci ženy, resp. vztah antifeminista – feminista odpovídá vztahu muž – žena, v obou případech jde v patriarchálním kontextu o binární opozice. Navíc dichotomní, to spojované s ženou a feministou je níže hodnoceno. Čistě binárně negativní vztah, ale neplatí pro všechny identity feministy, které antifeministé ve svých textech konstruují. Například identita antifeministova pohlaví a sexuální orientace je rozmazaná, nazval jsem ji *Ani žena ani muž* a zařadil pod obraz *Nezralý muž*. A proto k ní není možné najít jednoduše protiklad. Tuto rozmazanou identitu si vysvětlují tak, že přeci jenom vzhledem k patriarchálnímu kontextu a k faktu, že antifeminista je muž, není v těch případech, které by ohrožovaly mužství jako takové, prostě subvertován, politika těla v tomto případě musí být složitější. A nebo je možné, že teprve ustavující se diskurz feministů, tento aspekt feministovi identity teprve začíná pojmenovávat a zpracovávat.

Antifeministé používají různých manipulací, díky nimž se jim daří konstruovat převrácené a negativní obrazy feministy. Uvádím tři příklady, první konstruuje zároveň feministky a feministy, následující dva jsou specificky namířené proti mužům feministům:

- Spojení feministy s negativní konotací. Na otázku MfDnes: Je feminismus k něčemu dobrý? Odpověděl rabín Karol Sidon: „ANO Nejspíš pro feminist(k)y.“ Sidon s feministou spojuje prospěchářství. (Sidon 1/1997)

- Kladení feministy do kontrapozice s mužem. Autor Petr Pelikus:

Jste muž, ne feminista. Jestli si myslíte, že budete lépe vycházet se ženami, když přistoupíte na všechny ty feministické kecy, tak jste na omylu. Ženám vyhovuje, když mohou každý problém ve svém životě svést na muže. Jestliže s ní budete souhlasit, pouze zjistí, jak hloupé to je. To je důvod, proč i ty nejbojovnější feministky s chlupatýma nohama ve skrytu duše pohrdají mužem, který říká: „Jo, vždy jsem sám sebe považoval za feministu, sestro.“ Nechte je, ať si bojují své vlastní bitvy. Koneckonců jste muž. (Pelikul 4/2007)

- Pohled na feministu jako na *Převlečeného patriarchu*. Diskutující richard říká:

Tomáši:))) - i mezi našimi, evropskými a americkými feminazi je dost mužů:))) Kdo a proč myslíš, že si vůbec v Evropě a Severní Americe vymyslel “hnutí za ženská práva” - chytří pánové, co jen potřebovali pracovní síly do továren, že jim na to ženy (ne všechny) skočily je jiná věc:))) A kdo myslíš, že v parlamentech schvaluje “moudré” zákony navrhované feminazi?::))) naprostá většina poslanců byli a jsou MUŽI:))) P:S: Můj negativismus vůči feminazi neznamená, že schvaluji postavení žen v islámu, nebo že si myslím , že muži a ženy si nejsou rovni:))) (diskutující richard 16/2007)

Dle mého názoru neobstojí ani slabost jako feministova charakteristika. Antifeministé o feministovi říkají, že je slabý muž a najde si partnerku mezi feministkami, protože u „normálních“ žen by neuspěl. Je zřejmé, že v partnerství s feministkou je třeba daleko více věcí vyjednávat, což není jednoduché a kdo je slabý, ten dá přednost stereotypům, které jej této „obtíže“ zbaví. Slabý není feminista, slabý je ten, kdo svou identitu potřebuje opírat o apriorní berličky, které jsou vyňaty z vyjednávání a když v postmoderní společnosti vyplave na povrch, že berličky už nefungují, konstruuje systémovou „krizi“. Podobné je to údajnou feministovou neautenticitou. Feminista těžko bude feministou kvůli někomu, neboť kromě části feministek a pár (doslova) dalších feministů jej nikdo nepodporuje, ale útočí na něj. Útočí na něj esencialistické feministky, téměř všichni muži, včetně těch označujících se za feministy – ale ve smyslu – nakloněných ženám. Viz. Štampach (1/1999): „Znamená to ale, že bych si troufl o sobě říci, že jsem feministou? Může to vůbec muž poctivě a důsledně o sobě říci? Víím, že se tak někteří definují, a nemám jim to za zlé. Pokud jim jde o vděčné ocenění ženského přínosu do životního bohatství, podepisují jejich feminismus s nimi, pokud jim jde spíše o úlitbu sociálním trendům a módě, nechávám je v tom.“ Feminista sám sebe situuje do nelehké pozice, a těžko by jej k tomu mohlo motivovat cokoliv jiného, než právě jeho vlastní autentická potřeba a přesvědčení.

Antifeministická obava z feministovi autentičnosti, tedy obava z „normálního“ muže, který zná, akceptuje a podporuje feministické cíle, je logická, neboť doslova boří autenticitu antifeministů. V případě maskulinistů v kontextu patriarchální společnosti feminista ohrožuje dokonce jejich identitu.

Zda je věrohodnější antifeministická či má vlastní interpretace identity feministy, resp. antifeministy, to záleží na interpretaci současného kontextu genderové diskriminace (diskriminace žen). Pokud je současná situace, interpretována tak, že k diskriminaci žen nedochází, pak je dezorientovaným neautentickým chlapcem feminista. Pokud však máme za to, že ženy jsou v naší společnosti výrazně diskriminovány, pak je dezorientovaným neautentickým chlapcem antifeminista.

Antifeministé sami o sobě

V tomto případě subjekt-autor textu mluví sám o sobě, viz. obrázek 1 – šipka 3. Takových promluv, ať už explicitních či implicitních, bylo méně než sebekonstitučních promluv za pomoci objektu feministy. Kritická reflexe těchto antifeministických sebe-obrazů si vystačí s přímou reflexí obrazů, jde o situaci, kdy feministický subjekt reflektuje antifeministický subjekt. V textech jsem našel čtyři pozice, ze kterých antifeministé subjekty promlouvají – čtyři odlišné identity antifeministů: *Maskulinista*, *Androcentrista*, *Mužský šovinista*, *Tradiční patriarcha*.

	Hnutí pro pozitivní diskriminaci	Hnutí proti negativní diskriminaci
Ženy	gynocentrismus	feminismus
Muži	androcentrismus	maskulinismus

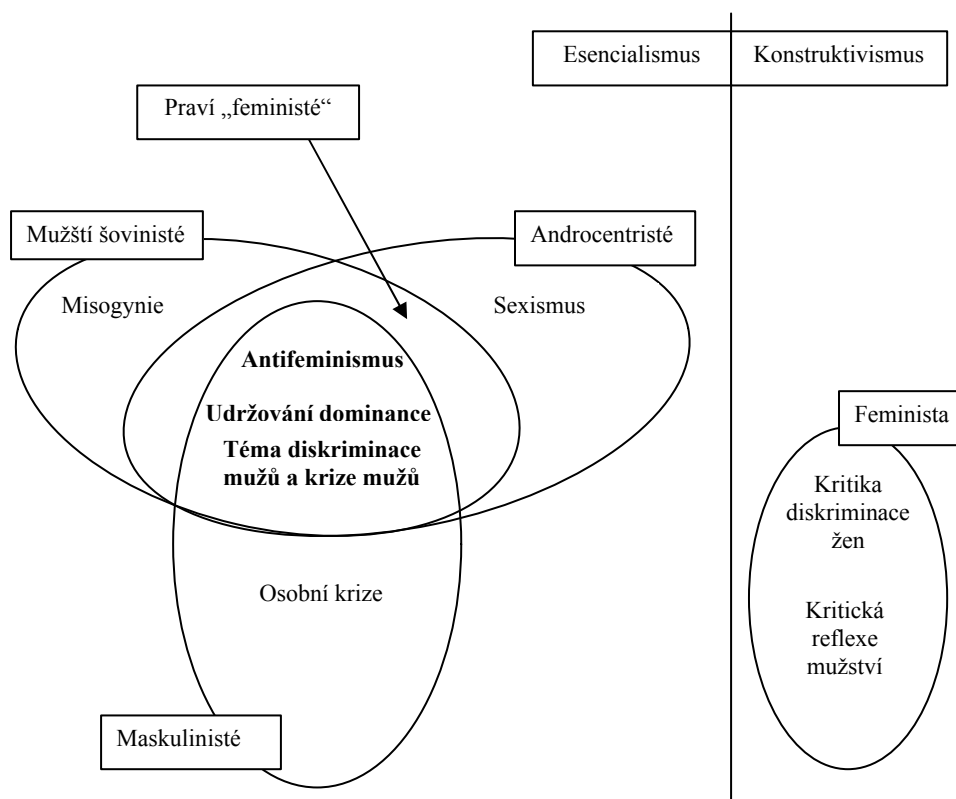
Tabulka 2: Typy sociálních hnutí odvozených od pohlaví

Maskulinisté reagují na systémovou mužskou „křizí“, kdyby ji nepocíťovali vůbec by se neangažovali. Maskulinismus je hnutí proti negativní diskriminaci mužů, viz. tabulka 2. Jde o mužskou obdobu „feminismu“, neboť feminismus je zase hnutím proti negativní diskriminaci žen. Vzhledem ke kontextu sociálního prostředí, že diskriminovány na základě pohlaví jsou především ženy, je zřejmé, že systémová krize mužů neexistuje a i

potenciálně neutrální maskulinisté, kteří vystupují proti snižování mužské moci, jednají a chovají se jako antifeministé. Androcenismus je opakem feminismu, neboť jde o hnutí za pozitivní diskriminaci mužů. Pokud opět vezmeme v úvahu současný kontext, kdy muži mají většinu moci v rozhodujících funkcích veřejné sféry, androcentrismus je hnutí za udržení této moci. Mužští šovinisté jsou extrémní obdobou androcentristů. Androcentrismus rozšiřují o misogynii. Udržení moci jim nestačí, chtějí moc mužů zvyšovat, čím více tím lépe, nejlépe bez omezení. Jarka Mildorfová antifeminismus představitele českého mužského šovinismu charakterizuje na základě analýzy jeho textu *Nahota feminismu* (2002) takto:

Hausmann [...] pod tento termín zahrnuje, jak odpor vůči ženám jako takovým (ovšem „s mnoha světlými výjimkami“ (Hausmann 2002:12), které zřejmě nejsou natolik emancipované), tak přímo odpor proti artikulovanému feminismu. Podle Hausmannovy definice se tedy zdá, že rozdíl mezi jeho antifeminismem jako odporem vůči ženám a misogynií či sexismem, spočívá právě v těch mnoha „světlých výjimkách“. Zatímco sexismus je namířen proti všem ženám bez výjimky, z Hausmannova podání vyplývá, že antifeminismus je namířen pouze proti některým ženám, jejichž jednání může být vnímáno jako feministické či feminismem ovlivněné. Zároveň však nelze říci, že by se antifeminismus a sexismus vzájemně vylučovaly. V konkrétních projevech jsou antifeministické výroky většinou namířeny proti ženám jako skupině, nikoliv proti konkrétnímu jednání konkrétních osob. (Mildorfová 2007:14)

Pro šovinisty a androcentristy je diskriminace žen důležité téma, často se k němu vyjadřují, tj. zpochybňují ji a naopak poukazují na diskriminaci mužů. Argumentují i v souladu s obrazem *Praví „feminista“*, že bojují i za „normální“ ženy proti feministkám. Pro maskulinisty diskriminace žen důležitým tématem není, ignorují ji. Rozdíl mezi šovinisty a androcentristy na jedné straně a maskulinisty na straně druhé je právě ve znaménku jejich vymezení. První se vymezují především pozitivně⁷⁶: mužskou dominancí a druzí negativně: mužskou krizí. Vzájemné vztahy antifeministických identit jsou shrnuté na obrázku 3. Obrázek také zachycuje pozici muže feministy.

Obrázek 3: Vztahy a prolínání mužských antifeministických identit

Koktejl antifeministické mužské identity je namíchan z interpretací mužské dominance a systémové mužské „krize“ pronášených ze všech zmíněných pozic. Všechny antifeministické identity také spojuje paradigma v rámci nějž se konstituují a sice esencialismus. Opačné paradigma – konstruktivismus – je naopak konstitučním prostředím muže feministy, pro kterého je naopak charakteristické, že nemá potřebu se od feminismu distancovat. Pokud jde o pozici *Tradičního patriarchy*, tu nechápu jako antifeministickou, neboť jemu téma mužské krize, či diskriminace mužů vůbec nepřijde na um nebo jej striktně odmítá. Jako patriarchy si zakládá na dominanci, ale ta je „vykoupena“ velkou odpovědností. Antifeministy na rozdíl od *Tradičního patriarchy* charakterizuje infantilita. Zcela jistě je *Tradiční patriarchy* esencialistou, stojí mimo zobrazené schéma. Podobně stojí mimo schéma muž, který se označuje za feministu, ale zároveň je esencialistou. Takoví muži se ale označují za feministy ve smyslu mužů nakloněných ženám, nikoliv ve smyslu mužů podporujících feminismus. Feminismus buďto jako maskulinisté ignorují a nebo jsou dokonce antifeministy, jak ukazuje obraz *Pravého „feministy“*. *Pravý „feminista“* je specifický v několika ohledech. S chutí mluví za muže jako skupinu, ale ustavuje se také mluvčím žen. Chce reprezentovat obě pohlaví. *Pravý „feminista“* je

ztělesněním feminismem kritizované redukce člověk = muž. Jestliže normálně antifeministé konstruují feministu pomocí projekce svých charakteristik, které chtějí vytěsnit. *Pravý „feminista“* se mezi obrazy feministů zařazuje pomocí introjekce feministy, tj. nekriticky na sebe vztahuje feministovi charakteristiky. Ve světě antifeministických analyzovaných textů se *Pravý „feminista“* introjekčním způsobem převléká za feministu a proto jej uvádím mezi obrazy feministů. Při pohledu zvenčí z feministické perspektivy je zřejmé, že ve skutečnosti je antifeministou-šovinistou. Další nalezené sebekonstituční obrazy (Samec, Bojovník, ...) již nejsou specifickými pozicemi, ale v různé míře se jimi zaštiťují všechny antifeministické mužské identity, což ukazuje na provázanost jednotlivých identit.

Obecněji lze na konflikt feminista versus mužský šovinista pohlížet jako na spor o důležitost reflexe a sebereflexe pro identitu člověka. Feminista-konstruktivista, označovaný v antifeministických textech za přeintelektualizovaného intelektuála na reflexi staví. Naturalista - mužský šovinista ji neuznává, v jeho přetrvávajícím světě jedné reality je to ostatně zbytečná schopnost. Pro mužské antifeministické texty je příznačná absence kritické reflexe maskulinity na těch rovinách, ve kterých ji artikuluje feministky/té, tedy především vztah maskulinity a moci ve společnosti. Upozornění na důležitost zmíněné reflexe si šovinisté vykládají jako útok a maskulinisté jako ohrožení. V souladu s Petrou Šťastnou (1999) považují obecně antifeminismus za strach z nového a neznámého⁷⁷, který vede ke snaze konzervovat tradiční mužství a ženství. Ovšem v postmoderní Baumanově společnosti tekutých písků je (sebe)reflexe základní dovedností, umožňující vůbec orientaci. Žádné pevné body v ní neexistují. Šovinista je nutně dezorientován, ztracen v krajíně, neumí se v ní pohybovat jako Braidotti Nomád.

Zhodnotím-li v jakém vztahuje je má „typologie“ s „typologií“ Jiřího Ryby (2003), mohu konstatovat, že shoda je značná. Myslím, že Rybou artikulované *chameleónství* dobře vystihuje prolínání identit a propustnost jejich hranic. Hranice naznačené na obrázku 3 není možné považovat za ostré, jsou prostupné. V textech jsem však nenalezl promluvy, které by odkazovaly k *mužským bojovníkům transformujících se po feministické zkušenosti ve feministy*, jak o nich hovoří Jiří Ryba. Například čeští otcové bojující o své děti po rozvodu, nereflektují svou situaci jako období genderové diskriminace žen, ale mluví naopak o zfeminizovaném soudnictví, či dokonce o feminacistickém soudnictví.

Diskurz neautenticity je charakteristický pro maskulinistické promluvy, ale i ostatní antifeministé jej využívají. Jde o diskurz provázaný s diskurzem identity, viz. škála Systémové – osobní. Feminista je prostřednictvím deautentizace vytlačován mimo společnost. Ačkoliv antifeministé sami o sobě mluví jako o disidentech, tento diskurz je příkladem tlaku přetvářejícího feministu v disidenta. Maskulinisté explicitně odmítají explicitní existenci feministů vůbec uznat. Martin Jára: „Nepotkal jsem muže, který by sám o sobě řekl, že je nový muž.“ (Jára 11/2008). Oba póly škály: Feminista řídí ženy (Převlečený patriarchy) – Feministky řídí feministu (Feminista jako feministický projekt), která charakterizuje vztah feministů a žen představují feministu jako neautentického. Pokud škálu nahlédneme z hlediska autenticity mužství, vidíme, že z plně autentického stavu postupně ubývá až se autenticita úplně vytrácí. Vysvětlit si to můžeme jediné tak, že antifeministická představa mužství je nerozdělitelně svázána s hegemonií. Čím více hegemonický je muž, tím více je pro antiseministy mužem. Pro antifeministické mužství jsou důležité dvě charakteristiky: je pouze pod mužskou kontrolou a ve vztahu k ženám je hegemonické. S deautentizací feministy antifeministé zároveň označují za irelevantní a utopickou mužskou kritickou reflexi mužství, viz. Václav Šneberger: „Nový muž, obraz chlapeckého hrdiny, jenž si statečně nese svou vinu a transformuje ji do boje za práva žen, muže neosloví ...“. Proč by ale právě kritická reflexe vlastních chyb nemohla vést k vlastní potřebě přeměny sebe sama? Dle mého názoru je to opět přesně obráceně, autenticita je na kritické sebereflexi postavena.

7. Diskuse možných odpovědí na Kohákovu otázku

Původní Kohákovu otázku vzhledem k tématu výzkumu zúžím takto: Jsou představy mužů antifeministů o mužství slučitelné se základními principy demokracie? Pokusím se nyní diskutovat v „případové-studii“ antifeministické mužské identity diagnostikované konstrukce a způsoby konstruování ve světle zúžené otázky. Nejprve v rámci shrnutí hlavních charakteristik antifeministického mužství a po té z perspektivy vztahu mužství a politiky.

7.1. Infantilní patriarcha jako systémová „krize“ mužství

Diskurz systémové „krize“ mužů je koncentrovaným a komplexním vyjádřením mužské antifeministické identity, neboť specifíkem tohoto diskurzu je, že jeho výhradními producenty jsou právě antifeministé. V případě ostatních diskurzů jako je autenticita, dospělost, totalita atd. se antifeministé tyto obecnější diskurzy, ze kterých čerpáme ve svých promluvách všichni takřka denně, snaží reinterpretovat z pohledu jejich pozice. Diskurz „krize“ mužství však vytváří takřka výhradně antifeministé a proto vyjadřuje jejich identitu s menším vlivem různých zkreslení. Z perspektivy *systémové – osobní* si šovinisté osobní krizi vůbec nepřipouští, ale za to všude kolem sebe vidí systémovou krizi mužů. O podobný postoj se snaží androcentristé, ale nejsou tak „přesvědčiví“ jako šovinisté ve vyjímání sebe sama z jakéhokoliv osobního spojení s touto krizí. Maskulinisté vnímají i osobní krizi mužství, ale její hlavní příčiny vidí v také v negativním systémovém nátlaku na muže. Diskurz „krize“ je také významně provázán s diskurzem zralosti, který jsem analyzoval na škále *infantilita – dospělost*. V tomto pojednání o systémové „krizi“ mužů využívám nálezy KDA o konstrukci sociálních praktik ve Šnebergerově článku *Proč nejsem českým genderovým rovnistou aneb tři poznámky a pět nevyžádaných rad ženám*. (Šneberger 2/2008)

7.1.1. Škála krize - „krize“

Racionální důvody k promluvám o systémově vytvářené krizi mužů reflektují existenci genderových stereotypů, prostřednictvím nichž jsou i muži tlačeni do zprůměrované šablony, která žádnému konkrétnímu muži nemůže úplně vyhovovat a někde jej musí tlačit.

Příkladem utlačujícího stereotypu je představa muže jako někoho bez emocí, nebo chápání mužského těla jako nezničitelného stroje. Realnost této systémové krize však zpochybňuje fakt, že hlavními producenty zmíněných stereotypů jsou mocní muži, což antifeministé odmítají reflektovat, a tak ačkoliv mluví o krizi, volí setrvání v ní. Zároveň antifeministé mají odlišný přístup k genderovému stereotypům. K těm, které zviditelňují výsadní postavení mužů a vyhovují jim, nic neříkají, mlčí o nich. Ty, které jim nevyhovují, kritizují, mluví o nich. Ty druhé prostřednictvím svých promluv spojují s mužstvím – genderují je. V kontrastu s tím, mlčení o těch prvních, stereotypy první skupiny samovolně degenderuje, spojitost s mužstvím se vytrácí. Velká část mužů má stejně jako velká část lidí obecně potřebu nějak se v tekuté postmoderní době stabilizovat, zachycovat. Problém je v tom, že díky patriarchálnímu kontextu a zachycování skrze replikování hegemonního mužství v případě mužů tato jejich legitimní potřeba dopadá neblaze na postavení žen ve společnosti. Nabízí se i teorie přetrvávající krize mužství z totalitního do posttotalitního období, teorie podporující realnost mužské krize odkazem na naše nevyrovnání se s minulostí, jejíž součástí stále je devastovaná maskulinita.

Spornost těchto odůvodnění odpovídá tautologickému odůvodnění krize, kdy je existence krize odůvodňována existencí krize. Antifeministé svou diskurzivní aktivitou vyvolávají dojem krize, kterým následně odůvodňují své protikrizové akce. Příklad tohoto postupu je výrok vybízející muže k akci, tj. k návštěvě mužské skupiny, který je k nalezení na internetových stránkách www.ilom.cz: „Chlapi, jsme blázni, pokud se chceme setkávat s muži? Nejsme! A máme mít z toho strach? Nemusíme! Přesvědčit vás o tom může tento článek nebo vlastní setkání mužů.“ Tento výrok není opřen o homofobii, jak by se na první pohled mohlo zdát. Další obava, na které výrok staví, je právě uměle vytvořená obava z mužské krize. Uvedený výrok je příkladem konstrukce reality „krize“, ačkoliv nemá argumenty, které by krizi skutečně konzistentně odůvodnily, promluv o krizi je tolik, že se krize stává „realitou“ a reální muži ji reálně prožívají. Antifeministé mají svoji představu o sociální realitě, kterou lze zjednodušeně vystihnout jako patriarchát a dodatečně ji legitimizují formou diskurzivní praktiky: *systémová krize mužů*. Vytváří tak sami na sebe diskurzivní „tlak“, který je má stabilizovat v poloze, ve které jsou a chtějí zůstat. Konkrétním příkladem promluvy spoluvytvářející diskurz systémové mužské „krize“ je tento Šnebergerův výrok z článku analyzovaném pomocí KDA *Proč nejsem českým genderovým rovnistou*: „V té proklamované rovnosti českého genderu tak nějak není místo pro mužský hlas, muže, kteří by si - jak ženy chtějí - klidně svůj díl odpovědnosti a práce

vzali, ale ne s pocitem viny a pod tlakem kampaní.“ Je specifický v tom, že muže interpretuje jako ty, kteří by chtěli být „feministy“, ale tlak, který je do této pozice tlačí, je odrazuje. Chtěli by, ale po svém. Tedy, chtěli by, ale nemohou, a proto jsou v krizi. O realnosti systémové krize mužů svědčí Šnebergerova odpověď na otázku, kterou si ve svém článku sám klade: Proč není příliš mužů, kteří se zasazují za svá témata, jako je péče o děti či obecně péče o svůj plnohodnotný život? Protože se nechtějí stát rukojmími ženských časopisů. (Šneberger 2/2008) Pokud mužům hrozí především, že se stanou rukojmími ženských časopisů, je zřejmé, že nejde o krizi, ale o „krizi“. Souhlasím s Martinem Fafejtou, který k mužské krizi říká: „Když je v krizi pán a vládce, je to jen dobře.“ (Fafejta 2008)

7.1.1. Produkce strachu a hrozeb

Antifeministé hrozí sami sebou, upozorňují na svou „krizovou“ bezútěšnou situaci. „Zneschopňují se“, aby se nemuseli měnit. Jde o strategii, jak se vyhnout feministickým požadavkům, neboť na „trpícím“ muži nikdo nebude požadovat splnění feministických požadavků, které sice nejsou ničím jiným než výzvami k obyčejné slušnosti, ale pro patriarchy představují doslova nemožné sebezpřekročení. Další způsob zneschopňování mužů a vytváření dojmu „krize“ spočívá v hrozbě bezvýchodnosti situace. Dle Martina Járy, pokud muži feministický nátlak neoslyší, skončí stejně opět v krizi: „Prototyp správného muže formují ženy, ony mají ty nároky a někteří muži dělají tu chybu, že se do toho snaží vejít, [...] Pak jsou dvě extrémní reakce na ten tlak - miláček Oskar⁷⁸, nebo totální macho.“ (Jára 11/2008)

V dalším textu Jára (14/2008) interpretuje feministické požadavky na muže jako past. Požadavky interpretuje jako nesmírně přemrštěné, neboť by jim mohl dostat jen ideální muž. Pokud by se o něco podobného chtěli pokusit normální muži, skončí špatně, dost možná s neurózou. Járovu hrozbu pasti, dále upřesňuje diskutující Horst (3/2005): „Jasne, prave ho nezne praska bicem pres zada za to, ze nevytrel podlahu a nevynesl kos s odpadky. Pak uz jenom musi vyprat pradlo, vyzehlit a uvarit no a pak bude mit hodinku volnou na tvorbu prispevku oslavujicich feminismus. :-)))“. V podobném duchu odrazuje muže od kritické sebereflexe Šneberger: „Nový muž, obraz chlapeckého hrdiny, jenž si statečně nese svou vinu a transformuje ji do boje za práva žen, muže neosloví [Spadne do opačného než spokojeného tedy krizového stavu] [...] Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy).“

Feminismus antifeministé prezentují také jako naivní přehlížení a snahu potlačit fakt, že v každém z nás je zlo, které musíme osvědčenými způsoby ventilovat, jinak dojde k přetlaku následovanému výbuchem, který právě Jára pojmenovává jako *totálního macha*. Podobnou hrozbu předestírá ve svém textu i Jan Štern:

Ani feminismus však neřeší to zásadní. Stejně jako environmentalismus neodpovídá na otázku: když zastavíme exploataci, kam přesměrujeme lidskou (mužskou) agresi? Vrátime se k rituálu? Pokusíme se přesměrovat tuto agresi do sexuality (pradávné orgiastické řešení) či masturbace u internetové pornografie? Nebo zastavíme hebrejskou dějinnou dynamiku cyklickým matriarchátem za pomoci náhražkovité agresivní zkušenosti ve virtuální realitě? Anebo přinutíme muže, už tak otřesené ve své identitě, úplně se zřítí své agrese a učiníme z nich sebe nenávidící neurotiky? (Štern 1/2005)

7.1.2. Patriarchovy obavy o patriarchu

V posledních letech se náhled české společnosti na feminismus začíná pozvolna měnit k lepšímu. Tento pozitivní trend však vyvolává antifeministické protitlaky. Mužská „krize“ je vyvolávána trendem snižování mužské hegemonity. V diskurzu krize mužství nejde o mužství „jako takové“. Stejně jako antifeminismus nereaguje na obsahy feminismu, ale na trend zvyšující se legitimity feminismu, diskurz systémové mužská „krize“ je reakcí na trend snižování mužské hegemonie, protože pro antifeministy se mužství rovná Connellovo hegemonní mužství. Na křehkost mužů spojovanou s mužskou krizí je možné podívat se dle mého názoru dvěma způsoby. Jednak jako na zde zmiňovanou křehkost, jako nostalgii po tvrdosti. Druhé jako na odvozenou z vyššího postavení maskulinity v patriarchátu, pozice vládce je křehčí než pozice poddaného. Hegemonní maskulinita je konstruována jako elitní klub. Dobrovolné opuštění klubu muži, které demonstrují feministé, snižuje jeho prestiž více než požadavky na právo vstupu dovnitř od žen. Antifeministé se snaží interpretovat feministu jako neautentického (i jako muže), neboť feminista, který krizi odmítá, poukazováním na její iluzornost zároveň zviditelňuje slabost a bezradnost konstruktérů krize.

7.1.3. Infantilní patriarcha

Vyrostl v prostředí, které klade na muže menší nároky a přitom jej výše hodnotí, a na ženu má prostředí větší nároky a naopak ji hodnotí méně. Tento enviromentální důvod chápu jako zásadní důvod „zmrzačení“ muže. Termín zmrzačený muž používá Badinter (2004), ale vytýkám ji, že koncept zmrzačeného-měkkého muže odvozuje od feministického tlaku. Argumentuje tedy podobně jako Robert Bly. Také myslím, že jak Badinter, tak Bly přeceňují souvislost zmrzačení a vztah muže k matce. Hovoří o zmrzačení-měkkosti v důsledku neodpoutání se od matky. Rozbor diskurzu systémové „krize“ mužů ukázal, že muži se mrzačí sami s cílem uchovat pro sebe menší nároky a vyšší hodnocení, proto navrhuji nemluvit o měkkosti, ale o infantilnosti. A dále navrhuji diferencovat mezi muži, nemluvit v souvislosti s koncepty zmrzačení obecně o mužích, ale o antifeministických mužích. Tyto návrhy vedou k identitě, kterou nazývám *Infantilní patriarcha*.

Logická otázka zní: jak se slučuje krize muže s tradičním pojetím mužství? Slučuje, neboť krizí mužství autoři nebrání *Tradičního patriarchu* – toho sice dominantního, ale zároveň za všechny odpovědného, který ví, že stěžovat si může maximálně jen sám sobě na sama sebe. Současní antifeministé brání mužství v infantilním pojetí. To už do krize spadnout může, nevylučuje se to s jeho definicí. Antifeministé se vzdávají dobrovolně identity, která všechno zvládne, ale zároveň se nechtějí vzdát hegemonie, protože pak by z jejich představy mužství už nic nezbylo. Logickým důsledkem je konstrukce „krize“ mužství, která dokáže překlenout zmíněný rozpor promluvou o výjimečné situaci.

Vysvětlení jak spolu mohou kooperovat na jedné straně hegemonie a na druhé mužská krize a infantilita nabízí Vodochodský (1999) interpretující Connella (1995). Dle autorů je hegemonická maskulinita určitou formou genderové praxe, která v aktuálním čase dokáže nejvýhodněji legitimovat patriarchát. Autoři zdůrazňují, že sociálně nejmocnější lidé nemusí být vůbec významnými nositeli hegemonické maskulinity. Dokonce se nemusí vůbec jednat o konkrétní existující osoby, ale například o symboly, smyšlené postavy a podobně. Zdá se, že v současné době je nejvýhodnější strategií právě „krize“ mužů, kdy se muži drží u moci prostřednictvím promluv o vlastní krizi.

Určitý vliv na infantilnost antifeministů má v českém kontextu specifická konstrukce maskulinity za totality kombinovaná s nevyrovnáním se s totalitou. Vodochodský (2007) o tehdejších mužích hovoří jako o *Velkých dětech* a Blažek (1999) ukázal, jak nevyrovnání se totalitní minulostí stále udržuje totalitní myšlenkové rámce jako aktuální. A navíc i způsob

konstrukce totalitní maskulinity se nápadně podobá konstrukci maskulinity v rámci diskurzu krize mužů. O tehdejším mužství Vodochodský soudí, že ačkoliv propůjčovalo mužům participaci na společné nadvládě, projevovalo se málo výrazně, spíše pasivně než aktivně, jednoduše i tenkrát bylo v krizi.

Je zřejmé a logické, že nejvíce znejistěni ve své maskulinitě jsou právě ti muži, kteří nejintenzivněji vytváří sociální realitě neodpovídající diskurz krize mužů. A svou vnitřní rozpolcenost promítli do podoby *Infantilního patriarchy*. Spojení diskurzů mužství, hegemonie a infantilnosti v identitě *Infantilního patriarchy* dokumentuje otázka Martina Járy: “Ženy jsou při výběru partnera náročné, mají své představy. Jenže vyhovět ženě v představě, jakou o mně má, znamená tak trochu se jí podřídit. Nejsou ty stesky žen na téma, kde ti muži jsou, jejich skrytou dominancí?” (Jára 15/2008) Obsahově se všechny tři věty z citátu vyjadřují k hegemonii, resp. vyjadřují obavu z úbytku mužské hegemonie a nárůstu ženské. Infantilní je forma výroku, která připomíná vyjádření udiveného patriarchy z měšťanské rodiny 19. století přeneseného do individualizované rodiny 21. století. A také je interpretace feministických požadavků jako výrazu dominance infantilní vzhledem k nastavení našeho sociálního prostředí vůči ženám versus mužům.

7.2. Patriarchální politika identity s mužským právem veta

Moderní demokracie je založena na zpochybnění přirozeného nároku panovníků na trůn a z něj plynoucím zpolitizováním státní moci. Ta dle Pavla Barši (2004) nadále není něčím jednou provždy daným, nýbrž je předmětem nikdy nekončícího vyjednávání, jehož se účastní volení politici i občanská veřejnost. V demokracii se hranice mezi politikou a nepolitikou proměňuje, je pohyblivá. Rozhodnutí výkonné státní moci jsou legitimní jen tehdy, jsou-li podloženy rozumným konsensem ovládaných. Podle Barši feministky odmítly přirozenost podřízeného postavení ženy vůči muži a trvají na tom, že i o budoucí podobě vztahu mezi pohlavími je nutno vyjednávat. Jádrem feministické politiky je právě vyjednávání různých typů vztahů mezi muži a ženami a také diskuse a problematizace ženství a mužství jako takových.

Politika patriarchální identity se snaží zmíněnou diskusi různými způsoby delegitimizovat a brzdit. Politika patriarchální identity je činěním si nároku na patriarchální identitu a na její reprezentaci. Šovinisté, ochránci mužských práv a maskulinisté dělají politiku. Splňují všechny aspekty této činnosti. A je úplně na místě se ptát spolu s Kohákem, zda je to politika demokratická nebo slovy Vodrážky (1999) politický harémismus. Vulgární explicitní antifeminismus prezentovaný mužskými šovinisty je natolik čitelný a natolik v rozporu se sdílenými představami o slušnosti, že jde o antifeminismus, který se sám v sobě uzavírá. V politice genderové identity představují mužští šovinisté extrémistickou stranu. Maskulinismus má v našem prostředí a vzhledem k našemu prostředí jasně antifeministický avšak zároveň skrytý ráz, antifeminismus legitimizuje tím, jak antifeministickou politiku prezentuje a realizuje jako obecně mužskou politiku. Svou politiku se maskulinisté navíc snaží interpretovat jako politiku podpory genderové rovnosti, jak ji prezentuje Šneberger v textu *Proč nejsem českým genderovým rovnistou* (Šneberger 2/2008). Provázání antifeminismu s podporou genderové rovnosti se zdá absurdní, ale paradoxně má velkou naději podpory od současné konzervativní vlády, například Ministerstva práce a sociálních věcí v čele s Petrem Nečasem, které potřebuje vyčerpat peníze z Evropské unie určené na podporu genderové rovnosti, ale zároveň je jednoduše konzervativní.

Pro tuto mužskou politiku je charakteristické rozdělování na nepolitiku a politiku. Tlustou čáru mezi politikou a nepolitikou považují za jasně danou, neměnnou a přirozenou, ve skutečnosti ji udržují těmi svými politickými aktivitami spadajícími pod politiku patriarchální identity, které lze označit jako politiku těla. Ne náhodou je shrnutí politiky těla od diskutujícího Jana zároveň definicí patriarchálního mužství: „Jaký má být pravý muž, že má být rozumný, statečný, čestný, zásadový, spravedlivý, uměřený a zbožný, že má být vzorem i vůdcem rodiny, tak to nikdo v minulosti nevymyslel, to lidé poznali ze spontánní zkušenosti, protože s takovými muži obec i stát prospívá a směřuje k dobru všech.“ (diskutující Jan 13/2007) Mužská nadvláda je jednoduše legitimizována odvoláním na spontánní zkušenost, na rozpoznání a pochopení té správné jediné reality. Samotné základní nastavení této politiky ženy z této politiky vytlačuje, neboť v kontextu vytvořeném autorovou promluvou jsou obcí a státem míněni pouze vyvolení muži. Nikoliv, že ženy sami do politiky nechtějí, jak se snaží ukázat Joch: „Ženy nechtějí do politiky a já se jim vůbec nedivím, mají recht co tam.“ (Joch 1/2008) Právě představy naturalizované v těle vymezují, co ještě je politické a co už není. Jenže jde o tělo patriarchální a z politiky je tak vylučováno vše, co by mohlo zpochybňovat jeho identitu. Vedle naturalizace⁷⁹ je

podstatným rysem této politiky homogenizace. Homogenizace umožňuje představitelům patriarchální politiky mluvit za všechny muže a feministy interpretovat jako neautentické muže, tedy ne-muže, exoty a výjimky, které potvrzují pravidlo.

Jak výše vyplynulo dokonce i z promluv, ve kterých bylo možné najít určité racionální odůvodnění antifeministické kritiky, antifeministé navzdory svým deklamacím o svobodě občany podceňují. Obávají se Habermasovi diskurzivně, tedy i politicky, aktivní občanské veřejnosti, která svou aktivitou s čarou mezi politikou a nepolitikou různě posunuje, tak jak zrovna řeší aktuální témata a problémy. Pohyblivá hranice mezi politikou těla a nepolitikou těla by znamenala, že by v tomto ohledu politici museli reflektovat své počínání a vyjadřování a nemohli by bezproblémově performovat Connellovo zmocňující se mužství udržující ve společnosti patriarchát. Prezident Václav Klaus dokonce hrozbu diskurzivně aktivní veřejnosti konceptualizuje jako NGOismus a explicitně tak artikuluje svoji obavu z diskurzivně aktivní občanské společnosti. Pokud lidé uvěří, že fungují jen jako izolovaní jedinci, je to pro ty, kdo společnost řídí, velmi výhodné. Lidé hledají příčinu všech svých problémů jen sami v sobě a vládci zůstávají mimo kritický hledáček. Veškeré společenské, sociální a kulturní tlaky jsou zneviditelněné, což ale neznamená, že nepůsobí. Protože si je ale lidé vůbec neuvědomují a nevědomě naopak internalizují, své chování interpretují jako svobodné a svou situaci hájí.

Pokud existuje diskurzivní tlak, který vytváří ve společnosti určitou skupinu, vzniká skupina lidí se stejnou sociální zkušeností, a je legitimní, pokud někdo za skupinu, o diskurzivním tlaku mluví. Ženy jsou v mnoha případech diskriminovány jako skupina a feministky se snaží vytvářet protitlak, který diskriminační tlak postupně odstraní. Tento protitlak vnímají antifeministé jako nátlak na muže obecně. Svůj stav vnímají jako krizový, byť k tomu není důvod, neboť skutečný odpovídající diskurzivní tlak neexistuje. To je možné ověřit pohledem do jazyka, který konstruuje muže jako hodnotnější a mocnější. A aby svůj stav podložili nějakým diskurzivním tlakem, vytváření diskurz systémové „krize“ mužství, který následně mohou interpretovat jako nátlak. Hlavní interpretační duel se vede o interpretaci sociálního kontextu. Antifeministé a feministky/té hovoří o současném stavu rovných příležitostí žen a mužů odlišně. Antifeministé považují ženskou emancipaci za úplnou dosažením práva na majetek, vzdělání a volebního práva. Hovoří o přirozenosti muže a ženy. Feministé naopak hovoří o nespravedlivě konstruovaném genderu, tj. maskulinitě konstruované jako hodnotnější než feminita, který se promítá do všech rovin společnosti. Antifeministé hovoří o společnosti, která nezná genderovou diskriminaci, feministé hovoří o společnosti založené na genderové diskriminaci. Tato dvojí a

protikladná interpretace diskriminace na základě pohlaví, je klíčová pro pochopení odlišností v názorech i identitách antifeministů a feministů. Sama je odvozena od dvojího výkladu světa a společnosti na základě naturalismu nebo konstruktivismu.

Jen v prostředí interpretovaném jako subverze jeho vlastního kontextu může být konformní konzervativní postoj interpretován jako postoj originální. Subvertovaný kontext dovoluje antifeministům mluvit o feministovi jako o estébákovi a sama sebe interpretovat jako disidenty. Václav Vlk ve svém textu *Český ajatolláh v Bruseli (12/2008)* kritizuje Špidlovu podporu rozvoje genderové rovnosti. O Špidlovi samotném mluví jako o muži ohrožujícím naši svobodu přinášejícím udavačství, vpád do soukromí, manipulování soudy, rozvrat rodiny a společnosti, pád ekonomiky, politicky motivované soudy, gender policii a ostrakizaci nepřizpůsobivých. Vede nás do totality a pekla:

Jedním z významných prosazovatelů tohoto trendu je náš komisař v EU, Vladimír Špidla. Introvert, osoba, o které se mnozí domnívají že má vážné psychické a osobnostní problémy, byla naprosto nezodpovědnou socialistickou vládou vyslána do vedení EU. Prozatím se všichni Špidlovým nápadům na regulaci slunečního svitu a podobným pitomostem smějí. Jeho další opatření, které jeho úřad připravuje, však může být cestou do pekla. Špidla chce totiž zavést v Evropě „gender policii“. [...] Udavačství, rozvrat rodiny a společnosti, pád ekonomiky, politicky motivované soudy a ostrakizace těch členů společnosti, kteří se nechtěli vzdát své svobody. U nás jsme se toho zbavili děsivou válkou a pádem totality(toho se nelze zbavit trpně, pádem totality, s tím je třeba se vyrovnat). A to, co jsme vyhodili dveřmi, nám Špidla chce nacpat oknem. Bohužel, ukazuje se, že levičáctvím prosáklé politické gardy „západní Evropy“ nejsou vůbec schopny pochopit, jak totalita funguje, a nebo s ní rády spolupracují. (Vlk 12/2008)

Proti tvrzení Václava Vlka stojí především fakt, že Vladimír Špidla dokázal čelit skutečnému ohrožení naší svobody, když vypověděl tzv. opoziční smlouvu⁸⁰ uzavřenou mezi ODS a ČSSD v roce 1998. Sdělení Vlkovi poslední věty z uvedeného citátu: „Bohužel, ukazuje se, že levičáctvím prosáklé politické gardy „západní Evropy“ nejsou vůbec schopny pochopit, jak totalita funguje, a nebo s ní rády spolupracují.“, je v úplném rozporu s Blažkovým (1999) důrazným upozorněním, že s naší minulostí jsme se vůbec nevyrovnali a stále žijeme v jejím zajetí. Vlk naopak považuje naši nereflektovanou – stačí že prožitou - zkušenost s totalitou za epistémickou výhodu, kterou na západě nemají a proto nejsou schopni vidět ohrožení, které na sebe sami připravují. Rozdíl mezi Blažkovým a Vlkovým přístupem odpovídá rozdílnému přístupu ke zkušenosti. Podle Vlka plyne poznání ze zkušenosti samé, podle Blažka má zkušenost význam až tehdy je-li reflektována, nejde o zkušenost samu, ale o interpretaci zkušenosti.

Dnes nejde o to, jestli rovné příležitosti ano nebo ne, to je jasné i tradicionalistům. Jde o to jak je interpretovat. A právě sem tradicionalisté nyní soustředí svoje úsilí, příkladem je i Šnebergerův text analyzovaný pomocí KDA. Snaží se přeformulovat genderovou rovnost jako patriarchální tradiční model. Šneberger gender neadmítá, naopak hlásí se k němu, cítí se dotčený, že v genderovém diskurzu není slyšet. Schází mu právo na jeho vlastní interpretaci genderu, bez ohledu na to, že ta má s konceptem gender tolik společného jako právě biologické pohlavní.

Paradoxní interpretace genderu ústí do dalších paradoxů, vedle zmíněného prosazování genderové rovnosti za pomoci antifeminismu ji ilustruje antifeministická identita spojující sobě *infantilitu s patriarchátem* a požadavek *demokracie s mužským právem veta*. Jak jinak než požadavkem tohoto práva si vysvětlit, že maskulinisté z LOMu trvají na tom, že: „Mužství je udělováno mužstvím“. Potřeba formulovat podobné právo na druhou stranu prozrazuje, že i muži antifeministé si začínají vnímat a možná a někteří i akceptovat proměňování identit muže a ženy odvozené od sílící diskuse. Jsou ale velmi opatrní a nejraději by i tento proces sami řídili, což by jim prosazení práva veta, zaručilo.

8. Poznámky

1 – Lidové noviny 23.9.1999.

2 – Odpovídalo celkem 10 mužů: Erazim Kohák, Stanislav Kosík, Radim Palouš, Ludovít Emanuel, Karel Malý, Stanislav Novotný, Pavel Tigríd, Ludvík Vaculík, Miloš Pojar, Václav Malý. Karel Malý, v té době rektor Univerzity Karlovy: „Líčíte chmurné perspektivy ... Na to nejsme vůbec připraveni a jen těžce se budeme s tímto požadavkem vyrovnávat. Otázka je položena správně, jen si při ní každý muž povzdechne, cože ho to v příštím tisíciletí čeká.“ Stanislav Novotný, ředitel České křesťanské akademie: „Mužům obecně zřejmě vadí ženy, které nebezpečně konkurují v jejich tradiční živitelské úloze. Nikoli chytré a sebevědomé manželky, které si pěstují svou ženskou výjimečnost, ale ženy, které v honbě za kariérou potlačily svůj ženský půvab a přitažlivost. Pak se nelze divit mužské nepřipravenosti.“

3 – Za zdařilý, byť jistě ne vyčerpávající a trvale platný, pokus považuji například Bourdieho (2000) studii *Nadvláda mužů*.

4 – O strukturální diskriminaci na základě pohlaví, která dopadá ve většině případů na ženy hovoří např. následující studie:

- Pavlík, Petr (Ed.) (2008). *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*. Praha: Otevřená společnost o.p.s.
- *Ženy a muži v datech* (2008). Praha: ČSÚ a MPSV.
- Čermáková, Marie. a kolektiv (2000). *Souvislosti a změny genderových diferencí a české společnosti v 90. letech*. Praha: Sociologický ústav.
- Čermáková, Marie (2003). *Genderové identity: ekonomické a sociální souvislosti. In Gender, rovné příležitosti výzkum*. Volume, 1-2. 1-2.

5 – „Morgan [(1992)] navrhuje zaměřit pozornost mužských studií na situace, v nichž muži vystupují explicitně. Říká, že v rámci vidění rodu jako závislé proměnné nelze opomíjet to, že v některých situacích je přítomnost rodu více rozpoznatelná než v jiných. To se týká situací, v nichž figurují sami muži, nebo podobných momentů, v nichž maskulinita vystupuje do popředí (vojenské útvary, chlapecké nebo naopak dívčí školy, mnoho oblastí sportu, věznice a některá mužská pracoviště). Dále Morgan navrhuje obrátit pozornost k takovým uspořádáním a situacím, které mohou vést k problematizaci mužů a maskulinit: nezaměstnanost, odchod do důchodu a podobně.“ (Vodochodský 1998:29)

6 – Seznam textů viz. Příloha 6. Soubor textů rozčleněný do adresářů podle data vydání na CD, viz. Příloha 7. Každý text má v rámci daného roku své unikátní číslo. Na konkrétní text odkazují ve formátu (autor číslo textu/rok vydání).

7 – Výjimku tvoří jeden text ve slovenštině (Balvín 6/2007), který však byl otištěn na českém internetovém serveru.

8 – „V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. [...] jde o zachycení složitosti případu, o popis vtahů v jejich celistvosti. Případová studie v sociálněvědním výzkumu je podobná mikroskopu: její hodnota závisí na tom, jak je zaostřená. Předpokládá se, že důkladným prozkoumáním jednoho případu lépe

porozumíme jiným případům podobným případům. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí.“ (Hendl 2005)

9 – Pojmy jejichž kontext je sporný a nejsou definovány v tomto oddílu či v oddílech speciálních, budu komentovat v poznámkách.

10 – Z angličtiny: suffrage – volební právo.

11 – Jazykový obrat je jazykově analytickým překročením subjektového paradigmatu klasické filosofie. Jde o výkladový obrat od subjektu k jazyku a také paradigmatickou změnou pohledu na společnost, který nově chápe jazyk jako základní konstitutivní element společnosti, nikoliv jen jako pasivní prostředek popisu společnosti. Je pro něj charakteristický přechod od realismu ke konstruktivismu, od determinismu k relativismu a jde o součást širšího přechodu od modernismu k postmodernismu. (Barker 1996)

12 – Esencialismus se při vysvětlování přírodních a společenských zákonitostí snaží odhalit podstatu či bytnost těchto zákonitostí. (Maříková 1996a).

13 – Mezi sociálně patologické chování jsou řazeny projevy jako násilí, užívání drog, další typy závislostí například výherní automaty.

14 – Ulě i Faludi vychází z amerického kontextu.

15 – Separovaná mužskost tohoto diskurzu je dost možná jedna z příčin proč jej vítají i maskulinisté.

16 – Vychází z předpokladu existence fundamentální jednoty světa a přirozených zákonů, které jej ovládají. Tuto přirozenou realitu světa odhalují přírodní vědy. (Maříková 1996a)

17 – Druh analýzy, která plně vysvětluje jeden jev jiným, například jednání člověka na základě biologické předurčenosti, tzv. biologický determinismus.

18 – Poststrukturalismus, jehož je Foucault představitelem, nerozlišuje mezi subjektem a objektem, postuluje, že naše poznání je predeterminované strukturami diskurzů

19 – Například Seyla Benhabib, Nancy Fraser.

20 – Pokračování a zároveň přehodnocení původního strukturalismu, pro poststrukturalismus je typická představa neuzavřené, decentralizované struktury, odpor vůči jakékoliv metafyzice, ztráta víry v jakékoliv absolutní, kritika subjektu, subjektivity jako útočiště metafyzického výkladu světa. (Maříková 1996b)

21 – „Archetyp, doslova starobylý, původní, klíčový pojem analytické psychologie C. G. Junga, používaný k označení nevědomých prvků v duševním životě člověka, které mají obecný charakter, tj. jsou společné všem lidem, [...]“ (Maříková 1996a:104)

22 – Viz. koncept backslash Susan Faludi.

23 – Misogynie je nenávist až chorobná vůči ženám.

24 – Mýtopoetické knihy doporučované na stránkách LOMu.

- Bly, R.: *Železný Jan*. Argo, Praha 1999.
- Bly, R., Woodmanová, M.: *Král panna*. Argo, Praha 2002.
- Eldredge, J.: *Pozor, srdce muže! Návrat domů*, Praha 2005.
- Jára, M., Vybíral, M.: *Hledání divého muže - rozhovor o mužských skupinách*. Psychologie dnes, 9/2003, Portál, Praha 2003.
- Moore, R., Gillette, D.: *Král, válečník, kouzelník, milovník aneb O mužské psychice*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2001.
- Rohr, R.: *Cesta divokého muže*. Cesta, Praha 2003.

25 – Pro dokreslení českého kontextu je vypovídajícím fakt, že žádná taková kniha, například od autorů jako je Kimmel, Connell nebo Hearn, zatím nebyla dosud přeložena do češtiny.

26 – Vyhledávání je citlivé i na různé tvary odvozené tvary jako feministé, feministy atd. Využíval jsem tedy při vyhledávání propracované vyhledávací algoritmy nejpoužívanějšího světového internetového vyhledávače www.google.com

27 – Uvozovky omezují vyhledávání na přesný tvar slovního spojení.

28 – Český národní korpus (ČNK) je akademický projekt zaměřený na budování rozsáhlého počítačového korpusu především psané češtiny. Pracuje na něm Ústav Českého národního korpusu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (ÚČNK). Od svého založení roku 1994 má ÚČNK na starosti budování ČNK, jeho rozvoj a rovněž činnosti související, zvláště v oblasti výuky a pěstování oboru korpusová lingvistika.

29 – Dodává v elektronické podobě plná znění článků z novin, časopisů, zpravodajských relací rozhlasových a televizních stanic. Umožňuje v těchto informacích plnotextově vyhledávat prostřednictvím Internetu. Informační agentura Anopress IT shromažďuje a zpracovává plné texty novinových a časopiseckých článků, doslovné přepisy televizních a rozhlasových relací a vybrané knižní a jiné soubory encyklopedického nebo referenčního charakteru.

30 – Často, což mne překvapilo, je v souvislostech s feministkami používáno generické maskulinum, autoři o ženách feministkách hovoří jako o feministech. Jde o důkaz síly jazykové konvence generického maskulina. Překvapivé je to právě vzhledem k absenci mužů feministů.

31 – Hlavička má formát: číslo textu, autor, datum vydání, název článku, zdrojové médium, internetový odkaz (existuje-li).

32 – Určité časopisy jsou vnímány jako prestižní a jako hodnototvorné, na rozdíl například od bulvárního textu, u kterého čtenář předpokládá, že informace jsou nadsazené či fabulované. V českém kontextu je například týdeník Respekt vnímán jako hodnototvorné médium.

33 – Karel Hvižd'ala (2007) charakterizuje bulvární tisk takto: „Bulvární noviny obsahují velké titulky a obrázky, zkrácené články, jazyk může být vulgární, výrazně pracuje s

emotivními slabikami a výkřikem. Finančně žije z inzerce masových řetězců a statisčických nákladů.“

34 – V případě článku Příhoda, Petr (2000). *Feminismem jsem zaskočen*. (5/2000) se mi nepodařilo dohledat zdroj. Jde však o časopis.

35 – Na základě nalezených kontradikcí vznikly jednotlivé obrazy feministů. Hlavní kontradikce jsou tyto:

- oběť x hybatel událostí
- slaboch x tvrděák řídící se heslem cíl světí prostředky
- neschopný x všeho schopný
- boříč sociálních vztahů x ten, kdo příliš lpí na důležitosti sociálních vztahů
- neškodný a k smíchu x příčina obrovské katastrofy
- plný tématu diskriminace x prázdný
- nediskutuje x otravuje potřebou neustále diskutovat

36 – Významy vztaženými k feministovi rozumím významy vztažené k feministovi jako feministovi i feministovi jako muži.

37 – Srovnej charakteristiku šovinistova mužství Petry Šťastné: „Muž šovinista kvůli strachu z ohrožení svého mužství raději snese život s žárlivou, vlastnickou a sobeckou ženou, se kterou si ani nemůže, ani nechce popovídat, kterou bude opovrhovat a jejíž práci, kvality a schopnosti bude zesměšňovat. Protože u ženy vyžaduje především ženskost, volí ženu tradiční, která má podle jeho názoru k ženskosti blíže než žena feministka. Právě tato ženskost je tím pravým doplňkem a opakem přirozeného mužství.“ (Šťastná 1999:5)

38 – U Martina Komárka je těžké odlišit, mluví-li o mužích bojujících za rovné příležitosti žen a mužů, mluví-li o feministech, které dle Komárka bojují za rovné příležitosti žen a nebo o androcentristech bojujících za rovné příležitosti mužů. Začátek uvedeného článku lze považovat spíše za promluvu o androcentristech, což potvrzuje i název článku samotný.

39 – Některé texty, o kterých v souvislosti s feministou jako mužem nakloněným ženám zde hovořím, nejsou v součásti souboru analyzovaných textů. Ze souboru jsem je vyřadil, neboť má práce je zaměřena především na zkoumání antifeministické interpretace feministy jako podpůrce feminismu.

40 – Pro tento směr je dle Rosemarie Tong (1998) charakteristická snaha tematizovat problematiku samotného genderového řádu a samotných příčin genderového řádu – vrací se tedy ke kořenům problematiky nesymetrického rozdělení moci mezi muži a ženami. Proč radikální feminismus zpochybňuje samotný genderový řád, ukazují tyto argumenty:

- Ženy jsou historicky první utlačovaná skupina.
- Nejrozšířenější způsob útlatku, je útlak žen.
- Útlak žen je nejzákladnější forma útlatku, který neodstraní např. odstranění třídní společnosti.
- Útlak stojí na sexistických předsudcích agresorů i obětí.
- Jde o model útlatku, z něhož jsou odvozeny i jiné formy útlatku.

41 – František Novotný napsal sci-fi povídku Břítvoruký Jack (Novotný 2003), ve které, dle mého názoru, kriticky reflektuje právě Páralův „feminismus“ kombinovaný se sexismem.

42 – Susan Faludi (1992) hodnotila jako pseudofeministické některá média v 70. letech v USA.

43 – I muži podporující feminismus často vyjadřují určitý odstup od přímého označení feminista. Například Jiří Peňás se charakterizuje jako bezpartijní feminista: „Bitevní pole ale ovládal muž, který volil zbraně, někdy mírné, jindy vražedné. Není divu, že se slábnoucí mocenskou pozicí patriarchálního modelu se poměr sil mění, ba musí změnit. To píši jako bezpartijní feminista, a psal bych to i předtím, než jsem si konečně přečetl jednu z knih Olgy Sommerové, které jsou už několik let významným projevem ženského uvědomění v českých zemích.“ (Peňás 2004). Velmi časté je vyjádření pro-feminista nebo strategie, kterou používají i ženy: Nejsem feminista, ale ...

44 – Distancování se od konkrétních mužů feministů: „Pro úplnost výčtu feministických organizací u nás dodejme, že mají na své straně i pár - řečeno s Leninem - užitečných pitomců, jako je sexuolog Weiss nebo snílek Vodrážka.“ (Hausmann 2002:21) Nebo vymezení vůči imaginárním feministům „Mám podezření, že mnohý z feministů a feministek bojujících za nepřechylování se dali v touze po světovosti inspirovat angličtinou a pokouší se o návrat do Evropy touto cestou. Proč má na to ale doplácet mateřština?“ (Vaculín 3/2000)

45 – Pokud autor v textech nepoužívá diakritiku, což je časté v internetových diskusích, nedoplňuji ji, taktéž neopravuji gramatické chyby a pravopis v citacích z pramenů.

46 – Hegemonní mužství je možné výstižně vyjádřit jako elitní klub určitých mužů, do kterého je zapovězen vstup ženám a většině zbylých mužů.

47 – Citace z díla *Le Morte d'Arthur* od Thomase Maloryho.

48 – V rétorice LOMu ne dost reálného muže.

49 – V moderní a zvláště postmoderní době, kdo není autentický, jako by nebyl. Ačkoliv jsou maskulinisté tradicionalisté dokáží také strategicky využívat vlastností současného sociálního prostředí.

50 – Pojem common sense odkazuje k zakořeněným a nesoudržným přesvědčením a předpokladům, které jsou pro daný typické. Podle Gramsciho všichni lidé reflektují svět a své životy právě z hlediska common sensu (Barker 2006:31)

51 – „Historismus je termín užívaný od poloviny 19. století v historických vědách v několika obsahově odlišných významech, jejichž společným základem je představa o neustálém vývoji, a tudíž trvalé proměnlivosti lidské skutečnosti. [...] chápán jako protiklad naturalismu, zkoumajícího stabilní a stálé struktury a jevy.“ (Maříková 1996a:365)

52 – Více o Václavu Šnebergrovi a LOMu, viz. Příloha 5

53 – Text Václava Šnebergera (2/2008), který analyzuji za pomoci KDA, je částečně pokračováním naší vzájemné polemické diskuse.

54 – Texty s výjimkou Šnebergerova (2/2008) nebyly analyzovány striktně podle metodologie kritické diskurzivní analýzy. To je také důvod většího zdůraznění mé pozicionality. Neboť na jejich analýzu a následnou interpretaci, prováděnou v této části práce, lze pohlížet jako na kritickou analýzu, a cítím, že pozice, o kterou se analýza bude opírat o to více, o co méně jsem v těchto textech analyzoval diskurzivní praktiky, musí být zřejmá.

55 – Václav Šneberger koordinuje program Muži do škol. Zdroj www.ilom.cz, viz. Příloha 5.

56 – Článek je reakcí občanského sdružení Žába na prameni na požadavek Českého svazu mužů, aby odstoupila tehdejší ministryně pro lidská práva, pokud Český svaz mužů nebude přizván do Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Autorem článku jsem já, viz. (Pavlas 2007)

57 – Liga otevřených mužů má v Radě vlády pro rovné příležitosti svého zástupce.

58 – Sociální patologie je shrnující pojem pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy. (Maříková 1996b:758)

59 – Petr Příhoda (1939) působí jako psychiatr, psychoanalytik, pedagog a publicista. Vede Ústav lékařské etiky a humanitních základů medicíny na 2. lékařské fakultě UK v Praze. Zabývá se také lékařskou etikou. Komentáře publikuje např. v příloze Katolického týdeníku Perspektivy nebo v Přítomnosti. Je spoluautorem (s Petrem Pithartem a Milanem Otáhalem, pod kolektivním pseudonymem Podiven) knihy Češi v dějinách nové doby (tiskem 1991). Působil jako poradce předsedy české vlády Petra Pitharta.

60 – „K typicky postkomunistickým zděděným strukturám myšlení počítám např. ideu *"prioritního cíle"*: představu, že některé problémy jsou příliš "luxusní" a tím jaksi "nemístné" pro tuto těžkou dobu, a tudíž je vhodné počkat, až ty "hlavní" cíle (předtím to bylo nastolení komunismu) budou vyřešeny. Tento postoj brzdí proces demokratizace, neboť donekonečna oddaluje okamžik, kdy budou veřejně slyšeny *všechny hlasy* a všechny starosti. I velké cíle pak musí brát zřetel k oněm zdánlivě malým, a to od samého začátku.“ (Havelková 1998:7)

61 – Postkoloniální kritická teorie zkoumá otázky dominance a subordinace ve vztazích kolonializátor (centrum) – kolonializovaný (periferie). Postkoloniální reakce je jakýsi vzestup národního esencialismu – nacionalismu, paradoxní uzavření se a produkce diskurzu národní jinakosti.

62 – Blažek uvádí následující konkrétní příklady (Blažek 1999:199):

- Konec marxistického žargonu – o to živější zůstaly méně nápadné koncepty jako „základna a nadstavba“ nebo „uspokojování potřeb“
- Konec panelové výstavby – nastal bez nahlédnutí, že byla nejen „ošklivá“, ale také například energeticky hýřivá a nehumanizující, a také proto nám nedochází, že nově vyrůstající ghetta zbohatlíků v texaském stylu jsou podobnou kvazitotalitární uniformitou
- Konec jazykové pruderie – špinění erotiky zákazem přirozené promluvy na toto téma bylo nahrazeno tržním pojetím ženy (a zanedlouho i muže) jako spotřebního „masa“

63 – „Butler říká, že opakující se tělesná signifikace v podobě gest, činů, slov a výrazů tužeb produkuje ideu vnitřního jádra, které je však fantazijně představováno jako zdroj a pořádající princip této signifikace.“ (Barša 2002:274)

64 – Nevědomí kolektivní je hlubší vrstva nevědomí, jejíž obsah je člověku vrozen, tvoří jej jakási „paměť lidstva. [...] obsahuje zejména tak zvané archetypy.“ (Maříková 1996a:685)

65 – Autorům, které zde několikrát cituji, jako Cinnell, Kimmel, Hearn, nevyšla v češtině jediná kniha.

66 – Zvolené rozdělení na vybrané škály je jen jedním z mnoha možných. Škály se různě překrývají, další tolik nevyužité, ale přitom využitelné jsou tyto:

- Reprezentace – prezentace
- Většina – menšina
- Esencialismus – konstruktivismus
- Konzervatismus – identita
- Nacionalismus – kosmopolitismus
- Konečnost – nekonečnost
- Revoluce – neustálá transformace
- Konformita – originalita

67 – Václav Šneberger o rozparcelování přímo mluví: „Český gender se bezhlavě vrhá do tvorby konstruktů. Muži je nepotřebují. Jmenují se Martin, Jarek, Pepa, Karel, Jaromír a další.“ (Šneberger 2/2008)

68 – Friedan, Betty (2002). *Ženská mystika*. Praha: Pragma.

69 – Vláda má vzhledem k našim závazkům vůči Evropské unii povinnost vypracovat zprávu jednou za rok. Podle agendy jednotlivých ministerstev sestavený dokument nese název: *Souhrnná zpráva o plnění „Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“*.

70 – Tvz. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů* byla vydána Otevřenou společností o.p.s. celkem třikrát v roce 2004, 2006 a 2008.

71 – Pokud vyloženě, např. jako Joch (1/2008) neinterpretují aspekty související s demokracií jako aspekty totalitní, což odůvodňují přílišnou politizací příliš mnoha témat.

72 – Dekonstrukce je spjata s dílem Jacquese Derridy, zahrnuje zejména odhalení hierarchických pojmových binárních opozic, jako jsou žena/muž, černý/bílý, realita/zdání, příroda/kultura, rozum/šílenství, které zajišťují status a moc jistým pravdivostním tvrzením tak, že jednu část opozice vylučují a devalvují. Smyslem dekonstrukce není jen obrátit pořadí jednotlivých složek binárních opozic, ale ukázat, jak jedna z druhé navzájem vyplývají.

73 – Z feministek apriorní skepsi vyjadřují pouze esencialistické feministky druhé vlny.

74 – Na současné podpoře nemění nic fakt, že konzervativní establišment a feministky mají o „svém“ progresivním muži jiné představy. Představy konzervativního establišmentu budou jistě konzervativnější.

75 – Výjimkou je text Martina Komárka: *Modré ponožky: co vede muže, aby se bili za práva žen* (Komárek 3/2008). Komárek s feministy hovoří, vede dialog. Přibližně polovinu textu tvoří citace feministů.

76 – Nemyšleno jako hodnocení, ale ve smyslu logiky.

77 - Nové a neznámé, bych snad mohl interpretovat jako postmoderní. Bauman postmoderní společnost připodobňuje k tekutým pískům. Slovy Barkera (2006), nejistota, ambivalence, a mnohoznačnost postmoderní situace – jak se alespoň tvrdí – umožňují chápat nahodilost jako osud a vytvářet s ní naše vlastní budoucnosti.

78 – *Miláček Oskar* je muž ze stejnojmenné písničky Jana Buriana z alba *Muži jsou křehcí*. Burian jej charakterizuje jako muže, který chodí z nákupu na nákup, doma si „tyká“ se smetákem, neboť se velmi věnuje domácím pracím, ale ať dělá, co muže, feministky stále hořekují, že takhle si muže nepředstavují.

79 – Koncept přirozenosti umožňuje konzervativním antifeministům dělat si výhradní nárok na konstruování našeho sociálního světa a zároveň fakt konstrukce popírat a reinterpretovat jej jako odhalování jediné existující reality. Antifeministé nejprve vykonstruují „přirozenost“ a následně i „krizi“, když jejich konstrukt přirozenosti neodpovídá realitě. Antifeministé jako naturalisté a esencialisté odmítají sociální konstrukci „reality“. Mluví-li však o mužích a ženách, o mužskosti a ženskosti a především o mužském a ženském těle, mluví o nich jako o binárních opozicích. Binární rozdělení se však v přírodě nevyskytuje, jde o diskrétní-dvoustavové rozdělení přičemž biologické proměnné mají typicky průběh spojitý. Binární rozdělení je lidským konceptem a příkladem konstruktů.

80 – Analýzu příčin a důsledků opoziční smlouvy zpracoval Erik Tabery (2006) v knize *Vládneme nerušit*. Praha:Respekt.

81 – Z textu je patrné, že jde o autora nikoliv autorku.

82 – Viz. Pease, Bob (2006)

9. Literatura

Barša, Pavel (2002). *Panství člověka a touha ženy: Feminismus mezi psychoanalýzou a poststrukturalismem*. Praha: Slon.

Barša, Pavel (2004). *Levice v postrevoluční době*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Barker, Chris (2006). *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál.

Blažek, Bohuslav (1999). *Bariéry feminizmu v Čechách na konci 20.století*. In. Chřibková, Marie, Josef Chuchma a Eva Klimentová (eds). *Nové čtení světa*. Praha One women press.

Bly, Robert (2005). *Železný Jan*. Praha: Argo.

Bourdieu, Pierre (2000). *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum

Brandes, H. (2007). *Hegemonic Masculinities in East and West Germany*. German Democratic Republic and Federal Republic of Germany. *Men and Masculinities*, vol. 10, no. 2, s. 178–196.

Butler, Judith (1990). *Gender trouble*. Routledge.

Connell, R. W. 1995. *Masculinities*, London: Polity Press.

Fairclough, Norman (1993). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.

Faludi, Susan (1991) *Backlash: the undeclared war against american women*. New York: Doubleday

Fausto-Sterling, Anne (1996). *How to build a man*. In. *Constructing Masculinity*, Maurice Berger, Brian Wallace and Simon Watson, (eds.) pp. 127-135 Routledge.

Graver, Bruce (1986). *Women in the first Czechoslovak republic*. In. Wolchik, S./Meyer, A. (eds.): *Women, State, and Parity in Eastern Europe*. Durham – North Karolina: Duke University Press.

Guba, E. G., Y. S. Lincoln (1994). *Competing paradigm in qualitative research*. In. V. Denzin, N. K., Y. S. Lincoln (eds.) *Handbook of qualitative research*. London: Sage str. 105-116.

Havelková, Hana (1993) „A Few Prefeminist Thoughts“. In Funk. N.; Mueller, M. *Gender Politics and Post-Communism. Reflections from Eastern Europe and the Former Soviet Union*. New York / London: Routledge.

Havelková, Hana (1998). *Rod, kultura a demokracie v českých médiích*, In *Žena a muž v médiích*. Praha: Nadace Gender Studies.

Havelková, Hana. (2004). *První a druhá vlna feminismu: podobnosti a rozdíly*. In: Formánková, Lenka a Kristýna Rytířová (eds.) (2004). *ABC feminismu*: Brno: Nesehnutí.

Havelková, Hana (2007). *Náměty k diskusi o českém genderovém kontextu*. In Knotková-Čapková, Blanka (ed.). *Ročenka katedry genderových studií FHS UK 05/06*. Praha:UK v Praze FHS

Hendl, Jan. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.

Hvízd'ala, Karel (2007). *Bulvár, to není nadávka*. Euro 43/2007, 2. listopad 2007

Chřibková, Marie, Josef Chuchma a Eva Klimentová Eds. (2000). *Nové čtení světa*. Praha One women press.

Kera, Denisa (2001). *Internet s chromozomem Y*. Internet 5/2001. Trade&leisure publications.

Kimmel, M. a Kaufman, M. (1994) *Weekend Warriors*, In. Brod, Harry a Kaufman, Michael (eds.) *Theorizing Masculinities*. Sage Publications. Thousand Oaks.

Kimmel, Michael (1999). *Mali by/možu/budú muži podporovat' feminismus?* Bratislava: Aspekt.

Kynčlová, Tereza (2007). *Analýza internetových stránek www.ilom.cz* – semestrální práce

Kynčlová, Tereza (2008). *Genderová segregace ve školství: Dopady genderové segregace pedagogických sborů na symbolickou úroveň vnímání vztahů mezi ženami a muži* In. Skálová (ed.) *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém*. Praha: Gender studies o.p.s.

Matonoha, Jan (v tisku). *Kritická analýza diskurzu a gender*.

Morgan, David (1992). *Discovering men*. London: Routledge.

Maříková, Hana, Miloslav Petrušek a Alena Vodáková (1996a). *Velký sociologický slovník – 1. díl*. Praha: Karolinum.

Maříková, Hana, Miloslav Petrušek a Alena Vodáková (1996b). *Velký sociologický slovník – 2. díl*. Praha: Karolinum.

Maříková, Hana (2007). *Když dva dělají totéž ...* In *Gender rovné příležitosti výzkum*. Vol. 2.

Osvaldová, Barbora (2004). *Česká média a feminismus*. Praha: Slon.

Pavlík, Petr (ed.) (2008). *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů 2008*. Otevřená společnost o.p.s.

Pavlík, Petr (2004). *O stěhování oboru aneb gender a moc v praxi*. In Knotková-Čapková, Blanka (ed.). *Ročenka katedry/centra genderových studií 03/04*. Praha:UK v Praze FHS

- Pease, Bob (2006). *Gendering Men: Implications for Gender Equality Policy*. Expert Conference Men and Gender Equality: Towards Progressive Policies. Helsinki, Finland
- Ramazonuglu, C., a Holland, J. (2004). *Feminist methodology: challenges and choices*. London: Sage.
- Renzetti, Claire, M. a Daniel J. Curran (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.
- Rich, Adrienne (1986). *Notes towards a politic of location*. In Blood (ed.) *Bread and Poetry*, s. 210-230, Virago.
- Rupp, Leila (2001). *Vytoužená minulost: Dějiny lásky a sexuality od příchodu Evropanů po současnost*. Praha: OWP.
- Ryba, J. (2003). „*Reakce českých mužů na novou (feministickou) interpretaci postavení žen (pokus o typologii)*“. in Vodáková A., Vodáková O. (eds.) *Rod ženský*. Praha: Sociologické nakladatelství. - Eva Souhradová
- Scott, Joan Wallach (1986). *A Useful Category of Historical Analysis* In *The American Historical Review*, Vol. 91, No. 5. (Dec., 1986), pp. 1053-1075
- Sokačová, Linda (2004). *Význané ženy a hnutí v historii feminismu*. In: Formánková, Lenka a Kristýna Rytířová (eds.) (2004). *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí.
- Sokolová, Věra (2004) *Současné trendy feministického myšlení* In: Formánková, Lenka a Kristýna Rytířová (eds.) *ABC feminismu*, Brno:Nesehnutí. 199-212
- Šiklová, Jiřina (1993) *Are Women in Central and Eastern Europe Conservative?*. In Funk, N.; Mueller, M. *Gender Politics and Post-Communism: Reflections from Eastern Europe and the Former Soviet Union*. New York: Routledge.
- Šiklová, Jiřina (1999). *Gender studies a feminismus*. In. Věšíňová-kalivodová, Eva (ed.) *Společnost žen a mužů z aspektu gender*. Praha: OSF.

Šťastná, Petra (1999). *Muži kontra feminismus*. Diplomová práce FSS MU Brno.

Štíglitzová, Marta (2008). *Diskurzivní formování, kontradikce a inkoherece obrazu „moderního muže“*. Bakalářská práce. FHS UK.

Tong, Rosemarie, P. (1998). *Feminist Thought*. Boulder: Westview Press.

Václav, Jan (2007). *Vizualizace maskulinity v časopisech Cosmopolitan a Esquire*. Bakalářská práce FSV UK Praha.

Vávra, Martin (2008). *Diskurz a diskurzivní analýza v sociologii*. In: Šubrt Jiří (Ed.) (2008). *Soudobá sociologie II. Teorie sociálního jednání a sociální struktury*. Praha: Karolinum.

Vodochodský, Ivan (1999). *Muži a maskulinity*, Diplomová práce. FSV UK Praha.

Vodochodský, Ivan (2007). „*Super ženy*“ a „*velké děti*“: *Konceptualizace postavení mužů v rámci genderového řádu státního socialismu*. Pražské sociálně vědní studie 12.

Vodrážka, Mirek (1993). *Před velkým exodem. Kořen českého antifeminismu*. Esejistická přednáška pro University of California Berkeley.

Vodrážka, Mirek (1999). *Esej o politickém harémismu*. Brno: Zvláštní vydání..

Vodrážka, Mirek (2001). *Život mezi*. In Gender, rovné příležitosti a výzkum vol.3 no.3

Wagnerová, Alena (1995). *Emancipace a vlastnictví. Příspěvek do diskuse o chybějících předpokladech pro vznik feminismu v předlistopadovém Československu*. Sociologický časopis, 1995, vol. 31, no. 1, s. 77–84.

Wodak, R. (2002) *What CDA is about*. In. Wodak, R. Meyer, M. (eds.) *Methods of critical discourse analysis*. London: Sage, 2002, s. 1-13.

9.1. Doplňkové prameny

Habermas, Jurgen (2007). *To si demokracie nemůže dovolit. Média, trhy a konzumenti. Jsou obavy o budoucnost seriózních novin oprávněné?* Respekt 23/2007, str. 29.

Hausmann, Josef (1996). *Základy mužského šovinismu*. Ústí nad Labem: Reneto

Hausmann, Josef (2002). *Nahota feminismu*. Ústí nad Labem: Reneto.

Hausmann, Josef (2005). *Mužský šovinismus pro pokročilé*. Ústí nad Labem: Reneto

Burian, Jan (2005). *Jak jsem se stal feministou*. <http://www.janburian.cz/feministou.htm>

Burian, Jan (2006). *Feministky problémy vyhrocují*. Mladá fronta Dnes. 14.6.2006.
Rozhovor redaktora Josefa Šofra s Janem Burianem.

Fafejta, Martin (2008). *Pokud je v krizi pán a vládce, je to jenom dobře*. Rozhovor Žáby n prameni o.s. s Martinem Fafejtou.

Jára, Martin (2008). *O pozici organizace. Co je a není*. www.ilom.cz

Joch, Roman (2000). *Rytířství a civilizace*. . In. Hanuš, Milan (ed.) (2000). *Revue Prostor 20-24: Muži v ohrožení?* Praha: Sdružení pro vydávání Revue Prostor.

Joch, Roman (2007). *Co je konzervatismus*. <http://www.euportal.cz/Articles/1472-co-je-konzervatismus-rozhovor-s-romanem-jochem.aspx>

Novotný, František (2007). *Břítvoruký Jack*.
http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2003/12/34718_21_0_0.html

Páral, Vladimír (2004). *Profesionální hledač rozkoší*. Story. Párala cituje autorka článku o Páralovi Klára Říhová.

Páral, Vladimír (2004b). *Stálo mě to místo*. Mladá fronta 11.12.2004. Rozhovor Jana Dvořáka s Vladimírem páralem.

Pavlas, Tomáš (2007). *To je jako přizvat Národní odpor do Rady pro lidská práva*.
<http://www.rovnoprvnost.cz/index.php?page=zpravy&hledat=yes>

Peňás, Jiří (2004). *Sny o vlastním pokoji*. 19.7.2004 Týden.

Potměšil, Jan (2007). *Kdo se skrývá za „18.000“ členy Českého Svazu mužů*. Britské listy 20.12.2007 <http://www.blisty.cz/art/37907.html>

Potměšil, Jan (2007). *Nabídka spolupráce od Výboru pro prevenci DN Rady vlády*. 27.12.2007 <http://www.rovnoprvnost.cz/zpravy/nabidka-spoluprace-od-vyboru-pro-prevenci-dn-rady-vlady-1139/>

Potměšil, Jan (2008). *Král, válečník, kouzelník, milovník, aneb krize mužské identity a jak z toho ven*. Britské listy 2.1.2008 <http://www.blisty.cz/art/37982.html>

Skochová, Iva (2007). *Sen ve městě*. Reflex 27/2007.
<http://www.reflex.cz/Clanek32897.html>

Šneberger, Václav a Martin Jára – LOM (2007). *Místo monologů dialog? Tisková zpráva*.
<http://www.rovnoprvnost.cz/zpravy/misto-monologu-dialog--1058/>

Topolánek, Mirek (2007). *Projev pronesený při oficiálním zahájení Evropského roku rovných příležitostí v divadle Archa*.

10. Přílohy

10.1. Příloha 1: Obrazy feministů

1. Feminista jako feministický projekt

Jde o „muže“, kterého si vytvořily feministky a tzv. genderová lobby, aby jim pomohl dosáhnout jejich cílů. Je účelovým výtvozem feministek a gender lobby. Tento **slabý a ušláplý** muž je **obětí** feministické propagandy. Díky zmanipulování feministkami si bere příliš k srdci feministickou kritiku, což ho úplně zneschopňuje. Na tomto otroctví sám lpí a nedá na něj dopustit, neboť nemá dost sebevědomí, aby svou situaci změnil. Z nouze věrný muž-podpantoflák, který po všech domácích pracích musí ještě povinně oslavovat feminismus a nedokáže se tomu vzepřít. Nemyslí na sebe, vše co dělá, dělá pro feministky.

Dobrym měřítkem zranitelnosti je, jak kdo snáší kritiku. Když je někdo při kritice vzteklý nebo podrážděný, nepřeje to, a naopak se v tom patlá, ukazuje svoji zranitelnost. (Jára 11/2008)

Jasne, prave ho nezne praska bicem pres zada za to, ze nevytreľ podlahu a nevynesl kos s odpadky. Pak uz jenom musi vyprat pradlo, vyzehlit a uvarit no a pak bude mit hodinku volnou na tvorbu prispevku oslavujicich feminismus. :-))) (diskutující roj 3/2005)

2. Převlečený patriarcha

Velmi aktivně se v ženské otázce angažuje s cílem pomoci odstranit diskriminaci. Cítí se jako feminista. Jde mu však o vlastní moc. Macho, který potřebuje před ženami předvádět svou dominanci. Jde mu o sebe a ne o emancipaci žen. Zneužívá ženy, je příliš muž. Sexista podceňující ženy, neboť ženy pokládá za méně schopné a nutí jim berličky typu kvóty. Nejde mu o dialog s ženami, chce mluvit za ženy. Je přítěží a hrozbou pro feministky. Manipuluje jimi, vymyslel si ženské hnutí, aby měl dost pracovní síly pro svoji potřebu. Je **hulvát**em schovávajícím se za politickou korektností. Na ženy je **tvrdý**, chce aby vykonávaly i tělesně těžké práce například v hornictví. Skutečná diskriminace žen v islámských zemích mu je lhostejná, svým vstřícným postojem vůči islámským extremistům ji dokonce podporuje.

Vedle zženštilého muže představuje tento **brutální macho** druhý možný důsledek mužské snahy o reflexi feministických požadavků na muže. Myslí především na sebe.

Muž (v tomto případě Mirek Vodrážka) ani ve světě feminismu nemůže přestat být mužem (takže v typicky mužské ješitnosti si není schopen všimnout, že pokud chce pomoci ženám, je svými „diskurzy“ kontraproduktivní), ale to nemůže způsobit nic vážnějšího, než případnou ztrátu několika hodin času, které ženy Mirkova fanatismu neznalé obětují někde na feministické schůzi nebo při čtení jeho tlustospisů. (Marek 2/2006)

3. Neautentický korektník

Nepřirozený, neuvolněný, stylizovaný. Všeho spontánního se děsí a potlačuje to. Signály mužského těla tak **potlačuje**, že je už ani nevnímá. Snaží se být feministickým ideálem muže, čímž se úplně odstříhává od přirozenosti reálného muže. Tak vehementně bojuje za rovnoprávnost, že nemá čas ji reálně prožívat ve svém každodenním životě. Veze se na **módní** postmoderní vlně. Na světě existuje zlo, stejně tak v každém člověku je zlo. Feminista se snaží tento fakt popírat, stylizuje se do role nereálného světce. Je plný vnitřního napětí, které může explodovat a náraz se z feministy stane brutální macho. Protože se brání uspokojovat své přirozené pudy (např. promiskuitu), musí nepřirozeně saturovat (např. hltáním pornofilmů). Ve své nesvodobě je dokonale uzavřen, protože svou nesvobodu oslavuje.

Znamená to ale, že bych si troufl o sobě říci, že jsem feministou? Může to vůbec muž poctivě a důsledně o sobě říci? Víím, že se tak někteří definují, a nemám jim to za zlé. Pokud jim jde o vděčné ocenění ženského přínosu do životního bohatství, podepisují jejich feminismus s nimi, pokud jim jde spíše o úlitbu sociálním trendům a módě, nechávám je v tom. (Štampach 1/1999)

Jenže agresí nemůžeme vidět jen v pejorativním světle, svým způsobem do výbavy osobnosti patří. S jejím uplatněním však mají muži větší problémy než kdy dřív. Mají velké sociální zábrany ji projevit a nevědí, co si s tou energií v sobě počít. Mnozí z nich totiž zároveň ztratili příležitost vybit ji fyzickou námahou, prací, protože pracují převážně psychicky a v podstatě ztrácejí kontakt se svým tělem. Jako by se tím vším nějak „odmužšťovali“. (Jára 14/2008)

A pak taky samozřejmě existují chlapíci, kteří emancipaci neřeší, ale na vlastní kůži prožívají. (Holubec 18/2007)

4. Univerzální jednotka znechucení

Feminista jako projekční plátno na nějž je možné promítat si vše, co má negativní konotace. Vše co si spojujeme se špatností, zlem, krizí, nešvarem, nevkusem a neslušností.

Pak může feminista sloužit i jako jakási univerzální jednotka, potřebujeme-li vyjádřit znechucení, byť v jakémkoliv kontextu, který vůbec s feminismem či maskulinitou nemusí souviset.

Moderní jazykobrusiči se vracejí k zlovykům, které popouzely už v 16. století Jiřího Melantricha. Ve spisku Krátká správa pravého mluvení, jak vlastně mužskému a jak vlastně ženskému pohlaví mluvíti náleží napsal: ...čehož nyní, prý, mnohý nešetře a nové zvyklosti užíváje, ledakdys v řeči své, aneb ve psaní svém udělá z muže

ženu a z ženy muže... (Vaculín 4/2000)

5. Kolaborant

Kolaboruje s feministkami, podlézá jim ve snaze získat alespoň nějakou partnerku. Prostřednictvím importu cizích norem a myšlenek kolaboruje s cizinou, není patriot. Bojuje proti mužům, otce předělává na matku. Novodobý estébák, udavač a voayer. Emigrant, který se vrací, protože neobstál.

Prozatím se všichni Špidlovým nápadům na regulaci slunečního svitu a podobným pitomostem smějí. Jeho další opatření, které jeho úřad připravuje, však může být cestou do pekla. Špidla chce totiž zavést v Evropě „gender policii“. (Vlk 12/2008)

Podivuhodné postavy se však objevují i mezi bývalými čs. občany, z nichž je nejvýraznější potrhlou osobou známý „profesor Kohák“. Bolševické bludy tedy často hlásají lidé, kteří by měli o bolševismu něco vědět. Kohákovštinou přitom trpí v cizině dost hlasitě se vyjadřující část těchto emigrantů. Často to bývají ti, kteří nemají nic lepšího na práci, neboť když je nikdo neposlouchá tam, co dneska bydlí, protože tyhle blbosti tam hlásá kdejaký intoš a feminista a korekták, takže nejsou jako cizinci zajímaví, jdou blábolit domů. Tedy do „dříve“ domů. A český tisk soudruhům nastaví otevřenou náruč. (Vlk 15/2007)

6. Levicový sociální inženýr

Elitář a moralista. Prostí lidé mu nestojí za vysvětlování a argumentaci, nediskutuje. Uznává jen ty, co genderu rozumí jako on, má se za Boha, mesiáše. Myslí si, že má recept na pravdu. Zapšklý permanentní disident. Sociální inženýr - genderovec, **genderista**, byrokrat, brigádní konstruktivista, člověka považuje za společenský výtvar. Prosazuje feministický koncept genderu, gender redukuje z obecného na proženský.

Tím vším je třeba vykopat hrob starému pohlavnímu režimu, v němž ženy, považme, pečou koláčky. Autora řečené sladké pečivo vydráždilo natolik, že je vidí i ve jmenování dvou sociálnědemokratických dam ministryněmi školství a zdravotnictví, poněvadž jsou to resorty "pečovatelské" a nikoli silové. Fakt, že Petra Buzková neví o školství o nic víc než o armádě, se tak v jeho očích stává z handicapu trumfem;

předpokládejme tedy, že podle této logiky by lékařka Marie Součková měla šéfovat vnitru namísto zdravotnictví vlastně samozřejmě. Nejvýmluvnější z celého článku však je třikrát opakovaná pasáž o kopání hrobů. Autor nemá žádnou ambici vysvětlit, proč že by se takový hrob měl kopat; zkrátka je třeba skoncovat se starým pohlavním režimem a basta. Je to pravda natolik zjevná, že ji ani není třeba podkládat věčným argumentem. (Deyl 4/2002)

7. Pravý „feminista“

Tento „feminista“ se otevřeně představuje jako mužský šovinista bojující za normální ženy proti feministkám a feminismu. Jde o jakousi maximálně vygradovanou formu Převlečeného patriarchy, na rozdíl od něj je však tvrdým antifeministou. Myslí jenom a jenom na sebe.

„Z díla Josefa Hausmanna čiší zaujetí pro ochranu práv ženy v tomto smyslu – nazval bych to feminismem s.l. (sensus lato). Troufám si tvrdit, že feminismus s. l. má právo používat termín FEMINISMUS bez přívlastku (už pro ten zvukomalebný kořen). Autora knihy pak prohlašuji za jediného skutečního feministu, který hájí práva žen, a to i proti zlovolnému působení „feministek s. s.“ Možná je femiofil, ale v žádném případě ne misogyn, jak mu „feministky s. s.“ spílají.“ (sponzor 1/2002)

8. Nezralý muž

Není schopný se o sebe sám postarat. Neumí se sám normálně uživit bez parazitování na ostatních. Živí ho manželka a on na odplatu bojuje ze práva žen. Jak se snaží ženě pomáhat s domácími pracemi, stává se vedle ní zároveň chlapcem – regreduje. Věčný student. **Není ani mužem ani ženou.** Někdy se může zdát, že až splývá s ženou, ale spíše jde o poslušnou „ženu“ vyrobenou z muže: vagínu bez dělohy a penisu. Mužo-žena, homonukulus, kastrovaný muž, nenormální chlap, muž se změněným pohlavím, feminacista druhého pohlaví. Změkčilá a ustrašená **baba** bojující se vlastního mužství.

Kazdopadne s nepřítelem/ideologií se nediskutuje ale bojuje. A s zenskejma a kastratama se zasadne bojuje tise, svinsky a podle - ne jinak. Myslim ze svaz muzy by se mel zamerovat na upotani sveho vlivu (napr. vyuzit prevahy chlapu v parlamente) a ne se zaobirat trikama ze strany kastratu a femin.“ (diskutující MIC 11/2007)

Navíc si nejsem jist, jestli muž, který se postará o děti, všechno nakoupí a všechno zařídí, se vedle své ženy nestává chlapcem -neříkám, že nutně musí. (Jára 14/2008)

Musím se přiznat, že jak vlada, tak Pavlík mi v tomto případě ponejvíce připomínají dva chlapečky, kteří se na pískovišti rvou o kýblíček. (Šuster 3/2004)

9. Destruktor

Chová se jako **diktátor** budující totalitu. Rovnost chápe jako stejnost, ohrožuje svobodu, touží po moci. Nařizuje mužům, jací mají být, **závidí** jim jejich úspěchy u žen a chce, aby na tom byli stejně špatně jako on. Podceňuje individualitu a nutnost autonomie člověka-jedince, vyznává heslo: cíl světí prostředky. Likviduje civilizaci, neboť normu odvozuje od menšiny nikoliv většiny. Svým chováním nakazuje ostatní jako bacilonosič. Je všeho schopný a nebezpečný, dokáže rozvracet rodinné a sociální vztahy i ekonomiku. Umetá chodníček islamistům. Je zdrojem blížící se katastrofy. Stejně jako ničí ostatní, ničí i sám sebe. Chová se jako **masochista** a sebevrah, neboť podporuje úlevy pro ženy, které jeho samotného znevýhodňují. Vytváří, zákony, které budou následně jeho samotného diskriminovat. Bojuje sám proti sobě. Bojuje proti mužům a mužským organizacím.

O tu se pokouší takzvaný gender a takzvaný feminismus. Gender (nemáme pro to české slovo, což samo svědčí o mnohém) je soubor smyšlenek a mýtů, který se vydává za vědu. Chce pojednávat o „kulturně vytvořeném rozdílu mezi muži a ženami“. Feminismus zas chce bojovat za práva utlačených žen. Mají se k sobě jako marxismus-leninismus a jeho ozbrojená pěst, mezinárodní dělnické hnutí. I když je třeba říci, že drtivá většina představitelů a představitelů genderu postupují mírumilovně a jejich nátlak na ostatní nebývá o nic větší než obvyklý nátlak nekuřáků na kuřáky. Zatímco kouření není nic obdivuhodného, nerovnost mužů a žen je nejkrásnější věc na světě. Vyhubit pandy a vykácet deštné pralesy je proti odstranění rozdílu dam a pánů plivnutím do malströmu. Feministky, genderisti, a dokonce i hodní úředníci z různých rad a komisí nevědí, jakou

katastrofu mohou způsobit. (Komárek 1/2007)

Z myšlenky ženské rovnoprávnosti ve všech sférách soukromého i veřejného života se zrodila ideologie ženské nadřazenosti, jejíž hlasatelky (a hlasatelé: masochismus postihuje všechna pohlaví) tvoří typický "předvoj" feminismu, v nejextrémnější podobě otevřeně lesbický a radikálně protimužský. (Škvorecký 1/1992)

10. Frustrovaný extrémista

Je produktem traumatizujícího protimužského prostředí (dětství, manželství). Je poškozen fašizoidní gender-demagogií. Nedokázal se oddělit od své matky. Vyrůstal bez otce a jako dítě nebyl kojen. Je výjimkou, exotem, omylem přírody, teploušem, hysterikem, sociopatem, introvertem a psychopatem. Sociopat, introvert, psychopat. Chová se jako **fanatik** a dvakrát militantněji a radikálněji než feministka. V boji za ženy je ostřejší než ženy. Téma diskriminace jej plně pohlcuje, nedokáže si od něj udělat odstup. Je neústupný, zatvrzelý ve své pozici. Extrémně zdůrazňuje význam sociálních vztahů.

Přeintelektualizovaný intelektuál a přetátinkovaný tatínek. Obtěžuje a **otravuje** neustálou potřebou diskutovat o diskriminaci žen. Zdržuje sebe i ostatní svými nesmysly, i když o něj nikdo nestojí.

Feministkám se dříve posměšně říkalo modré punčochy. V poslední době se stále více setkáváme s muži, kteří jsou v ochraně ženských práv a odsuzování mužské nadřazenosti ostřejší než ženy. Spojuje je myšlenka gender studies. Moderního vědního oboru, který se snaží dokázat, že ženy jsou v převážně mužském světě po všech stránkách utlačovány. A že se to musí změnit. (Komárek 3/2008)

11. Dezorientovaný snílek

Vidí sex tam, kde není (výše platů) a nevidí ho tam, kde je (erotické fotografie). Nevidí evidentní biologické rozdíly mezi mužem a ženou. Dává do souvislosti nesouvisející – absence penisu a koncovka –ová. Je nesrozumitelným intelektuálem hýčkájícím si své rozpory. Jeho potřeba neustále o diskriminaci veřejně mluvit ukazuje, že sám v sobě nemá vztah k ženám dovršený, neví jestli si jich má nebo nemá vážit. **Snílek** žijící mimo realitu, naiva a pacifista. Neví, co je tvrdá, fyzicky náročná, práce. Nechápe, že až ho nebudou feministky potřebovat, tak jej odkopnou – je jejich užitečným idiotem. Jako naivní hrdina svou objevenou vinu transformuje do boje za ženy. Humanista. Vehementně se pokouší o nemožné: změnit přírodu. Je úplně nepochopitelný a neskutečný. Neexistuje, je **iluzí**.

Proč podporovat něco, co ze mě dělá díky ocásku automaticky viníka, když chci být pro ženy partnerem... Nový muž, obraz chlapeckého hrdiny, jenž si statečně nese svou vinu a transformuje ji do boje za práva žen, muže neosloví, nový otec, konstrukt přetátinkovaného tatínka také ne. Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy). (Šneberger 2/2008)

Pro úplnost výčtu feministických organizací u nás dodejme, že mají na své straně i pár - řečeno s Leninem - užitečných pitomců, jako je sexuolog Weiss nebo snílek Vodrážka. (Hausmann 1/2002)

Jinými slovy, muž prostě nemá u organizátorek žádnou šanci, i kdyby byl nakrásně třeba tím nejradikálnějším a nejbojovnějším "feministou" pod sluncem (viz kupř. Tomáš Kamín či Mirek Vodrážka (alias Mirka Vodrážková). (Šuster 6/2004)

12. Nemá rád děti

Páchá na dětech zločiny proti lidskosti. Z chlapců dělá malé feministy. Chová se jako tyranizující matka.

Z poznatků získaných Uniou mužů Slovenska - Hnutím pro rodiny, Klubem žen a matek, Poradnou pro otce a rodinných příslušníků a jiných mezinárodních mužských rodinných organizací jsem dospěl k závěru, že z chlapců formovaných v prostředí feministické nenávisti vůči mužským vlastnostem se v dospělosti stávají homosexuální nebo jinak sociálně a duševně poškození jedinci. Nedokážu chápat pro civilizaci kloubové přírodní a duchovní zákony. S narůstajícími právy feministek obidvoch pohlaví narůstá i počet dětí postižených degenerovaným myšlením. Tato nová třída degenerovaných lidí studuje ibaťe odbory, které potřebují na ovládnutí a rozkradení společnosti vybudované evolučně formovanými lidmi. (Balvín 6/2007)

10.2. Příloha 2: Obrazy antifeministů

1. Mužský šovinista

Šovinista svoji identitu staví hlavně na misogynii a redukování ženy na sexuální objekt. Za všechno špatné podle něj mohou ženy. Také šovinista je přesvědčen o diskriminaci mužů, nezapomíná však dodávat, že on je nad věcí. Neztrácí „smysl pro humor“, neboť na jeho straně stojí příroda a z minulosti je zřejmé, že veškeré pokusy o její „přečtyračení“ skončily neúspěšně.

Ideálního muže vám asi těžko budu popisovat. A ideální ženu? Ony to řídí geny. Kdo jsou současné ženské? Jsou to potomci těch, které přežily. Bohužel ale přežily jenom ty sobecké, žárlivé, vyčítavé, ale ty ostatní, velkorysé, zahynuly. Ideální ženská je podle mě ta, co má ráda sex. Já se pořád musím držet základní teze, že hlavní důvod, proč tu ženskou mám, je sex. Ať to zní, jak chce přízvěrně, tak všechno ostatní mám nebo si to můžu koupit. Proto by ta ženská měla být podle mého gusta - tedy hubená a chlupatá. A taky by měla být natolik vyzrálá, že se nezblázní z mužských prohřešků, které každý chlap má. (Hausmann 1/2006)

2. Androcentrista

Jako antifeminista je antifeminista především přesvědčen o své diskriminaci na základě mužského pohlaví. Je diskriminován a je mu všemožně bráněno, aby mohl na svou diskriminaci poukázat. Jeho neutěšená situace je dílem nikoliv žen ale dílem feministek a pár feministů. Není slyšet, je bez hlasu. Viceprezident Českého svazu mužů Miroslav Salač k nevyšší žádosti svazu o účast v Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů říká:

Nám vadila především ona „mnichovská dohoda“, kterou uzavřely ženské spolky na úvodním setkání. Zde se jednalo o nás bez nás, aniž by kdokoliv kdykoliv s námi mluvil. Možná právě toho se všechny přítomné dámy bály. Dozvědět se pravdu. Kdo a co je svaz mužů, kdo jsou jeho představitelé a jaké jsou cíle svazu. Co by

mohlo přijít horšího než zjistit realitu, že svaz mužů nejsou ty špatní a zlí šovinisté, ale normální chlapi s normálními názory, kteří mají mezi sebou řadu odborníků a není jim řada věcí lhostejná. Co potom s nimi?" (Salač 10/2007)

Staví se do role jakých si „genderových disidentů“, které Josef Hausmann definuje jako univerzální viníky, kteří zároveň všechno, celou společnost, táhnou.

3. Maskulinita, ten co našel mužství

Ví, jak být mužem, ví, že pro muže může být vzorem zase jen muž. Ačkoliv je mužství stále zamlženější a zamlženější, existuje něco jako jeho správné uchopení. Něco, co dělá muže reálným mužem. Ten co ví, že mezi ženou a mužem jsou zásadní rozdíly dané jinou biologii a lidé jsou řízeni archetypy. Je rád mužem, cítí se tak dobře. Zná správnou míru, jak a v čem má být mužem. Nalézt tuto míru může jen v ženám uzavřené skupině mužů. Ví, že feministky stejně o feministu nestojí, navzdory jejich prohlášením, je stejně přitahuje pouze skutečný muž.

Prototyp správného muže formují ženy, ony mají ty nároky a někteří muži dělají tu chybu, že se do toho snaží vejít,“ říká Jára. „Pak jsou dvě extrémní reakce na ten tlak - miláček Oskar, nebo totální macho.“(Jára 11/2008)

Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani. (Šneberger 2/2008)

4. Tradiční patriarchy, který si nestěžuje

Muž, je-li diskriminován, si nemůže stěžovat podobně jako ženy. Nemá ani za potřebí dělat to, co dělají ženy. Richard Tesařík:

Na druhou stranu muži nedělají moderní gymnastiku a při té představě jsem si popraskal klávesnici. Určitě si ale kvůli tomu nebudu stěžovat genderistům na nespravedlnost. (Tesařík 10/2008).

Tesařík na adresu nejtvrdějších antifeministů stavících na diskriminaci bílého heterosexuálního muže a mužství vlastně říká, že jsou “baby”. A podobně se vyjadřuje v článku *Bojujme za nerovnost žen a mužů* Martin Komárek:

Ministryně Džamila Stehlíková neoslyšela tuří ryk uražených mužů a přijala je pod křídla svého boje za rovné příležitosti. To ukazuje dvě věci: zaprvé - paní Stehlíková je chytrá a schopná politička, ženy do politiky

zkrátka patří. Zadruhé, to je smutnější, muži, kteří se cpou do boje za rovné příležitosti, jsou nerozumné baby. (Komárek 1/2007).

Tradiční patriarchy odmítá feministické promluvy o diskriminaci žen, ale odmítá i androcentrické promluvy o diskriminaci mužů.

5. Bojovník

Jedná přímo a jasně mluví. Bojovník je protřelý a rázný muž, který dokáže nebezpečí identifikovat a postavit se mu. Například se nechová naivně vstříc islámské hrozbě. Muž ze své podstaty se potřebuje prosazovat, vítězit, bohatnout, aby si zajistil přízeň rozmanitých žen. Muž v sobě má agresivitu a musí mít možnost různými cestami ji projevovat.

Již zmíněný český feminista, teoretik chaosu a prognostik exodu civilního obyvatelstva z Afghánistánu, nebude potěšen zprávou (Johna F. Burnse 10. února v *NYT*), že zloduch G.W. Bush je teď v Kabulu ta nejpopulárnější osoba mezi mládeží na univerzitě, tam, kde ještě nedávno puritánští primitivové pálili kule do encyklopedií, do učebnic nejen gynekologie. Po pěti letech v domácnostech uvězněné ženy se teď velice hlásí na studia. Však v předtalibánských dobách měly mezi studenty většinu (60%). (Stwora 3/2002)

6. Samec

Pro samce při pohledu na nahé ženské tělo včetně fotografie je nemyslitelné, aby myslel na něco jiného než na sex bez ohledu na kontext v jakém je tělo prezentováno či zobrazováno. Nevěra je přirozená běžná záležitost, je přirozená tudíž nemůže být nemorální. Samec je ten stále ještě silný muž, který dokáže svou normální a přirozenou touhu naplňovat. Vyznává zásadně jiný pohled na sex než ženy. Pro muže je sex vzplanutím a potěšením, pro ženu prostředkem, jak přivést na svět dítě.

Jestli si myslíte, že budete lépe vycházet se ženami, když přistoupíte na všechny ty feministické kecy, tak jste na omylu. Ženám vyhovuje, když mohou každý problém ve svém životě svěst na muže. Jestliže s ní budete souhlasit, pouze zjistí, jak hloupé to je. To je důvod, proč i ty nejbojovnější feministky s chlupatýma nohama ve skrytu duše pohrdají mužem, který říká: „Jo, vždy jsem sám sebe považoval za feministu, sestro.“ Nechte je, ať si bojují své vlastní bitvy. Koneckonců jste muž. (Pelikus 4/2007)

7. Nepodřízený

Nedokáže dělat nic jiného než to, co ho baví a vychází z něj. Společenské tlaky na něj jej nevyvádí z míry, včetně tlaku feministického. Kontrolu nad sebou má plně jen on sám.

Pokud chceme muže motivovat pro rovné příležitosti, musíme tento výchozí předpoklad akceptovat.

[...]... nový otec, konstrukt přetatínkovaného tatínka také ne. Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy). (Jára 2/2008)

Martin Jára: "V jiných skupinách se zase připravují na účast při porodu. "Jenže muž nemá plnit povinnost. Musí to vycházet z něj. Nemá to dělat kvůli ženě, ale kvůli sobě. [...] Muž by měl být u porodu. Měl by vychovávat malé děti. Měl by pracovat jako pečovatel nebo jako učitel. "Ale ne proto, že se to po něm chce, měl by si to užívat." (Šneberger 3/2008)

8. Čelí kolektivní mužské „krizi“

Antifeminista vnímá feministické požadavky jako neúměrný tlak, který na muže jako skupinu těžce dopadá a znejišťuje je. Přehnaná, příliš rychlá, násilná emancipace žen provázená rozpouštěním mužské identity staví skutečně muže do role ohroženého druhu.

Vemte si všechny ty kauzy gayů a lesbiček. To se všechno tak nafukuje! A vždycky pak nakonec na lavici obžalovaných sedí bílý muž Ten bílý muž, co to všechno táhne , ten je správnou obětí. A taky jeho kvality. Feminismus k tomu všemu patří. (Hausmann 1/2006)

Jinak je mnoho pravdy na tom, co jste řekla, například Vaše slova o frustraci mužů z emancipace. Nemyslím si ale, že by to byl výmysl zlých mužů. Je to spíše prožívaný pocit a možná je prožíván nejenom bolestně, ale i oprávněně. Proces emancipace je totiž násilně fedrován i muži, je to takové „přikazování větru, dešti“. Nechci tu mluvit o přirozenosti, ale muži a ženy nejsou stejní. Pojdme se postavit před zrcadlo a uvidíme. A k některým činnostem mají větší talent muži, k jiným ženy. Tedy vyjádřeno na Gaussově křivce. Neměňme to. (Komárek 13/2008)

V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není. Feministické teorie a naše genderová povrchní praxe veřejně i skrytě obviňují muže, že díky své moci mohou za problémy žen a rodin." (Šneberger 2/2008)

9. Čelí osobní mužské krizi

Existuje i antifeminista, který na rozdíl od jiných přiznává prožívání osobní krize. Přiznává i určitou odpovědnost mužů za to, že krizi prožívají, ale stejně krizi odvíjí od neblahého společenského tlaku na muže. Například šovinista si osobní krizi nepřipouští, on sám je nad věcí a proto krizi odvíjí pouze od neblahého společenského tlaku. O krizi mluví pouze

v souvislosti s jinými muži, kteří už v krizi jsou plně (feministé) nebo zatím částečně (LOMáci), přičemž je jen otázkou času než jí též budou pohlčeni. Symptodem krize je pro něj například znejistění muže, který již nedokáže být správný samec.

Vedle toho, že to zpívám sám, jsem text nabídl jednomu slavnému zpěvákovi,“ říká písničkář a nechá si pro sebe, který to byl. „Ale tento zpěvák to odmítl, že nebude zpívat ‚varlátko holátka‘. Na tom se dá demonstrovat jedna věc - my muži nejsme schopni se postavit ani ke svému vlastnímu tělu dostatečně hrdě. Když se neumíme vyrovnat s vlastním tělem, jak chceme fungovat ve společnosti? A křehkost nemusí být jen tělesná. „Chlapi jsou víc závislí na okolí, na ženách, na jiných mužích, než si připouštějí. V tom je zranitelnost. Muž se potřebuje potvrdit, protože je uvnitř nejistý. Hele, jsem dobrej?“ říká psychoterapeut a spoluzakladatel Ligy otevřených mužů Martin Jára. (Jára 11/2008)

10.3. Příloha 3: Mirek Vodrážka

Mirek Vodrážka od počátku devadesátých let aktivně podporuje feminismus. Veřejně vystupuje a píše texty, pod které se podepisuje Mirek Vodrážka – feminista. Někdy s podepisuje Mirka Vodrážková. Podrážděné reakce na Vodrážkovu subverzi mu umožňují ukázat na důležitost role jazyka pro tvorbu genderových identit, kterou paradoxně právě zmínění Vodrážkovi kritici popírají. Ti samí kritici často obviňují feministky/ty z nedostatku smyslu pro humor, ale jejich stereotypně negativistické reakce na Vodrážkovu subverzi ukazují, že pokud jde o statut mužského elitního klubu, žádný smysl pro humor a mystifikaci netolerují. Od feministické identity se Vodrážka nedistancuje, naopak ji prezentuje. Autoři ve svých textech na Vodrážkovo jednání samozřejmě reagují. Vystává otázka, nakolik reagují na Vodrážku jako feministu a nakolik reagují na Vodrážku jako na Vodrážku. Mirek Vodrážka je nonkonformní umělec – hudebník. Publikuje pro čtenáře náročné a zároveň originální a provokativní texty.

Ze souboru 74 textů celkem 15 textů nějakým způsobem Vodrážkovo jednání komentuje. Z toho však 6 textů je zaměřeno i na další feministy. Vodrážka je v nich ve skupině s sexuologem Waisem (1/2002), sociologem Kamínem (4/2004 a 6/2004), genderovým odborníkem Pavlíkem a sociologem Slobodou (3/2008), reportérem Michalem Komárkem (4/2008) a s dalšími nejmenovanými muži feministy (23/2007). Všichni toto muži jsou vnímáni jako feministé a texty jsou zaměřené na Vodrážku jako feministu. Ze zbývajících 9 textů 3 zmiňují Vodrážku krátce, narážkovitě:

Zde možná již se feministkám a feministům, občas čtu v novinách u jména jistého autora, že feministka je a feministou býtí tedy již u nás taktéž profese (napadá mne, zda si dal odstranit penis, či alespoň varlata, jak to kdysi činila ruská sekta skopců, případně jakého odborného výcviku, je k profesi feministy třeba) .tudíž, neodbihejme, dosti bylo epiky, feministkám a feministům se zajisté nad tím mužským šovinismem severských veršů pění se krev a výhrůžně ježí chlupy, jakož zajisté i smyslně špičatí rypáček, avšak nelajte autoru, jen básníkovi, jehož jméno mu na rozdíl od těch veršů už dávno vypadlo. (Beneš 1/2003)

Jinými slovy: já a Mr. Vodrážka jsme oba muži, leč náš světonázor, principy, které zastáváme, jakož i životní zkušenosti jsou natolik diametrálně odlišné, že bychom se patrně neshodli vůbec na ničem. Wendy McElroy a Andrea Dworkin jsou obě ženy (a dokonce se obě hlásí k feminismu, byť v případě Wendy McElroy jde o libertarianistický feminismus (v podstatě klasický liberalismus)), leč jejich světonázor, principy, které zastávají a patrně i životní postoje a zkušenosti jsou natolik diametrálně odlišné, že by se nejspíše spolu neshodly vůbec na ničem. Před Vodrážkou dám VŽDY spolehlivě přednost četbě textům z pera Wendy McElroy. (Šuster 8/2004)

Zbývá 6 textů, z nichž 4 reagují na nějaký Vodrážkův text a 2 na jeho osobu. Daniel Deyl v textu nazvaném *Kopání hrobů, pečení koláčků* (Deyl 4/2002) reaguje na Vodrážkův text uveřejněný rovněž v časopisu Týden. Nezaměřuje se na Vodrážkovu osobu, ale na jeho text. Vadí mu, že Vodrážka obhajobu proženských témat (nedostatečné zastoupení v politice, nerovné příležitosti), ale především vyhlášenou nutnost změnit dosavadní pohlavní řád, nepodkládá dostatečně argumenty. Autor naopak oslabování zmíněného řádu pokládá za příčinu růstu sociální patologie a krize rodiny. Podobně Ota Ulč v textu *Problematické výhody spojenectví* (Ulč 2/2002) také nereaguje primárně na Vodrážkovu osobu, ale opět na jeho text *Decivilizace* uveřejněný v měsíčníku Host. Ulč vede polemiku s Vodrážkovým pacifismem, na kterém Vodrážka trvá i po teroristických útocích z 11.zář 2001.

Dva texty Vlastimila Marka sice také reagují na Vodrážkovi texty, ale stejný, ne-li větší, důraz klade autor na Vodrážkovu osobu. V textu *O ženských tématech mužsky* kritizuje Vodrážkův text *Ženské hnutí tu stále neexistuje*, ale především kritizuje dominantní a typicky mužské Vodrážkovo psaní a jednání:

Ted' to pro potřebu naznačit, o co mi jde, přeženu, a při vší úctě k Mirkovi nemohu nepoznamenat: kdo Mirka Vodrážku, nadšeného a věčného studenta filosofie (domácích univerzit z dob pozdního socialismu) někdy zažil při diskusi, a kdo jen držel v ruce jeho tisícistránkovou knihu esejů *Chaokracie*, hned ví, že onou absencí „feministického diskurzu“ míní především fakt, že feministka Mirek Vodrážka nedostal adekvátní,

nejlépe několikahodinový prostor pro svůj diskurz na každé ženské, feministické nebo genderové schůzi. [...] Ať se snaží nosit sebevíc křiklavé oděvy a sebevětší barety v pastelových barvách, Mirek je typický muž, především ve svém myšlení, v neschopnosti připustit jiný než svůj názor, a v touze „logicky“ svazovat dlouhá učená souvětí do (obyčejným lidem, a tedy v tomto případě i ženám) nesrozumitelných odstavců (chcete-li, „diskurzů“). (Marek 2/2006)

V druhém textu *Rozdíl mezi ženou a feministou* Marek reaguje na Vodrážkův text *Rozdíl mezi ženskou a feministickou politikou*, ale opět především pokračuje v kritickém hodnocení jeho osoby. Vodrážkův apel, aby ženy trénovaly negativní a kritické postoje, Marek odmítá jako neporozumění zřejmým rozdílům mezi ženou a mužem, které jsou biologicky dané. Marek Vodrážkova vyjádření interpretuje jako machistická, ale to mu umožňuje jen argumentování postavené na diskurzu využívaného právě machisty: biologickém determinismu. Převážně kritizuje prostě fakt, že se Vodrážka cítí být feministou a jedná tak.

Je tedy stále zřejmější, že vinit ženy v politice, že se musí nejprve naučit mužsky negovat, je naprostý macho nesmysl. [...] Naznačuji, že právě v politice je nám žen třeba jako sůl, jen jich v dominantně mužském prostředí sněmovny, senátu, vlády a ministerstev musí být alespoň 30% (aby zůstaly ženami). A že rozdíl mezi ženou a feministou je evolučně i geneticky (kromě neschopnosti muže a feministy rodit a kojit) právě a jen rozdílem mezi ženou a mužem (i kdyby se měl jmenovat Mirek Vodrážka). (Marek 5/2007)

Zbylé dva texty se soustředí výhradně na Vodrážkovu osobu, která byla i impulsem k jejich vzniku. David Garkisch v textu *Radikálové mezi námi (3/2007)* neříká o Vodrážkovi nic nového, pouze shrnuje jeho dosavadní aktivity a to mu postačuje na to, aby jej zařadil mezi zvláště divné extremisty. Garkisch zdůrazňuje radikalitu Vodrážkovi subverze: občasné podepisování Mirka Vodrážková. Text neznámého autora⁸¹ *Mirek Vodrážka – teoretik chaosu a žurnalista* na webové stránce www.kdojegay.com demonstruje homofonní diskurz a stereotypní předpoklad, že každý feministka musí být gay. Vedle toho, že zmiňuje přílišnou složitost Vodrážkových textů, text vypovídá především o něm samém, nikoliv o Vodrážkovi.

Kvantitativně vzato, lze fenomén Vodrážka zanedbat, neboť vzhledem k poměru počtu článků zaměřených přímo na Vodrážku jako osobu a celkového počtu článků (4:74), nejde o významný fenomén. Navíc jeden z těchto čtyř článků stejně promlouvá o Vodrážkovi jako feministovi, byť se zaměřuje na jeho osobu.

I z kvalitativního hlediska-rozboru je zřejmé, že texty reagující na Vodrážku, reagují na Vodrážku feministu, na jeho argumenty. Vodrážkova avantgardnost a nonkonformita, jak je z textů vidět, není pro kritické reakce tak podstatná, jak by se mohlo na první pohled zdát. Nonkonformita dnes prostě už není ničím výjimečným a pokud kritici reagují na nonkonformitu mužské feministické identity, reagují opět na Vodrážku jako feministu. Navíc překračování hranic jako takové k feministovi nutně patří. Zdá se, že významnější pro můj výzkum nakonec bude to, jak fakt, že je Mirek Vodrážka feminista, ovlivňuje interpretaci jeho osoby, než to, jak jeho specifická osoba ovlivňuje interpretaci feministy. Navíc platí to, co jsem zmínil v souvislosti s Cohn-Benditem, i samotná osoba vypovídá také o sociálním prostředí, protože své volby nečiní ve vakuu, ale právě v sociálním prostředí, které na ni působí. Je-li navíc takřka úplným solitérem, tím větší efekt předcházející tvrzení má.

Podnětná je kritika upozorňující na některé rysy Vodrážkova jednání, kterými přes označování se za feministu, reprodukuje hegemonní maskulinitu. Nicméně opět nejde v první řadě o projevy jeho osobnosti, ale spíše o otázku, nakolik jsou muži jako feministé pro feministické cíle přínosem či problémem.⁸² O přínosu svědčí fakt, že pokud se nezmění jednání mužů, těžko se může zlepšit postavení žen. Naopak představa, že ředitelé ženských organizací jsou sami muži, je varováním. Zapojení mužů do genderové problematiky je potenciálním přínosem. Pro feministu je důležité udržet si maskulinní identitu, protože pak má jeho existence větší vliv na snížení elitního statutu mužského klubu, nemůže být muži jednoduše bagatelizován pro neautentičnost. Stejně tak by pro něj mělo být důležité reflektovat s mužstvím spojenou hegemonii a neprojevovat se tak.

10.4. Příloha 4: Václav Šneberger (2/2008). *Proč nejsem českým genderovým rovnistou . .*

Poznámka první o feminismu

České chápání genderu je historicky úzce spjato s feminismem, bojem za rovnoprávnost žen, ale i s personálním obsazením organizací, prosazujících toto téma v naší společnosti. Feminismus je rozhodně důležitým a užitečným hnutím, cokoli si pod tím představujeme, nicméně redukce genderové problematiky na témata ženská vede pouze a jen k nevyslyšeným radám mužům, v tom, jací by měli být a jaké morální a jiné normy by měli vyznávat. V našem malém hezkém českém prostředí je zakořeněn názor, že genderová problematika je bez feminismu prázdná, jak říká jeden nejmenovaný genderový rovnista. Není. Feministické teorie a naše genderová povrchní praxe veřejně i skrytě obviňují muže, že díky své moci mohou za problémy žen a rodin. Proč ne, ale zároveň nemůžete očekávat, že s pocitem této kolektivní viny se muži chytanou za nos a začnou aktivně podporovat například větší zastoupení žen v politice a veřejném životě. Proč podporovat něco, co ze mě dělá díky ocásku automaticky viníka, když chci být pro ženy partnerem... Nový muž, obraz chlapeckého hrdiny, jenž si statečně nese svou vinu a transformuje ji do boje za práva žen, muže neosloví, nový otec, konstrukt přetátinkovaného tatínka také ne. Neboť mužům nenabízí to, jak žít spokojeně, ale jak uspokojovat druhé (myšleno ženy).

Poznámka druhá o rovnostářství

Český genderový rovník je přeplněn kampaněmi, které snad zajímají jen spřátelené organizace - jak je patrné ze zastoupení na různých kulatých stolech, kde se přesvědčení snaží přesvědčovat přesvědčené a vyměňují si svá trička, samolepky a hrnečky. Rovnost je tak opět redukována na prosazování ženských zájmů a ženy si na sebe berou velkou zodpovědnost za sebe, rodinu, společnost. Proč? V té proklamované rovnosti českého genderu tak nějak není místo pro mužský hlas, muže, kteří by si - jak ženy chtějí - klidně svůj díl odpovědnosti a práce vzali, ale ne s pocitem viny a pod tlakem kampaní. V minulosti jsme se o rovnosti proklamované komunistickou nomenklaturou dozvěděli dost a nechuť k podobným absurditám je všeobecně známa. Tedy opět, proč opakovat známé chyby a nefunkční a schémata? Genderová rovnost je i mužské téma, zní jasně z často adorovaných skandinávských zemí. Proč kluci ve škole dosahují slabších výsledků než holky? Proč jsou muži ve skautu a v sportu a ne ve školách? Proč není příliš mužů, kteří se

zasazují za svá témata, jako je péče o děti či obecně péče o svůj plnohodnotný život? Protože se nechtějí stát rukojmími ženských časopisů, těmi co říkají, že uklízejí, pečují s radostí o děti a jde jim jen o blaho jejich rodiny či blaho ženy. Mnozí to dělají, jen o tom nemluví veřejně a nechtějí být spojováni s rovnostářským aktivismem.

Poznámka třetí o mužích a genderu

Český gender se bezhlavě vrhá do tvorby konstruktů. Muži je nepotřebují. Jmenují se Martin, Jarek, Pepa, Karel, Jaromír a další. Idealizace a hledání receptu na opravdové mužství je hnán nutkavou mediální snahou o propagandistickou zkratku, kterou muži nekoupí, stejně jako nekupují stereotypní reklamy, jen se nad nimi zasmějí. Stejně jako ženy čtou své časopisy a nad šálkem čaje, muži třeba na záchodě dělají to samé. Je to špatně? Každý z nás, nehledě na pohlaví má své potřeby a chutě, a ty si prostě nějak uspokojíme. Komu to škodí? Snad jen těm, kdo mají recept na pravdu. Český gender mužům říká, že mají opustit své mužství. Ale – pokud si dovolím mluvit za mužskou populaci - jsme syny, máme rádi své otce a jiné muže, kteří nám předali dědictví mužské identity a nevzdáme se ho díky nějaké kampani. Neznám muže, který by chtěl mít nenaplněný život, a otrocké upozorňování na to, že tradice nejsou dobré, je jen dětinským odmítnutím toho, co má váhu, smysl, osobní zprávu. Jsme schopni se změnit, adaptovat, to není nic nového, děláme to každý den. Jen ty smysluplné, hlubší myšlenky chybějí. Světový gender nám říká, že nemáme opouštět svoje mužství, ale rozvíjet je ve prospěch všech. Chcete ty rady? Vždyť víte že nefungují. Jedna nevyžádaná ale přeci jen přijde. Českému genderu chybí lehkost, humor, nadsázka. Nemyslím křečovité pohádky o princeznách. Myslím něco, co bude ženy a muže inspirovat, aby si povídali o tom, co od sebe navzájem potřebují. Co to je, neporadím. Ale přál bych to sobě i jiným.

10.5. Příloha 5: Liga otevřených mužů

Václav Šneberger je zakládajícím členem v roce 2006 ustaveného občanského sdružení Liga otevřených mužů (LOM). LOM jeho zakladatelé definují jako neziskovou organizaci pro muže, kteří o sobě přemýšlejí. Slovy představitelů LOMu jejich organizace nabízí reflexi mužských rolí a možností pro jejich rozvoj, zavádí do praxe model muži mužům. Sou pozici LOM definuje pomocí tzv. 4O: originalita, odpovědnost, otevřenost a odvaha:

- 1) Každý muž je **originální** a má právo vytvářet si svoji vlastní identitu. Proto vyvoláváme diskuse, publikujeme reflexivní texty a ankety, pořádáme odborné i kulturní akce.
- 2) Pokud člověku záleží na tom, že je muž, možná nechce vládnout druhým, ale sobě – a nést si za to **odpovědnost**. Proto mužům nabízíme individuální poradenství, otevřenou skupinu a workshopy.
- 3) Vyrovňování šancí mužů a žen závisí nejvíce na tom, jak se daří jejich vzájemný a **otevřený** dialog. Proto diskutujeme a spolupracujeme se ženami a ženskými organizacemi.
- 4) Mužská perspektiva a **odvaha** ji prezentovat jsou pro reálné vztahy i genderová studia nezbytné. Proto připravujeme a realizujeme projekty, jejichž cílovou skupinou jsou muži různých věkových kategorií.

LOM se profiluje pomocí třech programů, které definuje takto: První program, [Muži mužům](#), je páteří LOMu: věříme, že vzájemná podpora, solidarita a tolerance jsou podmínkami změny, kterou dnes muži prodělávají. Druhý program, [Táto, jak na to?](#), se zaměřuje na aktivní otcovství, které chápeme jako jednu z priorit dnešních mužů, i když často nevystavovanou. A třetí program, [Muži do škol!](#) podporuje muže, kteří se chtějí realizovat v péči o děti a jejich výchově, zejména ve školním prostředí.

Václav Šneberger koordinuje program Muži do škol! Tereza Kynčlová dospěla na základě analýzy programu k obavě, že pokud muži kriticky nereflektují svou dominantní pozici, reprodukují ji také ve školském prostředí. (Kynčlová 2008).

Tereza Kynčlová (2007) svou kritickou reflexi pozice a činnosti LOMu shrnuje v pěti bodech:

- Ačkoliv je deklarován dialog se ženami a ženskými organizacemi a LOM s mnohými spolupracuje, z webu je patrné vymezování se vůči feministickým cílům, jako např. emancipaci žen.

- LOM svou politiku orientovanou na muže předkládá jako menšinový postoj, který je upozadován činností ženských organizací.
- Nedostatečná reflexe rozdílů v postavení žen a mužů ve společnosti.
- Navzdory prohlášením, témata mužů se zdají být řešena v izolaci, tj. jakoby vytržena ze vztahovosti mužů a žen.
- Otázka tzv. maskulinity vracející se zadními vrátky.

LOM se na hlavní internetové stránce charakterizuje mottem převzatým od američana Johna Eldredgeho: „Nezapomeňte. Mužství je udělováno mužstvím.“ LOM lze nejpřesněji charakterizovat jako mužskou mýtopoetickou organizaci, která staví na díle amerického básníka Roberta Blye. Originalitou LOM rozumí mužský archetyp Kouzelníka, odpovědností – Krále, otevřeností – Milovníka a odvahou – bojovníka.

„Originalita“

Pro patriarchální systém je model muži mužům základem. Dle Pierra Bourdieho (Bourdieu 2000) v patriarchátu muži mezi sebou vzájemně soutěží prostřednictvím směny zboží, které představují i objektivizované ženy. Pokud mužská organizace apriori odmítá kritickou reflexi mužství postavenou na feministických myšlenkách, nelze její počínání označovat za originální. Jde o slepé reprodukování tradice. Originální je LOM ve snaze rozpojovat od sebe vzájemně se definující gender a feministické myšlení.

„Odpovědnost“

LOM nereфлекtuje faktické rozdíly v postavení žen a mužů v České republice. Toto téma LOM programově ignoruje jako kdyby současný stav by spravedlivý. Je zřejmé, že výraznější posun k větší spravedlnosti vyžaduje redefinici mužské identity. Tu však LOM omezuje pouze na takové její formy, které vychází z mužů samotných a nenarušují spokojenost a tradičnost jejich prožívání maskulinity.

„Otevřenost“

Strach mužů z LOMu provází představu, že by se na artikulaci mužské identity mohly podílet ženy. Právě feministka je pro ně ztělesněním ženy, která se nepřírozně a nepřijatelně na poli mužské identity nechová tradičně jako poslušný objekt, ale snaží se být subjektem, který maskulinitu aktivně formuje.

„Odvaha“

Představa muže, který reflektuje feministickou kritiku vyvolává v LOMu strach o mužovo zdraví. Vytváří konstrukt „krize“ mužů, který se objevuje vždy, když ženy mají reálnou možnost zlepšit významně své postavení, jeho cílem je udržet muže v mocensky vyšší a pohodlnější pozici.

10.6. Příloha 6: Seznam analyzovaných textů

-----1992-----

1. - Škvorecký, Josef (1992). *Je možný sex bez znásilnění? Dobrodružství amerického feminismu*. Respekt. Č. 32., s. 10.

-----1996-----

1. – Uzel, Radim. Rozhovor, ptá se Schneider, Emil (7.12.1996). *Mám všechny ženy rád*. Telegraf.

-----1997-----

1. - Autorství z hlediska pohlaví není podstatné u tohoto článku – ankety (29.5.1997) *Je feminismus k něčemu dobrý? – porota*. MfDnes.

-----1999-----

1. – Štampach, Ivan Odilo: *Feminismus a duchovní život* In. Chřípková, Marie (1999). *Nové čtení světa I*. Praha: Marie Chřípková. str. 211-219.

2. - Hájek, Tomáš (17.4.1999). *Jsou programy levice a Zelených příbuzné?* Slovo. str. 6.

3. - Straka, Ivan (18.5. 1999). *Feminismus u nás* (Pořad: *Na hraně*, Česká televize),
<http://www.gentleman.cz/archiv/99/0518.htm>

4. - Blažek, Bohuslav se ptá v rozhovoru Piany Eislerové (6.12.1999). *Partnerství a děti zítřka*. Týden.

-----2000-----

1. - Vaculín, Ivo. (31.3.2000). *Così fan tutte*. Hospodářské noviny.

2. - Vaculín, Ivo (25.2.2000). *Otázky feminismu*. Hospodářské noviny.

3. - Vaculín, Ivo (9.6.2000). *Sexování*. Hospodářské noviny.

4. - Vaculín, Ivo (8.9.2000). *Muž udělaný z ženy*. Hospodářské noviny.

5. - Příhoda, Petr. (Červen/2000). *Feminismem jsem zaskočen*.

-----2001-----

1.- Hausmann, Josef (2002). *Nahota feminismu. Ústí nad Labem: Reneco*.

2. - Ulč, Ota (2002). *Problematické výhody spojenectví*.
<http://www.otaulc.com/text/788.htm>

3. - Stwora, Vladimír (22.8.2002). *Do třetice o cenzuře*.
<http://www.zvedavec.org/zvedavec/2002/08/375-do-tretice-o-cenzure?PHPSESSID=>

4. - Deyl, Daniel (12.8.2002). *Kopání hrobů, pečení koláčků*. Týden.

5. - Vlk, Václav (5.8.2002) *Feministky, politika a ekonomika*. Neviditelný pes.
http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2002/08/23782_11_0_0.html

-----2003-----

1. - Beneš, Jan (17.2.2003). *Psové a jiné animálie (1)*. Neviditelný pes.
http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2003/02/28474_10_0_0.html

2. - Deyl, Daniel (18.8.2003). *Past feministické lingvistiky*. Týden.

3. - Kotrba, Štěpán (16.6.2003). 16.6. – *Father's day*. Britské listy.
<http://www.blisty.cz/art/14297.html>

4. Čermák, Miloš (16.12.2003). *Feministky jsou fanatičky, nikoliv však nutně ošklivé*. Lidové noviny.

5. – Šuster, Matěj. Reakce na článek v rubrice Šovinistická bomba uveřejněný na [feminismus.cz](http://www.feminismus.cz). (26.11.2003) Kraus, Tlustý, Bartoš a další poslanci by si měli nechat zmenšit ruce (a možné i něco jiného).
[http://www.aklub.ecn.cz/fulltext.shtml?AA_SL_Session=9f5d3226772eab9a354ba3e26b2899ef&nocache=invalidate&sh_itm=3f8e05fd7dfb0dc718ec8183da94a512&sel_ids=1&ids\[xab5332654af38fc96d97195c19439b6f\]=1#disc](http://www.aklub.ecn.cz/fulltext.shtml?AA_SL_Session=9f5d3226772eab9a354ba3e26b2899ef&nocache=invalidate&sh_itm=3f8e05fd7dfb0dc718ec8183da94a512&sel_ids=1&ids[xab5332654af38fc96d97195c19439b6f]=1#disc)

-----2004-----

1. – Kubera, Jaroslav citován v článku autorů/rek Kudrnovská Marie, Jiří Ovčáček a Jaroslav Kobzar (28.1.2004) *Mezinárodní den žen jako svátek senátoři nechtějí*. Haló noviny.

2. – Burian, Jan. Rozhovor, ptá se Jan Hrudka (18.9.2004). *Dát Němcovou na bankovku je msta*. MfDnes. <http://www.janburian.cz/index.php?node=113&catid=102&id=139&tab=2>

3. - Šustr, Matěj (2004). *Gender aktivisté a jejich stínová zpráva*.

http://sloboda.blogspot.com/2004_05_09_sloboda_archive.html#108441421657313204

–

4. – různí diskutující (Šuster, Matěj) (4.6.2004). Diskuse pod článkem: Šuster, Matěj - <http://www.webmagazin.cz/index.php?stype=all&id=1248>

5. - Kosatík, Pavel. (15.10.2004) *Svéráz národního feminismu*. http://ihned.cz/2-15060720-000000_d-11

6. – Šuster, Matěj (9.6.2004) *Důslednou diskriminací proti diskriminaci*.

<http://www.rovnoprvnost.cz/zpravy/duslednou-diskriminaci-za-odstraneni-diskriminace-93/>

7. - Šebesta, Karel (1.11.2004) *Ale liberal nemusí být feminista*. Respekt 45/2004 Dopisy

8. – Šuster, Matěj (16. 1. 2004)

Diskuse s Čurdovou, 2. kolo:-) 'Odpověď' Anně Čurdové

[http://www.feminismus.cz/diskfull.shtml?AA_SL_Session=39f3b3d6c6b6329b6875fc2fe419808f&nocache=invalidate&sh_itm=8e753fdbf395c21f0fbf8ef908380fac&sel_ids=1&ids\[x8bd66dfb7afb3f59255a2da358534939\]=1#disc](http://www.feminismus.cz/diskfull.shtml?AA_SL_Session=39f3b3d6c6b6329b6875fc2fe419808f&nocache=invalidate&sh_itm=8e753fdbf395c21f0fbf8ef908380fac&sel_ids=1&ids[x8bd66dfb7afb3f59255a2da358534939]=1#disc)

-----2005-----

1. – Štern, Jan (2005). *Proč nejsem enviromentalistou a feministou*. časopis Obrys-Kmen 11/2005. <http://www.obrys-kmen.cz/index.php?rok=2005&cis=11&tisk=01>

2. – blogař silverghost (2.9.2005). *Proč nejsem feministou*. blog muže s přezdívkou silverghost <http://silverghost.bloguje.cz/192417-proc-nejsem-feministou.php>

3. – různí diskutující. (10.3.2005) Diskuse na serveru lupa pod článkem Rity Pužmanové: *Email, morálka a produktivita*. <http://www.lupa.cz/clanky/e-mail-moralka-a-produktivita-prace/nazory/114482/vlakno/>

-----2006-----

1. – Hausmann, Josef. Rozhovr, ptá se Garkisch, David (16.1.2006) *Žena je jako dárkový koš*. Řechot 12/2006. str. 45. <http://www.super.cz/rozhovory/11735-josef-hausmann-zena-je-jako-darkovy-kos.html>

2. - Marek, Vlastimil (16.11. 2006). *O ženských tématech mužsky*.

marek.blog.respekt.cz. <http://marek.blog.test2.respekt.cz/2006-11-16/o-zenskych-tematech-muzsky>

3. - Neff, Ondřej a různí diskutující (17.1.2006). *Dostal jsem pozvánku na diskusi o feminismu* plus diskuse pod článkem. Neviditelný pes.

http://neviditelnypes.lidovky.cz/rodina-a-pratele-dostal-jsem-pozvanku-na-diskusi-o-feminismu-prl-/neff.asp?c=A060116_204508_neff_nef

-----2007-----

1. - Komárek, Martin (2.10.2007). *Bojujme ze nerovnost žen a mužů!* MfDnes
<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=704738>

2. - Fajmon, Hynek (2007). *Slovníček levicových pojmů II. – Pohlavní rovnost (Gender Equality)*. Revue politika 2/2007 <http://www.fajmon.eu/cze/stranka.php?ID=499>

3. – Garkisch, David (2007). *Radikálové mezi námi*. Redhot 16.4.2007
<http://www.super.cz/clanek/13772-radikalove-mezi-nami.html>

4. – Pelikus, Petr (2007). *Účinné techniky svůdníka pro 21. století*. -
<http://www.super.cz/vztahy/13775-ucinne-techniky-svudnika-pro-21-stoleti.html>. Redhot 04/07/64.

5. - Marek, Vlastimil (2007). *Rozdíl mezi ženou a feministou*. marek.blog.respekt.cz
14.6.2007. <http://marek.blog.test2.respekt.cz/2007-06-14/rozdil-mezi-zenou-a-feministou>

6. - Balvín, Lubomír (19.5.2007). *Zastavme týrání a sexuální přeprogramování dětí feministickými matkami doma i v "dětských domovech" a další nelidské experimenty!!!* <http://www.cibulka.net/petr/view.php?cislocianku=2007051901>

7. - Doležal, Jiří X. (2007) *Rovnost některým* <http://www.reflex.cz/Clanek30270.html>
[Rflex 51-52/2007](http://www.reflex.cz/Clanek30270.html).

8. - Daneš, František (16.10. 2007). *Genderová lingvistika se do práva nehodí*. Lidovky.cz.
[http://www.lidovky.cz/genderova-lingvistika-se-do-prava-nehodi-ff3-
/ln_noviny.asp?c=A071016_000088_ln_noviny_sko&klic=221946&mes=071016_0](http://www.lidovky.cz/genderova-lingvistika-se-do-prava-nehodi-ff3-/ln_noviny.asp?c=A071016_000088_ln_noviny_sko&klic=221946&mes=071016_0)
Převzato do z pořadu *Dopoledne s Leonardem*, který vysílá stanice Český rozhlas

9. – různí diskutující. Diskuse vyvolaná zveřejněním tiskové zprávy LOMu na webu ČSM (18.10.2007) *Místo monologů dialog?* <http://www.rovnoprapnost.cz/zpravy/misto-monologu-dialog--1058/>

10. - Salač, Miroslav (27.12.2007). *Kdo se skrývá za 18000 členů*.
<http://www.rovnoprapnost.cz/zpravy/kdo-se-skryva-za-„18.000“-cleny-ceskeho-svazu-muzu-1140/>

11. – různí diskutující. (11.10.2007) Diskuse pod článkem Tomáše Pavlase: *To je jako přizvat Národní odpor do Rady pro lidská práva*, otištěném na serveru Českého svazu mužů <http://www.rovnoprapnost.cz/zpravy/to-je-jako-prizvat-narodni-odpor-do-rady-vlady-pro-lidska-prava-1053/>

12. – Richter, M. (28.11.2007) *Fašismus britských listů?*
<http://www.rovnoprapnost.cz/zpravy/fasismus-britskych-listu--1143/>

13. - Hakl, Emil (2007). *Boj nikdy nekončí*. ČiliChili 10-2007

14. - Potměšil, Jan (27.12.2007). Nabídka spolupráce od Výboru pro prevenci DN Rady vlády. <http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/nabidka-spoluprace-od-vyboru-pro-prevenci-dn-rady-1139/>

15. - Vlk, Václav (17.7.2007). *Že by hloupost byla nakažlivá?* Neviditelný pes. http://neviditelnypes.lidovky.cz/spolecnost-ze-by-hloupost-byla-nakazлива-flr-/p_spolecnost.asp?c=A070716_212431_p_spolecnost_wag

16. – diskutující richard (20.2.2007). Diskuse inspirovaná článkem z islámského prostředí o mužích feministech. *Malajzijské ženské skupiny navrhuji pás cudnosti pro muže* <http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2007/02/20/malajzijske-zenske-skupiny-navrhuj-pas-cudnosti-pro-muze/>

17. Jára, Martin. (4.12.2007) Debata na téma: *Mění se role mužů a žen*, kterou uspořádaná koalice ProEquallity. <http://www.proequality.cz/press-room/press-room.html?articleID=102>

18. - Holubec, Jiří, Michaela Balarínová a Šárka Hromadová (2007). *Kluci s názorem*. In. ČiliChili, Volume 10, 34.

19. – diskutující jjj. Diskuse k článku Lhotáka, Radima (18.3.2007). *GeM – program na zrušení mužské pohlavní identity*. http://www.zvedavec.org/trochujinak_1964.htm

20. - Pfister, René (18.1.2007) *Nový člověk*. Na stránkách Občanského institutu v překladu do češtiny. <http://www.obcinst.cz/cs/Novy-clovek-c1045/>

21. - Hausmann, Josef (26.1.2007). *Topolánek je chlapák*. MfDnes. <http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=451702>

22.- Straka, Ivan (27.7.2007) Hulváci namyšlení.<http://www.gentleman.cz/archiv/07/0727.htm>

-----2008-----

1. - Joch, Roman (2008). *Gender-fanatici a feministé jsou sexisté*. Týden č. 31. <http://www.obcinst.cz/cs/Gender-fanatici-a-feministe-jsou-sexiste-c1320/>

2. - Šneberger, Václav (2008). *Proč nejsem českým generovým rovnistou*. zLOMky č.2/28. http://web.ilom.cz/downloads/zlomky/zlomky_08_2.pdf

3. - Komárek, Martin (9.7.2008). *Modré ponožky: co vede muže k tomu, aby se bili za práva žen*. MfDnes. http://zpravy.idnes.cz/modre-ponozky-co-vede-muze-k-tomu-aby-se-bili-za-prava-zen-pee-/kavarna.asp?c=A080709_114028_kavarna_bos

4. - Doležal J.X. (2008). *Vraťte ženám ženskost*. Reflex č. 17/2008 <http://www.reflex.cz/Clanek32026.html>

5. - <http://kdojegay.com/> (10.9.2008). *Mirek Vodrážka – teoretik chaosu a žurnalista.*
<http://kdojegay.com/?p=84>.
6. - Jára, Martin (5.7.2008) *LOM a sex ve městě* <http://ilom.webnode.cz/news/lom-a-sex-ve-meste/> - vyšlo i v Tištěném Rexlexu 28/2008.
7. – Matoušek, Michal (23.9.2008) *Heslo: Das Ewigweibliche*
<http://matousek.blog.respekt.cz/c/50772/Heslo-Das-Ewigweibliche.html>
8. – Špůrek, Jan (25.9.2008) *Kdo chrání práva našich dětí?*
<http://johny1591.blogy.novinky.cz/0809/kdo-chrani-prava-nasich-deti>
9. – Verner, Martin (3.5.2008) *Korektní značky? Ne, naprostá debilita!*
http://www.narodni-strana.cz/clanek.php?id_clanku=2865
10. – Tesařík, Richard (18.10.2008) *Genderisté prominou, rozdíl existují*
http://www.lidovky.cz/genderiste-prominou-rozdily-existuji-dhr-/_ln_noviny.asp?c=A081018_000072_ln_noviny_sko&klic=228158&mes=081018_0
11. – Jára, Martin. Lauder, Silvie autorka článku cituje Járu. (10.5.2008) *Chlapi o sobě.*
Lidové noviny.cz http://www.lidovky.cz/chlapi-o-sobe-0cc-/_ln_noviny.asp?c=A080510_000112_ln_noviny_sko&klic=225355&mes=080510_0
- 12. – Vlk, Václav (7.10.2008). *Český ajatolláh v Bruseli.***
http://neviditelnypes.lidovky.cz/evropa-cesky-ajatollah-v-bruseli-d40-/_p_spolecnost.asp?c=A081006_170927_p_spolecnost_wag
13. – Komárek, Martin (22.5.2008 v kině MAT v Praze). V debatě pořádané o.s. Žába na prameni: *Mužství: nedotknutelný subjekt jako objekt diskuse.*
- 14. – Jára, Martin. Rozhovor, ptá se Daniela Kramulová (4/2008) *Mužská identita je nejistá. Psychologie dnes.***
15. – různí diskutující. Diskuse pod článkem Jana Potměšila: *Král, válečník, kouzelník, milovník, aneb krize mužské identity a jak z toho ven.*
<http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/kral,-valecnik,-kouzelnik,-milovnik,-aneb-krize-muzske-identity-a-jak-z-toho-ven-1156/>
16. – Suchý, Adam (1.7.2008) *Když muže vychovaly ženy*
<http://www.mladazena.cz/scripts/detail.php?id=365763>

10.7. Příloha 7: CD s texty analyzovaných článků